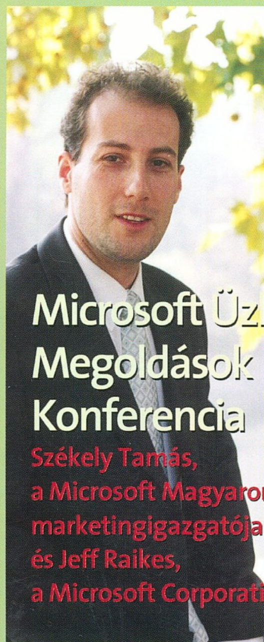
IX. ÉVFOLYAM 4. SZÁM 2004. ÁPRILIS
Ára: 548 Ft

internet kalauz

BEBOOTOLTUNK

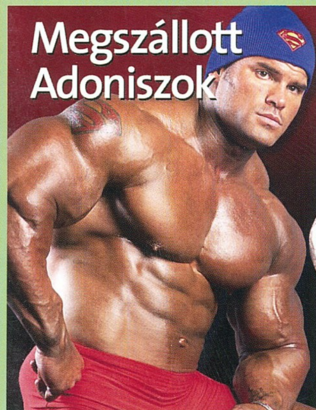
Dr. Bódi Zoltán: A világháló nyelve

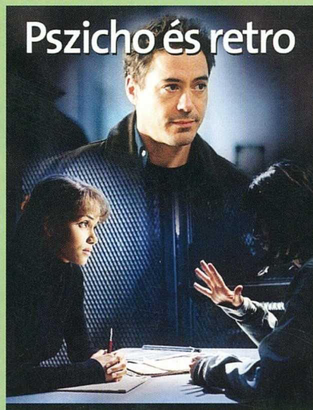

Microsoft Üzleti Megoldások Konferencia

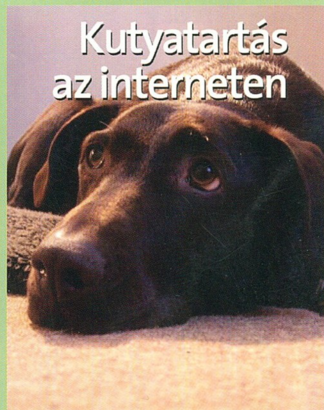
Székely Tamás, a Microsoft Magyarország marketingigazgatója és Jeff Raikes, a Microsoft Corporation alelnöke

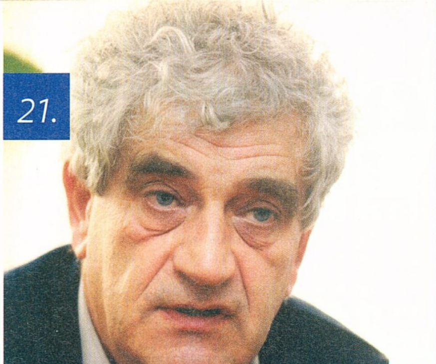
Megszállott Adoniszok

Pszicho és retro

Kutyatartás az interneten

Az informatikai biztonság hiányát, illetve annak következményeit érzékletes példákkal és hasonlatokkal tárja elénk Kürti Sándor, az adatmentés és informatikai biztonság piacán 15 éve sikeresen működő Kürt Computer vezérigazgatója.

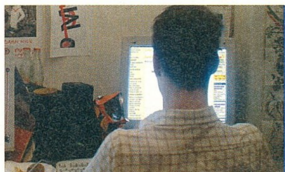

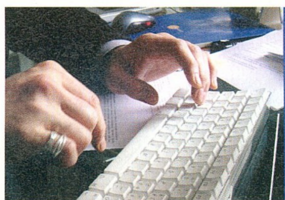
Az utóbbi harminc évben divatba jött az XXL-es bicepsz, a szálkás izomzat, a kockás hasizom. A konditermek forgalma exponenciálisan nő, s csak a tájékozatlan cingárok terjesztik, hogy oda az „izomagyúak" járnak. Az újabb kutatások rávilágítanak, hogy nem is az intelligenciahányadossal van itt a baj: a helyzet sokkal rosszabb.

Az Internet Kalauz

4. számának tartalma

aktuális

szabadidő

64.

1995. április 26-án a veszprémi önkormányzat kis tanácstermében 17 veszprémi asszony részvételével megalakították a Veszprémi Nők Kerekasztala Egyesületet.

üzlet

webmester

civil

Alapítva: 1996

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ:
Vértes János Andor

KIADJA:
Adverticum Rt.
1118 Budapest, Ugron Gábor u. 35.
Telefon: (36-1)248-3230
E-mail: ikalauz@prim.hu
URL: http://prim.hu, http://www.prim.hu/ikalauz

FELELŐS KIADÓ:
Szabó Hédy (hszabo@prim.hu)

OLVASÓSZERKESZTŐ:
Fábián Gábor (gfabian@prim.hu)

TÖRDELŐSZERKESZTŐ:
Henger Attila (ahenger@prim.hu)

Ára: 548 Ft
Előfizetési díj egy évre: 5472 Ft

Megrendelhető a Kiadónál, e-mailben (ekiss@prim.hu), levélben vagy faxon, továbbá a prim.hu weboldalról kiindulva a megrendelőlap kitöltésével, valamint a Magyar Posta Rt. ÜLK ügyfélszolgálati irodáiban és vidéken a postahivatalokban.

Hirdetéstarifák: megtalálható a prim.hu legalsó soráról elindulva.

Hirdetésfelvétel: a Kiadóban

Hirdetési vezető:
Henger Ágnes
Tel.: 06-20-9343-077, 06-30-9840-221
henger@prim.hu

Nyomdai előkészítés: Artur Repro Stúdió

Nyomás:
Veszprémi Nyomda Rt.
8200 Veszprém, Őrház utca 38.
Tel.: 06-88-591-630

Terjeszti: LAPKER Rt., Magyar Posta Rt. ÜLK

HU ISSN 1219-9001

A kiadó a Magyar Terjesztés-Ellenőrző Szövetség tagja, az Internet Kalauz példányszámát a MATESZ auditálja. A magazint rendszeresen szemlézi az »OBSERVER« Budapest Médiafigyelő Kft.

Készült az Informatikai és Hírközlési Minisztérium támogatásával.

Internet kalauz

Milliárdokon morfondírozva

Ha a „Draskovits-csomag" bárhol, bármiben érinti az informatikát, joggal zúdul fel a világ: nemcsak a holnapot, hanem lassan már a mát éljük fel, ha nem költünk az informatikára...

Az informatikán nem lehet, nem szabad spórolni!!!

De miután ezt – így, három felkiáltójellel – leszögeztük, nem kellene azért mégiscsak egy picinyke helyet hagyni a kérdőjelnek? Okosan költjük el azt, amit informatikára az adózók pénzéből elköltünk?

Mostani lapszámunkban található egy cikk az önkormányzatok honlapjairól, az önkormányzati informatikáról, és ez talán jó apropó a gondolatkísérletre.

Mibe kerül nekünk, hogy az állam lassan fél évtizede különféle erőfeszítéseket tesz arra, hogy legyen végre önkormányzati portál, s legyen rajta tartalom, szolgáltatás?

Nos, például a két legutóbbi pályázat, amelyet az önkormányzati informatikai fejlesztések támogatására írtak ki, 1,2 milliárd forintról szól. De ha kicsit visszalapozunk, sorjáznak a számok: 1270 millió, 2 milliárd, 500 millió, 220 millió, 600 millió... És mindeközben még nem beszéltünk az e-Kormányzat és a Magyarorszag.hu portálról, az Europaterv.hu-ról meg a többi e-demokrácia, e-government szolgáltató portálról, valamint az ezekre szánt száz- és ezermilliókról.

De ne adjuk össze, inkább spóroljunk a számolással a gondolatkísérletre!

Mi lenne, ha az IHM felvenne (közalkalmazottnak) 10 ügyes programozót, mindegyiknek kialakítana egy számítógépes munkahelyet, venne egy-két fejlesztést segítő szoftvert, és azt mondaná: kérek szépen egy nagy teljesítményű, adatbázis alapú, szabványos publikációs (tartalommenedzselő) szoftvert azon minták alapján, amelyeket svéd, ausztrál, kanadai és malajziai honlapokról le lehet lesni. Egy ilyen 3-5 mérnökéves portálmotor tíz emberrel maximum fél év alatt kész, amikor is az IHM azt mondhatná a tízből öt embernek: egymást váltva, állandó ügyeleti rendszerben ti fogjátok ellátni az üzemeltetést és az apróbb hibák javítását, a másik ötnek pedig azt: ti fogtok folyamatosan új modulokat, új űrlapkitöltő szoftvereket, új szolgáltatásokat fejleszteni a rendszerhez. A kész alkalmazáshoz – ha azt úgy háromezer önkormányzatnak nyújtja ASP-ként az IHM – tisztes géppark, nagy sávszélesség kell, amit a legegyszerűbb bérelni egy szerverhoteltől havi egy-másfél millióért. Ezután a BM meghirdetné az önkormányzatoknak, hogy nem pénzt kapnak saját portál fejlesztésére, hanem szolgáltatást, ASP-t. Vagyis az IHM nem pályázattal és készpénzzel, hanem kész alkalmazással segítené az önkormányzatokat. A minisztérium alkalmazásszolgáltatóvá (application service provider) válna, adna mind a háromezer önkormányzatnak megfelelő hozzáférést, megfelelő subdomaint, és lehetőséget biztosítana arra, hogy a fentebb leírt infrastruktúrán bármelyikük létrehozza és működtesse saját portálját. Mindehhez nem kell az önkormányzatoknak saját szerver, saját szoftver, elegendő egy internet-hozzáféréssel rendelkező PC, és egy böngésző segítségével feltölthetik saját alsite-jukat saját tartalommal. Természetesen beépíthetők olyan lehetőségek, hogy aki akar, kreálhasson saját designt, tehessen a rendszerhez saját modult, gazdagíthassa szolgáltatási palettáját egyénileg, de ezt saját úri kedvéből (és forrásaiból) tehetné. A központi támogatás ebben a vízióban maga az ASP-ként nyújtott szolgáltatás, amiért a helyieknek nem kell fizetniük, és amellyel könnyedén lehet helyi híreket közölni, helyi rendezvénynaptárt összeállítani, a polgármesteri hivatalok ügyfélszolgálati teendőinek tekintélyes részét az interneten keresztül lebonyolítani... Balmazújvárosban ugyanúgy, mint Zalalövőn...

Összegezve: megvalósulhatna mindaz, ami most, sok milliárd elköltése után még nem, vagy alig...

Ráadásul az alapjaiban egységes (sőt: azonos) szerkezet révén könnyen beépíthetők a rendszerbe azok a gyűjtőportálok, amelyek kiemelik a nem csupán lokális érdeklődésre számot tartó információkat, és automatikusan előállhat mondjuk Fejér megye vagy Magyarország eseménynaptárja. A helyi energiák felszabadulnának olyan többletérték előállításra, amely vagy helytörténettel, vagy egy kis történelemmel, esetleg a hely jellemző iparának részletes bemutatásával egyedivé és látogatottá tenné a honlapot...

És a költségek? Na, most tessék számolni! Ha mindent felfelé kerekítünk, akkor évi százmillió!

Tudom, a fenti gondolatok kissé vakmerőek, mint a viccbéli nyuszikáé, aki a „Mit csinálsz?" kérdésre fel sem nézve feleli: „Hegyezem a körmöm, hogy majd ha erre jön az oroszlán, széttépjem"...

Az informatikus oroszlánok nyilván morognak majd rám, hiszen így milliárdokkal csökken az állami megrendelés, az önkormányzati oroszlánok meg leharapják a fejem, hiszen jobb cashben a központi pénz, mint természetben...

Én meg... Mit is teszek én? Az oroszlánoknak mindenesetre már kész a válasz. Ha jönnek, és megkérdik, hogy mit művelek, nagy bátran a szemükbe mondom: „Én itten csak csendben hegyezem a körmöm, és közben hülyeségeket beszélek"...

VÉRTES JÁNOS

GYERMETEG ÉS LEHANGOLÓ

A Beagle nevű féregvariánsok írói új trükköt eszeltek ki, amely egyszerre gyermeteg és lehangoló. A férget egy jelszóval védett Zip-fájlban küldik, s az e-mailben megadják a jelszót is. A módszer értelme az a feltételezés, hogy a szervereken üzemelő vírusirtó programok nem tudnak a jelszóval védett Zip-fájlba kukkantani, és így továbbengedik azt. A kórokozó saját SMTP-motorral rendelkezik, azzal küldi el a megszállt számítógép IP-címét meg saját magát, és megnyitja az egyik portot. A fájlcserélgetés számára hozzáférhetővé tett könyvtárakban pihen meg, s várja, hogy valaki letöltse. E-maileket is küldözget: olyan feladónevet gyárt, amelynek eleje management, noreply, support, staff vagy administration, a vége pedig a fogadó személy e-mail accountjának domainje. Az e-mail szövegében megadja a csatolt Zip-fájl jelszavát.

A férgek terjesztése mindig az emberi hanyagságra és ostobaságra épít. A mai világban egészen gyermeteg dolog arra számítani, hogy valaki majd önként kinyitja a jelszóval védett Zip-fájlt, és lefuttatja a vírust. Ez olyan, mintha küldenénk valakinek egy töltött pisztolyt azzal a kísérőlevéllel, hogy legyen szíves a halántékához emelni, és meghúzni a ravaszt, mert akkor majd valami nagyon fontos dolog fog számára kiderülni. Ebben a vírusötletben ugyanakkor az a teljesen lehangoló, hogy vannak, akik ezt minden abszurditása ellenére megteszik.

(Szendi)

PORTÁL SEGÍTI A HAZAIAK EU-S PÁLYÁZÁSÁT

Az Oracle Hungary, a HP Magyarország, az OTP Bank és a Leadex Magyarország közös munkájának eredményeként április 19-én DirectEurope néven megnyílt az első olyan európai webhely (**www.directeurope.hu**), amely az EU-hoz újonnan csatlakozó országok gazdasági szereplőit, valamint közigazgatási egységeit segíti az Európai Unió strukturális alapjainak minél eredményesebb megpályázásában.

AZ AL-KAIDA NYÍLT KÁRTYÁI

Sokak szerint a tavalyi nagy letartóztatások által megtizedelt al-Kaida terrorszervezet maradványaival az idegösszeomlás fog végezni, mivel kiderült, hogy min buktak le. Elfogták többek között *Khalid Shaikh Mohammedet* is, aki a WTC elleni szeptember 11-ei terrortámadás egyik főszervezője volt. Most fény derült lebukásának körülményeire, amiből az a tanulság, hogy a mai világban nem elég a vállról indítható rakétát tanulmányozni, ismerni kell a telefonrendszerek működését is. A terroristák kedvenc telefoncége ugyanis a svájci Swisscom volt, mert attól személyes adatok megadása nélkül lehetett SIM-kártyát rendelni. Szegény terroristák ebből úgy gondolták, hogy ezáltal telefonjuk „anonim", és vidáman társalogtak rajta az egész világon. Titkosszolgálatok hada hosszú hónapokon át hallgatta beszélgetéseiket, majd egyszerűen a készülékeken keresztül bemérték a telefonálók helyét. Az így elfogott terroristák mobiljaiban talált telefonszámok aztán további személyekhez vezettek el.

Mohammed és társai ördögien ravasznak érezték magukat, mert percenként cserélgették telefonjaikat, s nevettek a markukba, hogy átverik a CIA-t és a többi titkosszolgálatot. Az egészben csak egy bibi volt: mindig ugyanazt a SIM-kártyát dugdosták különféle telefonjaikba. Az al-Kaida nyílt kártyákkal játszott, csak nem tudta.

(Szendi)

SZÉLES SÁVÚ TARTALOMSZOLGÁLTATÁS AZ AXELERÓTÓL

Magyarországon elsőként indít széles sávú, strukturált tartalomszolgáltatást az Axelero Internet. Az [origo] Play néven induló portál a széles sávon internetezők dinamikusan növekvő hazai táborának kínál ingyenes és fizetős online tartalmat videó, kép, zene és játék témában. A tervek szerint a siteon hamarosan megnyílik Magyarország első online zeneáruháza is, ahol számokat vagy teljes albumokat lehet majd megvásárolni. A szolgáltatás várhatóan egy hónapon belül elindul.

BETILTJÁK A GOOGLE INGYENES LEVELEZŐJÉT?

Egy kaliforniai szenátor bejelentette, hogy kezdeményezi a Google Gmail néven létrehozott ingyenes levelezőrendszerének betiltását, mivel az a személyes üzenetek kulcsszavas keresésekor kéretlen reklámokat jelenít meg.

Országos középiskolai felmérés pedagógusok körében

Gyakrabban interneteznek a tanárok, mint a diákok

Elkészült a Felvételi Információs Szolgálat (FISZ) felmérésének összegzése, amelyet 2003 őszén készítettek, és amelyben 298 középiskola 3654 pedagógusa vett részt.

A Felvételi Információs Szolgálat középiskolás diákok körében végzett korábbi felméréséből már kiderült, hogy a felvételire készülők 88 százaléka hozzáfér a világhálóhoz. A pedagógusok körében végzett kutatás eredménye most azt mutatja, hogy a középiskolai tanárok a diákjaiknál nagyobb arányban használják az internetet: mintegy 94 százalékuk.

Az országos középiskolai kutatások szerint a diákok 62 százaléka viszonylag rendszeresen látogat legalább egy oktatási portált, míg a pedagógusok 75 százaléka teszi ugyanezt. A **www.felvetelizo.hu** internetes oldalról, amelyen május 5-éig Országos On-line Próbaérettségi és Próbafelvételi Verseny zajlik történelem, illetve irodalom tantárgyból, a pedagógusok 65 százaléka hallott. Oktatással kapcsolatos hírleveleket azonban csak kisebbik hányaduk kap: 13 százalékuk a Sulinet hírlevelét, 10 százalékuk a FISZ Országos Oktatási Hírlevelét, 2 százalékuk az OFI hírlevelét.

A tanárok 88 százaléka az iskolában, 46 százaléka az otthonában (is), 6 százaléka pedig egyéb módon (ismerősnél, kávézóban) szörfözik a neten. A válaszadók egytizede mondta azt, hogy egyáltalán nem szokott internetezni, és 3 százalék volt azoknak az aránya, akik nem válaszoltak a kérdésre. Örvendetes, hogy az eredmények az internet információs esélyegyenlőségben betöltött szerepét támasztják alá, hiszen semmilyen különbség nincs a különböző nagyságú településeken tanítók internetezési gyakoriságában. Ugyanakkor a pedagógusok közül a férfiak lényegesen gyakrabban interneteznek, mint a nők.

A naponta internetezők átlagosan napi 1,6 órát töltenek el a világhálón, a hetente netezők átlagosan heti 2,8 órát, a havi gyakorisággal használók pedig átlagosan havi 2,4 órát. Arra a kérdésre, hogy „Mire használja rendszeresen az internetet?", a tanárok 83 százaléka válaszolt, és átlagosan 3,3 célt jelölt meg a kérdőíven. Legtöbben az e-mail és a keresők használatát említették, e tekintetben tehát szokásaik nem térnek el az átlagos internetezőkétől. Ugyanakkor szórakozásra, kikapcsolódásra és letöltésre ritkábban használják a világháló lehetőségeit, mint az átlagos felhasználók.

Mire használják a pedagógusok az internetet?

e-mail	64%	online vásárlás	4%
keresők	60%	online játékok	3%
internetes újságok, hírek olvasása	49%	chat	3%
keresés adatbázisokban	40%	videók letöltése	2%
termékinformációk gyűjtése	10%	távmunka	2%
képek letöltése, nézegetése	9%	online rádióhallgatás	1%
fórumok	8%	online tévénézés	1%
zenék letöltése	7%	egyéb	6%
kapcsolattartás a bankkal	6%		

Tanulás az interneten

A cím által keltett asszociációkkal ellentétben most nem a távoktatásról lesz szó, hanem arról, hogy hogyan segítheti a diákokat az internet a tanulásban. Ha ma egy diák beüti a keresőbe, hogy Prométheusz vagy Kronosz, azonnal beáshatja magát a görög mitológiába, de ugyanúgy megírhat egy kiselőadást az ókori olimpiák történetéből, vagy felkészülhet a felelésre a Tisza mellékfolyóiból. Szinte nincs olyan téma, legyen az verselemzés vagy történelem, amelyhez ne kapnánk segítséget az internetről. Miután csak a Sulinet Expressz program révén is sok ezer új számítógép segíti a tanulók otthoni felkészülését, nézzük meg, hogy bizonyos tantárgyak esetében mit találunk az interneten!

NOVÁK ÁRON

Idegen nyelv

A szótárazás lassú és unalmas munka. Miért ne lehetne egy kicsit felgyorsítani? Az MTA Sztaki öt online szótárat üzemeltet, mégpedig angolt, németet, olaszt, franciát és hollandot. A német és az angol nyelvűben a keresett szó kiejtését is megtaláljuk az IPA (nemzetközi fonetikai ábécé) jeleinek segítségével. Továbbá ezeket a szótárakat a felhasználók szüntelenül javítják, bővítik; persze a módosítások kontrolláltan kerülnek be az adatbázisba. A kétnyelvű szótárak gyenge pontja, hogy a pontos jelentésárnyalat gyakran nem derül ki, ami sokszor tévútra viszi a nyelvtanulót a szöveg megértésében. Ezért készülnek az egynyelvű szótárak, amelyekből szintén nincs hiány az interneten, ajánlhatjuk például a Longman Contemporary English kiadványát. Feltétlenül meg kell említenünk az InterTran fordítógépet, amely 28 nyelvet ismer, és bármelyikről bármelyikre képes lefordítani a szavakat, mondatokat. Attól nem kell félni, hogy a feladott házi feladatot önállóan elvégzi helyettünk, hiszen a fordítás nyelvtani helyessége általában nem üti meg a legalacsonyabb mércét sem. Arra azonban kiváló, hogy szavakat, kifejezéseket fordítson, így szótárként nagyon jól használható.

Irodalom

Szöveg nélkül nincs irodalom, így egy online könyvtár a leghasznosabb ebben a témakörben. A kötelező olvasmányok színe-java és sok egyéb is megtalálható a Magyar Elektronikus Könyvtárban. Kétségtelen, hogy monitoron olvasni kényelmetlen, viszont a rövidebb művek kinyomtathatók. Másrészt a szövegben való keresést hallatlanul megkönnyíti az elektronikus formátum. Például *Homérosz* Odüsszeiájából két perc alatt ki lehet gyűjteni az eposzi állandó jelzőket, ami a papírváltozat esetében órákig eltarthat. Ha például az a kérdés, hogy hányszor szerepel a „fényes Odüsszeusz" szókapcsolat, reménytelen vállalkozás a papírkiadványt lapozgatnunk. Az elektronikus változatot használva viszont fél perc sem kell hozzá, hogy „kitaláljuk": 42-szer! Hát nem csodálatos? Természetesen az irodalom nem a számokról szól, de mindenképpen hasznos lehet, ha valaminek utána akarunk nézni egy szövegben. Számos hasonló, különböző méretű könyvtár lelhető fel az interneten.

Történelem

A történelemmel kapcsolatban a legbőségesebb kínálat kidolgozott érettségi tételekből van. Némelyik szépen elkészített, némelyik vázlatszerű, de a tételek elkészítését, megtanulását nagyban segítheti. A **puska.index.hu**-n nagy választék-

ban találhatók esszék, tételek és órai jegyzetek. Mindent összevetve a leghasznosabb lelőhely mégiscsak a Google: a megfelelő kulcsszó ismeretében biztosan megtaláljuk, amit keresünk. Emellett a Kereso.hu online lexikon is javasolható, amely definíciókhoz, életrajzokhoz a leggyorsabb forrás. Több nagy lexikon anyaga kerül fel folyamatosan az oldalra, esetenként egy szócikk több lexikonbeli változata is elérhető.

Fizika

A fizikapéldák megoldása során gyakorta felmerülő probléma a mértékegységek átváltása. Az alapvető átváltásokat illik ismerni, de sok olyan ritkán használt mértékegység létezik, amely miatt létjogosultsága van a WWW Unit Converternek. Például kevesen tudják azonnal megmondani, hogy 1 Mach pontosan hány km/h-nak felel meg... Az átváltható mértékegységek típusai: bitek, bájtok, terület, sűrűség, energia, erő, út, tömeg, teljesítmény, nyomás, sebesség, hőmérséklet és térfogat. A középiskolai tananyagban előforduló összes mértékegységet megtaláljuk itt. A Wikipedia nevű online lexikonban is van fizikával foglalkozó rész, ahonnan elsősorban a Fizikai állandók című oldal használható a mindennapi munkában. Fellelhető többek között a Boltzmann-állandó és a fény sebessége vákuumban.

Kémia

A kémia alapja a periódusos rendszer, amely gyakran szerepel a kémiatankönyvek hátoldalán vagy mellékleteként. Azonban a papír alapú periódusos rendszer nem szolgál annyi érdekességgel, mint a WebElements. Minden elemnek megtudhatjuk a felhasználási lehetőségeit, a lehetséges reakciópartnereit, az elektronszerkezetét, az elektronegativitását, fizikai tulajdonságait, és hogy ki fedezte fel. Némelyiknél vicces képregényt találunk, amely csekély angoltudással megérthető. Meg kell még említeni, hogy számos elemhez letölthető videó is tartozik, amely általában valamilyen kísérletet mutat be. A WebElementshez kapcsolódik a Chem Wiki. A Wiki egy mindenki által írható tudásbázis, amelyben bármi tárolható. Ebben a Wikiben egy kémiakönyvet találunk, amelyben egyelőre meglehetősen kevés anyag található, azonban érdemes figyelemmel kísérni, mert ígéretes kezdeményezés: egy mindenki által írható könyv.

Magyar nyelven a kémia témájában a **kemia.lap.hu**-n található komoly segítség. A versenyektől kezdve a kísérletekig mindenhez találunk linket.

Grammatika

A Sulinet keretében kevés tantárgynál lehet olyan igényesen és tartalmasan összeállított lapra találni, mint amilyen az Interaktív magyar nyelvtan. Az oldal négy fő része: nyelvtani feladatok, nyelvtankönyv, gyakorlószövegek és helyesírási útmutató. A nyelvtani feladatok és a nyelvtankönyv felöleli a magyar nyelvtan valamennyi témakörét. A gyakorlószövegek alatt interaktív tollbamondást találunk. A gép felolvassa a szöveget, s nekünk le kell írnunk. A helyesírási magyarázat pedig gyakorlati helyesírási tanácsadóként szolgál. Ez a rész nemcsak tanulóknak ajánlható, hanem minden olyan embernek, aki nyelvi igényességre törekszik. Az oldal segíthet az interneten eluralkodó nyelvi igénytelenség megfékezésében. Képzeljük el, amint valamely fórumon egyik vitatársunkat erre a lapra mutató hivatkozással javítjuk ki!

Matematika

A Matematikusok arcképcsarnokában a címmel ellentétben nemcsak híres matematikusokról olvashatunk, hiszen a Fogalmak/tételek menüpont alatt a teljes középiskolás matematika-tananyag megtalálható. Aki pedig az ebbe nem tartozó részek iránt érdeklődik, az a linkgyűjtemény segítségével szabadon kalandozhat. Persze az oldal címének megfelelően valóban megtekinthetjük a világ matematikusainak arcképeit, és elolvashatjuk életrajzukat is.

Kis kitartással a felsorolt témákon kívül bármivel kapcsolatban lehet találni információt az interneten. Az egyetlen hátulütőjük az internetes adatoknak, hogy a hitelességüket érdemes fenntartással kezelni, szükség van a józan észre mint szűrőre az adatok felhasználásakor.

Kapcsolódó linkek:

Angolszótár: **dict.sztaki.hu/english-hungarian**
Németszótár: **dict.sztaki.hu/deutsch-ungarisch**
Olaszszótár: **dict.sztaki.hu/olasz-magyar**
Franciaszótár: **dict.sztaki.hu/franco-hongrois**
Hollandszótár: **dict.sztaki.hu/holland-magyar**
Longman Web Dictionary: **www.longmanwebdict.com**
InterTran fordítógép:
www.tranexp.com/InterTran/FreeTranslation.html
Magyar Elektronikus Könyvtár: **mek.oszk.hu**
WWW Unit Converter:
www.digitaldutch.com/unitconverter/index.htm
Fizikai állandók: **en.wikipedia.org/wiki/Physical_constants**
WebElements: **www.webelements.com**
Chem Wiki: **www.webelements.com**
Interaktív magyar nyelvtan:
www.sulinet.hu/kossuth/nyelvtan/nyelvtan/indexm.htm
Matematikusok arcképcsarnoka:
www.sulinet.hu//ematek/index.html

Szemet szemért, DDoS-t DDoS-ért?

Interjú a ddos.hu adminisztrátorával, fejlesztőjével

*Nagy port vert fel a **ddos.hu** internetes oldal elindítása. Gazdája szerint ez egy olyan eszköz, amellyel a védtelen felhasználók megtorolhatják az ellenük intézett DDoS (Distributed Denial of Service) támadásokat. Kérdés persze, hogy a bosszú, az önbíráskodás bevonulhat-e a védekezés eszköztárába...*
A DDoS jelentése elosztott szolgáltatásmegtagadási támadás, amelynek során legitimnek látszó, ám valójában felesleges kérésekkel bombázzák a szervereket, elfogyasztják a sávszélességet, a kiszolgálók memóriáját, esetleg a processzorok teljesítményét, és ily módon teszik az adott szerver szolgáltatásait elérhetetlenné a valódi ügyfelek számára is. A DDoS elleni védekezéssel sokan foglalkoznak (szakértő és angolul tudó olvasóink figyelmébe ajánljuk Iljutsch van Beijnum *How to Get Rid of Denial-of-Service Attacks című cikkét a **www.onlamp.com/lpt/a/3104** oldalon), de* Norbertka, *a népszerű **hunirc.hu** adminisztrátora úgy gondolja, hogy az általa elindított ddos.hu is ezt a célt szolgálja.*

KOVÁCS LÁSZLÓ

– Mit is nyújt pontosan a ddos.hu?

– Egy szolgáltatást, amelyet emelt díjas SMS elküldésével lehet igénybe venni. Az SMS-ért a felhasználó adott mennyiségű kreditpontot kap, amiért pedig sávszélességet vásárolhat magának, illetve egy adott programot futtathat.

– Kikből áll a portál célközönsége?

– A DDoS eléggé elterjedt támadási forma, amely többnyire a védtelen felhasználók ellen irányul. Ennek megtorlására (talió elv) jött létre a ddos.hu. Látogatóink tehát azok a védtelen felhasználók, akik ezt visszatartó-, illetve megtorlóerőként tudják alkalmazni – saját felelőségükre. Magyarul: ha valakit ilyen támadás ér, az oldal segítségével felveheti a kesztyűt, és visszaüthet.

– Nem tart attól, hogy a rendszert erőfitogtatásra fogják használni? Esetleg csak ütnek, és nem visszaütnek vele?

– Nem hinném, bár megvan rá az esély.

– A Btk. 300/c § II/b bekezdésében az áll: „[aki] számítástechnikai rendszer működését jogosulatlanul akadályozza, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő." Nem tart a jogi felelősségre vonástól?

– Mindenki saját felelősségére használhatja a szolgáltatást, és mindenki saját maga felel a tetteiért.

– Akkor menjünk tovább a paragrafusokban: „Aki a 300/C. §-ban meghatározott bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt megkönnyítő számítástechnikai programot, jelszót, belépési kódot vagy számítástechnikai rendszerbe való belépést lehetővé tevő adatot [...] forgalomba hoz, azzal kereskedik, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő."

– Úgy vélem, a törvény a bűncselekményeket szankcionálja, tehát illegális feltörésekre és efféle akciókra vonatkozik. A mi oldalunkon erre nincs lehetőség. Itt alapvetően egy hálózati „stressztesztről" van szó. Számos hasonló program megjelent már a neten, és ingyenesen használható – a mi oldalunk nem különbözik ezektől.

– Miért kellett az indítás után négy nappal felfüggeszteni a szolgáltatást?

– Hirtelen nagyon megnőtt az oldal látogatottsága, tetemesebb volt a forgalom, mint amire számítottunk. Az adatfolyam visszafelé is megindult, s rengeteg tiltakozó e-mailt és telefonhívást kaptunk... Mindezek alapján elhatároztuk, hogy rövid szünetet tartunk, s megpróbáljuk átrendezni a helyzetet, úgymond legalizálni...

– Mikor indul újra a szolgáltatás?

– Hamarosan, amikor a rendszert teljes mértékben működőképesnek ítéljük.

– Van-e köze az oldalnak az egynapos 600 megabites extranövekedéshez a BIX-en (www.bix.hu/index.php3?lang=en&page=graph&swid=14&portid=22)?

– A rendkívüli forgalomnak nincs köze a ddos.hu-hoz.

– Megkérdezhetem, mi a személyes véleménye a DoS- és DDoS-támadásról?

– Elítélem. De néha hasznos is lehet...

Kapcsolódó linkek:
www.ddos.hu
narya.grin.hu/~rozsdas/lhdb/key.MBIPbdmYtCyt1YFsBxDLSLZ+HQg.html
www.denialinfo.com/
techupdate.zdnet.com/techupdate/stories/main/In_search_of_a_cure_for_DDoS_attacks_.html
www.freeweb.hu/dviper/hack/jog.htm

Növekszik a súlyos támadások száma

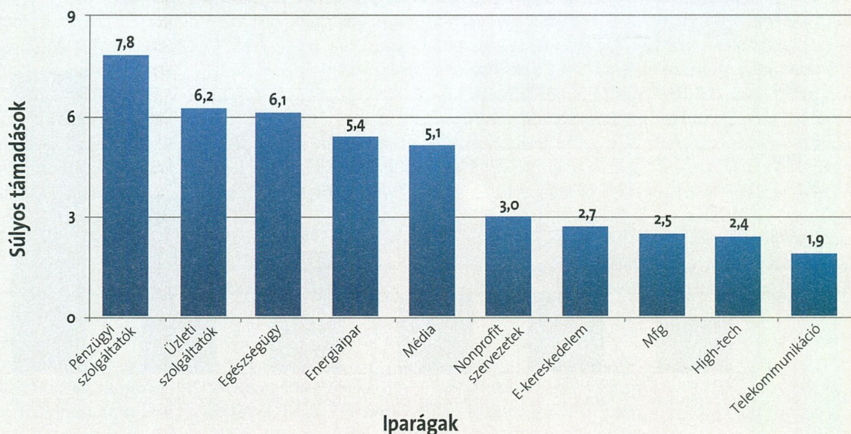
A Symantec jelentése az internetes veszélyekről

A Symentec március 16-án adta ki legfrissebb, Jelentés az internetes veszélyekről című tanulmányát, amely az internetes veszélyforrások tevékenységének egyik legátfogóbb elemzése. A cégnek a világ különböző pontjain található 6 védelmi műveleti központjában és 9 reagáló laboratóriumában figyelik és értékelik ki a védelmi adatokat az elemzők, hogy átfogó képet alkothassanak a trendekről. A jelentés megállapításai a Symantec Managed Security Services ügyfeleitől származó, valamint a több mint 180 országban telepített 20 000 védelmi eszköz által szolgáltatott adatokon alapulnak. A tanulmány azt is vizsgálja, hogy a támadások miért érintették a szervezetek egy részét sokkal komolyabban, mint a többieket, illetve a jelenlegi irányzatok alapján milyen jövőbeli internetes veszélyforrások megjelenése várható.

Az összetett veszélyforrások előtérbe kerülése, a Windows alkotórészeinek fokozott sérülékenysége és az információrendszereket érintő súlyos sérülékenységek számának növekedése 2004-ben komoly védelmi problémákkal fogja szembesíteni a cégeket. Erre utal, hogy 2003 második felében az összetett veszélyforrások tették ki a 10 leggyakoribb fenyegetés 54%-át. Ezek a megnőtt sávszélesség és a lecsökkent várakozási idő következtében felgyorsult terjedési ütemüknek köszönhetően jóval gyorsabban tudtak tetemes károkat okozni.

Az egyik „legsikeresebb" féreg, a Blaster a Windows alapvető összetevőinek egyik sérülékenységét vette célba. A veszélyek tényleges értékeléséhez tudni kell, hogy ezek az összetevők sokkal elterjedtebbek, mint a szerverszoftverek, amelyeket a régebbi, hálózati alapú férgek támadtak meg, ezért ma sokkal több a célponttá váló rendszer.

Annak ellenére tehát, hogy az új sérülékenységek száma nem növekszik számottevően, a veszélyek növekednek, mert az újonnan felfedezett védelmi rések jóval nagyobb kockázatot jelentenek. Emellett az egyes sérülékenységek bejelentése és az azokat kihasználó módszerek megjelenése között eltelt idő egyre csökken. Ez a tendencia a „nulladik napi" veszélyforrások küszöbön állását jelzi, amelyek még be nem jelentett és javítással sem rendelkező sérülékenységeket vesznek célba, így különösen nehézzé téve a megelőzést. A Symantec jóslata szerint a „nulladik napi" támadással már 2004-ben számolhatunk, és jelentős károkat fog okozni világszerte. Az ilyen típusú károkozók ellen csak a heurisztikus vírusir-

Helyezés	Port	Leírás	A támadások százaléka
1.	TCP/135	Microsoft / DCE-Remote Procedure Call (Blaster)	32,9%
2.	TCP/80	HTTP / Web	19,7%
3.	TCP/4662	E-donkey / Peer-to-peer file sharing	9,8%
4.	TCP/6346	Gnutella / Peer-to-peer file sharing	8,9%
5.	TCP/445	Microsoft CIFS file sharing	6,9%
6.	UDP/53	DNS	5,9%
7.	UDP/137	Microsoft CIFS file sharing	4,7%
8.	UDP/41170	Blubster / Peer-to-peer file sharing	3,2%
9.	TCP/7122	Unknown	2,5%
10.	UDP/1434	Microsoft SQL Server (Slammer)	2,4%

tó módszerek, valamint az intelligensebb, a hálózati forgalom jellegét figyelő, a veszélyes tendenciák kiszűrése alapján beavatkozni képes rendszerek nyújthatnak védelmet.

A támadások jellemzői

Míg 2003 első felében az elemzésben szereplő cégek mindössze egyhatoda jelzett súlyos betörést, az év második felére már a vállalatok fele jelezte ezt. E növekedés nagyrészt az egyre hatékonyabb férgeknek köszönhető, amelyek továbbra is a támadások leggyakoribb eszközei. A támadó rendszerek közel egyharmada a Blaster nevű féreg által kihasznált sérülékenységet vette célba.

A legkomolyabb támadások a pénzügyi szolgáltatókat, az egészségügyet és az energiaszolgáltatókat érték. Mivel egyre nagyobb hányaduk irányul bizalmas információk megszerzésére, az ilyen adatokat kezelő szervezeteknek fokozott védelemre van szükségük.

Egyre gyakoribb célpont a korábbi támadások és férgek által létrehozott hátsó ajtó. A rendszer feletti uralmat ezen keresztül megszerző támadók saját hátsó ajtót nyitnak, vagy a megtámadott rendszert egy elosztott, szolgáltatást lehetetlenné tevő támadásban való részvételre használják fel.

Ma már jól megfigyelhető ez az irányzat. 2004 januárjában a Sobig.F-éhez hasonló tempóban kezdett el terjedni a rendszereken hátsó ajtót nyitó és célzott támadást lehetővé tevő MyDoom. Azt két új féreg követte, a Doomjuice és a Deadhat, s mind a kettő a MyDoom által hátrahagyott hátsó ajtót használja fel.

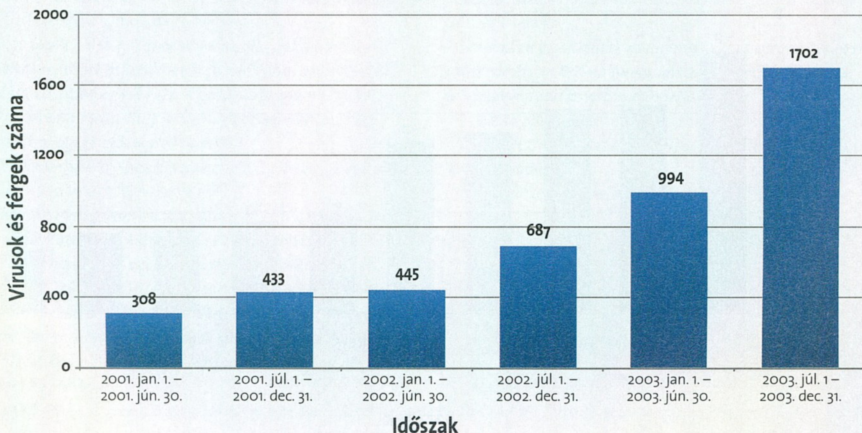
A sérülékenységek jellemzői

2003-ban a 2002. évinél kissé több sérülékenységet fedeztek fel. A 2002-es 2587-tel szemben számuk 2003-ban 2636 volt, azaz naponta átlagosan hétre derült fény.

A közepes súlyosságú sérülékenységek száma a 2002-es havi 98-ról 2003-ban átlagosan 115-re nőtt. Emellett a 2003-ban megtalált sérülékenységek 70 százaléka könnyen kihasználhatónak minősült, szemben a 2002-es 60 százalékkal.

Az olyan sérülékenységek többsége, amelyekhez létezik a kihasználásukat lehetővé tevő program, nagyon komolynak bizonyult. Számuk 2002-ben 175, 2003-ban pedig 231 volt. Tavaly 5 százalékkal nőtt azoknak a sérülékenységeknek az aránya, amelyekhez nyilvánosan elérhető az őket kihasználó program. Azoknak a sérülékenységeknek az aránya, amelyek kihasználásához nem kell külön eszköz, 6%-kal nőtt 2003-ban.

A Microsoft Internet Explorer felhasználóoldali sérülékenységeinek száma egyre szaporodik. 2003 első felében 20, második felében 34 sérülékenységre derült fény, ami 70 százalékos

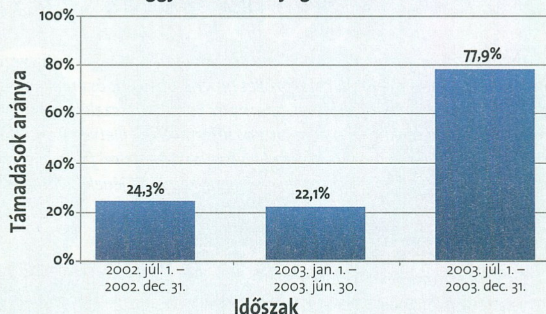

növekedést jelent. Közülük számos alkalmas azoknak a számítógépeknek a megtámadására, amelyek – akár használóik akaratán kívül – rosszindulatú tartalommal rendelkező webhelyeket látogatnak meg. Ez elsősorban azért ad okot aggodalomra, mert az Internet Explorer erősen uralja a piacot.

A rosszindulatú programok jellemzői

Az összetett veszélyforrások a felelősek az év egyik igen jelentős védelmi eseményéért, amely augusztusban következett be, amikor az interneten 12 nap alatt három új, 4. kategóriába sorolt féreg jelent meg. Ezek – a Blaster, a Welchia és a Sobig.F – világszerte számítógépek millióit fertőzték meg, és a Computer Economics becslése szerint közel 2 milliárd dollárnyi kárt okoztak.

2003 második felében két és félszer annyi Win32-vírust és -férget küldtek be, mint 2002 azonos időszakában. 2002 második felének 687 beérkezett kórokozója 2003 második felére 1702-re gyarapodott. Ezek között szerepelt a Blaster, a Welchia, a Sobig.F és a Dumaru is. Ezekhez az új veszélyforrásokhoz kapcsolódik néhány tendencia. Elsőként említendő, hogy a sebezhető pontok bejelentése és az azokat kihasználó módszer elterjedése közötti idő

csökken. Másodsorban a hackerek egyre gyakrabban használnak tömörítőket a rosszindulatú programok elrejtésére. A tömörítők összenyomják és titkosítják a windowsos végrehajtható fájlokat, emiatt jóval nehezebb azokban megtalálni a rosszindulatú programkódokat.

A tíz leggyakoribb rosszindulatú programtípus közül a saját levélküldő modullal rendelkező levélbombázó férgek száma 2003 első feléhez képest 61 százalékkal nőtt. Mivel az e-maileket a rosszakaratú programkódban található önálló modul hozza létre, és az nem kerül kapcsolatba a felhasználó levelezőrendszerével, nincs sok jele az aktív fertőzésnek. A heurisztikus észlelést alkalmazó víruselhárítók ellen tudnak állni az ilyen jellegű veszélyeknek.

2003 második felében a titkosságot és bizalmasságot veszélyeztető károkozók gyarapodtak a legnagyobb mértékben. Az év első feléhez képest számuk jelentősen nőtt a 10 leggyakrabban beküldött rosszindulatú programkód között. Míg a régebbi veszélyforrások véletlenszerűen kiválasztott dokumentumok kijuttatásával veszélyeztették a titkosságot, az újabb vírusok és összetett veszélyforrások jelszavakat, dekódoló kulcsokat és elmentett billentyűzést is kijuttatnak a számítógépről.

Jó tanácsok

A Symantec az alábbiakat javasolja a felhasználóknak és a rendszergazdáknak információvagyonuk hatékonyabb védelme érdekében:

– Kapcsolják ki a szükségtelen szolgáltatásokat!

– A rendszerek hibajavításai legyenek mindig naprakészek, különösen azokon a számítógépeken, amelyeken nyilvános, tűzfalon át elérhető, például HTTP-, FTP-, levelező- és DNS-szolgáltatás fut!

– Frissítsék a vírusadatbázist! A legfrissebb vírusadatbázis telepítése véd a legújabb, „vadon tenyésző" vírusok ellen.

– Szabályozzák a jelszavak használatát!

– A levelezőszervereket úgy állítsák be, hogy azok megállítsák vagy távolítsák el a vírusok terjedésében szerepet játszó csatolmányt, így a .vbs, .bat, .exe, .pif és .scr kiterjesztésű fájlokat tartalmazó leveleket!

– A fertőzött számítógépeket gyorsan szigeteljék el, hogy ezzel megakadályozzák további gépek veszélyeztetését! Alaposan elemezzék a rendszert, és megbízható adathordozóról állítsák helyre a számítógépeket!

– Világosítsák fel az alkalmazottakat arról, hogy nem várt csatolmányokat nem szabad megnyitni! Amíg nem ellenőrizték, hogy nem fertőzött-e az internetről letöltött program, ne indítsák el!

– Gondoskodjanak róla, hogy legyen vészhelyzeti eljárásuk!

– A vezetőség legyen tisztában a védelemhez szükséges költségekkel!

– Ellenőrizzék a védelmet, hogy biztosak lehessenek a megfelelő szabályozás működésében!

Védelem a felhasználóknak

Hivatalosan 2004. május 1-jén kezdi meg működését dr. Mayer Erika *vezetésével az Inforum keretében létrehozott Infomediátor. Az informatikai eszközöket használók jogait és érdekeit vigyázó iroda többek között szakmai tanácsadással, érdeksérelmek kezelésével, alternatív konfliktuskezelési eljárások fórumrendszerének működtetésével kíván segíteni, főként a szakmában nem járatos informatikai, illetve internetfelhasználóknak.* Dombi Gábor, *az Inforum elnöke szerint a felhasználóvédelmi iroda a fogyasztóvédelmi felügyelőségek, a Gazdasági Versenyhivatal, az ombudsmanok és a hírközlési fogyasztói jogok képviselőjének hivatala közötti űrt kívánja betölteni.*

Az iroda megjelenését a szolgáltatói palettán elsősorban az internet eddiginél szélesebb körű terjedésével indokolják. Potenciális ügyfelük lehet minden, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást igénybe vevő magánember és szervezet. „Az e-korszak sajátossága, hogy a felhasználó rendszerint szolgáltató is. Az aktív szerep egybeolvad a passzívval, s így gyarapodik, épül az információtömeget egységes virtuális térré szervező internet" – mondja Mayer Erika. „Ezért indokoltnak látszik – jelentősen kibővítve a hagyományos fogyasztóvédelem fogalmát és hatókörét – felhasználóvédelemről beszélni."

Néhány kérdéskör, amely az Infomediátor potenciális szakmai tevékenységi területeit érinti:

1. **Felel-e az e-mailben terjedő vírusok terjesztéséért a felhasználó?** (Felvilágosító munka.)

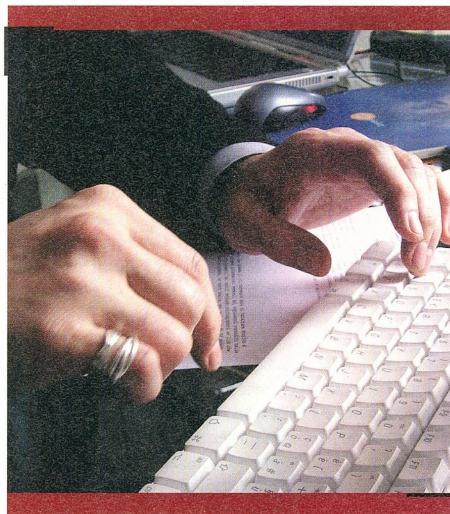
2. **Szoftverek.** Részben a szerzői jog, a Ptk. és más jogszabályok által megválaszolt régi kérdések tisztázása. Például továbbadható-e a számítógéppel együtt a szoftver is, illetve áthelyezhető-e a program a felhasználó új gépére? Szabályos-e, ha a szoftverhez csak idegen nyelvű licencszerződést mellékelnek? Tulajdonjogot szerez-e a felhasználó, vagy csak a program használatához van joga? Készíthet-e másolatot, és ha igen, milyen célra és hányat? (Felvilágosítás, jogi tanácsadás.)

3. **Pop-up ablakok.** (Felvilágosítás, illetve a szolgáltatók felszólítása, hogy korlátozzák önszabályozó kódexben a pop-up használatot.)

4. **Betárcsázós vírusok.** (Figyelmeztetés, közzététel, tanácsadás, nagyszámú bejelentés esetén kapcsolatfelvétel az ORFK illetékes osztályával.)

5. **Online árverések, apróhirdetések.** (Megelőzés, illetve segítségnyújtás kárt szenvedett felhasználók jogainak érvényesítésében.)

6. **A szolgáltató azonosításának hiányosságai.** (Közreműködés a weboldalon hiányos információkat közzétevő vagy azokat egyáltalán nem közlő szolgáltató azonosításában, közvetítői szerep a közreműködők között, felvilágosítás.)

Az iroda továbbá igyekszik a spamek szűréséhez technikai és információs segítséget nyújtani a hozzá fordulóknak, hiszen sok bosszúságot okozhatnak a kéretlen, szolgáltatóktól független, általában azonosíthatatlan feladótól érkező, sokszor a spamszűrőkön is átfurakodó levelek. Az Infomediátor a hazai internetfelhasználók ide továbbított, azonos IP-címről érkező kéretlen leveleit összegyűjtve – a panasz jellegétől függően csoportosan vagy az egyént képviselve – léphet fel az adott hazai szolgáltató ellen. Más lehetőség híján tanácsadással támogatja a hozzá fordulókat, akik többek között az iroda honlapjának (**www.infomediator.hu**) Bejelentés menüpontján keresztül kérhetnek segítséget a probléma leírásával.

Az iroda a felhasználók tájékoztatására, a dicsérő és elmarasztaló minősítések közzétételére felhasználja az internetes nyilvánosságot, illetve a felhasználók számára egyfajta garanciát jelentő szolgáltatói presztízslista létrehozását is tervezi.

Szolgáltatásainak jelentős hányadát ingyen nyújtja, díjat előreláthatólag többek között az alternatív vitarendezésekért számol majd fel. Az iroda állományába jelenleg két jogász és két informatikus tartozik, s a magát elsősorban hazai, valamint EU-s pályázati támogatásokból fenntartó Inforum tizenkilenc tagszervezete szolgál számukra biztos szakértői háttérként.

Generációváltás küszöbén

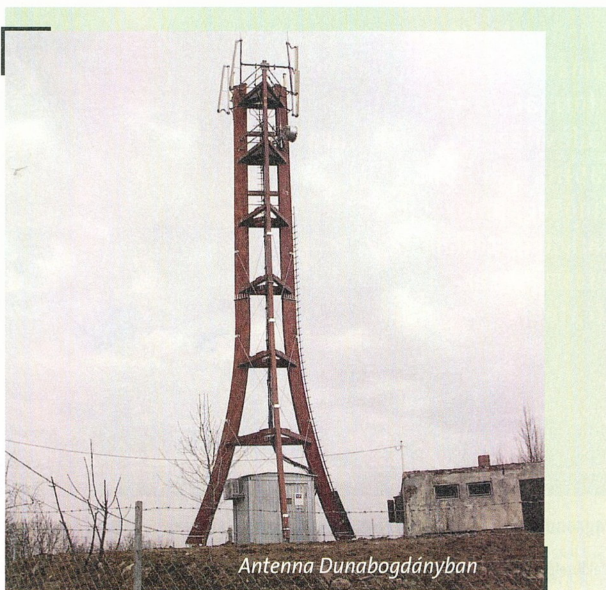
Új hálózat, új sugárzás?

A nyolcvanas évek analóg mobiltelefonja után felnőtt egy új generáció, a GSM. De már a harmadik nemzedék, az UMTS is megszületőben van. Várhatóan jövőre Budapest utcáin is megjelenhetnek a jelenlegi mobiloknál akár tízszer nagyobb adatátviteli sebességre képes készülékek. Új lehetőségekről, szolgáltatásokról ma még csak általánosságban érdemes beszélni, mert a tapasztalat megtanított arra, hogy a valóság akár egy év alatt is túlszárnyalhatja a képzeletet. Cikkünkben – melynek összeállításához nagy segítséget nyújtott az M&H Communications – a ma ismert tényekre, így többek között a bázisállomások sokat vitatott egészségügyi hatásaira helyezzük a hangsúlyt.

GALVÁCS LÁSZLÓ

Az IT világában honos kifejezések, mint a széles sáv vagy az adatsebesség lassan gyökeret vernek a nagypolitika szótárában is. Nem is lehet ez másként, hiszen az európai politika már régóta ebbe az irányba halad. Idézzünk az Európai Parlament és Tanács 2002. március 7-ei 2002/21/EK irányelvéből: „A lisszaboni Európai Tanács kiemelte a digitális, tudás alapú gazdaság felé történő elmozdulásban rejlő növekedési, versenyképességi és munkahely-teremtési képességet. Különösen hangsúlyozta az olcsó, világszintű távközlési infrastruktúrához és a széles körű szolgáltatásokhoz való hozzáférés fontosságát az európai vállalkozások és polgárok számára."

Szakmai rendezvényeken, így például a 2004-es cannes-i 3GSM Világkonferencián már kötelező szlogen a multimédia és a mobilitás harmadik generációja.

Antenna Dunabogdányban

„Az új bejelentések tekintetében iparágunk történetének egyik legsűrűbb évére számítunk" – jelentette ki *Jorma Ollila*, a Nokia elnök-vezérigazgatója. Szerinte 2004 a 3G WCDMA kereskedelmi elterjedésének éve is lesz. Körülbelül 1,3 milliárd felhasználót számláló előfizetői bázist hoztak létre, amely a következő néhány év során duplájára nőhet. Az adatkommunikáció a 2003-as 10 százalék helyett 2007-re a mobilszolgáltatások piacának közel 30 százalékát teszi majd ki – jósolta a finn IT-guru –, ami egyértelműen jelzi, hogy a mobilitás mindennapi életünk minden részére kiterjed majd.

A fő konkurens Ericsson elnök-vezérigazgatója, *Carl-Henric Svanberg* az üzleti együttműködésnek és a fogyasztói igények megértésének fontosságát hangsúlyozta. Ennek gyakorlati bizonyítékaként a vállalat minden évben 10 ország 14 ezer fogyasztóját kérdezi meg. A svéd szakember is a 3G idei fellendülésére számít. Ehhez a legfontosabb előfeltételek már rendelkezésre állnak: sikeresen megvalósult a hálózatok szabványosítása, és a készülékek már nagy mennyiségben kaphatók. „A kommunikációs minták megváltozását tapasztalhatjuk a jövőben" – fejtette ki Svanberg. „Paradigmaváltásnak vagyunk tanúi, és ez kihat majd a mi emberi interakcióinkra is."

A GSM korszakában – a sebességet megtöbbszöröző lehetőség révén – ugyan a GPRS és az EDGE is mérföldkövet jelentett a felhasználók számára,

ám a szolgáltatók szempontjából ezek csak apró lépések az UMTS bevezetéséhez képest. Az alapvető különbség, hogy míg az első két technológia a meglévő GSM-hálózat másodlagos kihasználására épül, addig a harmadik generációs (3G) mobilrendszer teljesen új hálózat kiépítését igényli, ami hazai viszonylatban több tízmilliárd forintos beruházást igényel.

Most, amikor hazánkban is már-már a telítettséghez közeledik a mobilpiac, joggal merül fel a kérdés: miért van szükség egy újabb, párhuzamos hálózatra? Két döntő érvet szokott emlegetni a szakma. Egyrészt éppen a telítettség miatt, mivel ez egyszersmind azt is jelenti, hogy a jelenlegi lehetőségekkel (a GSM-re kiosztott frekvenciákkal és a kiépített, közel teljes lefedést biztosító bázisállomásokkal) egyre körülményesebb az újabb forgalmi igényeket kiszolgálni. Az új technológia pedig új szolgáltatások bevezetését is lehetővé teszi, amelyek nemcsak előfizetői igényeket elégítenek ki, hanem az IT fejlődését is elősegítik. A másik érv az adatátvitel gyorsítása. A GSM 9,6 kbps-os alapsebessége a beszélgetésekhez, SMS-ezéshez még elegendő, az ezt megtöbbszöröző GPRS (kb. 56 kbps) és EDGE (ami a vezetékes ISDN-nel mérhető össze) ugyan már használható WAP-ozásra vagy átlagos internetezésre, de a széles sávú vezetékes technológiák (például az ADSL) az utóbbi időben elkényeztettek bennünket. Maximalisták lettünk, szeretnénk mobilak maradni, s ugyanakkor nagyobb sebességű kapcsolatokat teremteni. Nos, az említett vezetékes megoldásoknak az UMTS lehet a vezeték nélküli alternatívája.

Lélegző cellák

Az elsősorban Európában preferált UMTS technológia az Universal Mobile Telecommunications System rövidítéséből kapta nevét. Az UMTS alkalmas kiváló minőségű internetkapcsolatra, vagyis tökéletesen élvezhető mozgóképek, klipek, filmek, hifi minőségű zenei fájlok letöltésére. Jelenleg Ausztriában, Ausztráliában, Svédországban és az Egyesült Királyságban már működik ilyen hálózat. Hazánkban a kormány várhatóan idén írja ki a tendert, bár konkrét kérdésünkre az IHM-től azt a választ kaptuk, hogy április végéig nem adnak információt a hivatalos döntésről. *Maradi István*, a Westel vezérigazgató-helyettese azonban megkockáztatta azt a jóslatot, hogy 2005-ben már Magyarországon is elindulhat a szolgáltatás, elsőként nyilvánvalóan a fővárosban. A későbbiekben pedig a mobiltelefóniában megszokott menetrendet követik a majdani szolgáltatók: a forgalmasabb üzleti vagy turisztikai központok, a nagyobb városok, a fő közlekedési utak után csak évekkel később érheti majd el a rendszer a közel teljes lefedettséget.

Azt szinte lehetetlen megjósolni, hogy ez összesen hány új bázisállomás megjelenésével jár, hiszen ezek jellemzői is eltérőek lehetnek. Az alapelv az, hogy minél magasabb a sugárzási frekvencia, annál kisebb az antennák sugárzási teljesítménye, vagyis annál sűrűbben kell telepíteni az adókat. Egyes műszaki paramétereiben (például cellaméret, hatósugár) a GSM-en belül az 1800 MHz-es rendszerrel lehet összehasonlítani az UMTS-t. Átlagszámítással ugyan meg lehetne határozni a szükséges vagy optimális állomásszámot, de ha figyelembe vesszük, hogy egy nagyobb bevásárlóközpontban már két cellát kell kialakítani, ugyanakkor az Alföldön akár tíz kilométeres körzetben is elegendő egy bázisállomás, akkor nehéz előre belőni az átlagot. Ráadásul az úgynevezett kódosztásos technológia sajátosságaiból adódóan a cellák „lélegeznek", vagyis amikor észrevehetően nagyobb sebességű forgalom zajlik, a cellaméret összeszűkül, és a rést a szomszédos celláknak kell kitölteniük. Ez pedig rendkívül körültekintő mérnöki tervezést igényel, annál is inkább, mert az egyes adók teljesítménye nem lépheti túl a megengedett értéket.

Balatonudvari

Mindenesetre bizonyosra vehető, hogy éveken belül – függetlenül az UMTS bevezetésétől – több száz új bázisállomás lép működésbe. Ezek telepítésénél egyrészt támaszkodnak a már meglévő építményekre, antennatornyokra, de elkerülhetetlen, hogy új adók is megjelenjenek. Ez persze az ügynek csak az építészeti-esztétikai része, ami azért korántsem lebecsülendő. Az épített környezet alakításáról szóló törvény – amely a bázisállomások mellett a rádió- és tévéadókra is vonatkozik – egyebek mellett kimondja, hogy az épített környezet alakítását és védelmét a humánus környezetre és az esztétikus kialakításra tekintettel, a biztonsági, egészségügyi, környezet- és természetvédelmi követelményekkel összhangban kell megvalósítani. Az új mobilrendszer megjelenésével várható, hogy újfent viharos érzelmeket vált ki a bázisállomások egészségügyi hatása.

Elektromágneses környezetben

Így utólag már érthetetlennek tűnik, hogy miért éppen a GSM elterjedésének kezdeti időszakában lobbantak fel a viták a rádiótelefonok és bázisállomások esetleges káros hatásairól, amikor mesterséges sugárzás (például a rádiózás, televíziózás révén) már régóta éri az embert, minden következmény nélkül, sőt az élet a Földön a kezdetektől fogva elektromágneses környezetben alakult ki.

A mobiltelefóniában alkalmazott elektromágneses terek, az úgynevezett rádiófrekvenciás sugárzások a tévé és az URH-rádióadó sugárzásához hasonlítanak a legjobban, de a műsorszóró adók teljesítménye százszorosa vagy akár ezerszerese a mobilos bázisállomásokénak.

A mobilkommunikációval összefüggő kérdések, így a sugárbiológiai felvetések kapcsán is már évek óta végez tájékoztató munkát az M&H Communications. Nemcsak a piac telítődik, hanem ezzel összefüggésben a forgalom is kezdi feszegetni a rádiós technológia határait. Mivel egy bázisállomás meghatározott

Egészségvédelem és elővigyázatosság

Az elektromágneses terek egészségügyi határértékeinek kialakításánál általában két szemlélettel találkozhatunk. Az egyik az egészség védelmén (health based), a másik az elővigyázatosság elvén (precautionary based) alapuló megközelítés. Az egészség védelme alapján kialakított határértékek tudományos kutatás (tudományos folyóiratban publikált) eredményein alapulnak, a tudományos közélet egyetértésével. Ha egy bizonyos dózisnagyságnál bármilyen egészségre káros hatást mutatnak ki, ez képezi azt az alapot, amelyre az ún. biztonsági faktorokat alkalmazzák. A biztonsági faktor a lakosság esetében általában ötvenszeres, ami azt jelenti, hogy a megengedett felső határérték a hatásosnak bizonyult dózis legalább ötvened része. Lényeges továbbá, hogy a hatásokat a várható egészségügyi következmények szempontjából is meg kell vizsgálni. A WHO ICNIRP (Nemzetközi Nem Ionizáló Sugárvédelmi Bizottság) az egészség védelme alapján alakítja ki határértékeit. Az Európai Közösség 1999-ben kiadott ajánlása is, alapvetően ezt az elvet követve, az ICNIRP határértékein alapul.

Az elővigyázatosság elve alapján a határértékeknek a technológiailag megvalósítható legalacsonyabb értékektől kellene kiindulniuk, s innen a gazdasági megfontolások és az összegyűlt tudományos ismeretek alapján lehet elmozdulni (sok esetben még nem publikált adatokat, előzetesen nyilvánosságra hozott eredményeket is figyelembe vesznek).

A sugárterhelés tárgyalásában és megítélésében különbséget tesznek a lakossági és a foglalkozási expozíció között. Egyes szabványok és ajánlások a foglalkozási, illetve lakossági kifejezések helyett az úgynevezett ellenőrzött, illetve nem ellenőrzött expozíciós területek (övezetek) kifejezést használják. A lakossági (nem ellenőrzött területre vonatkozó) határértékek általában

számú csatornát használhat, korlátozott számú előfizetőt (beszélgetést) képes kiszolgálni, szükséges a jelenlegi GSM-rendszer folyamatos bővítése, ami további bázisállomások építését eredményezi. Ez pedig sok esetben lakossági tiltakozáshoz vezet a sugárzástól való félelem miatt – fejtette ki *dr. Matkó István,* az M&H ügyvezetője. (Az alábbi, sugárbiológiai kérdésekkel kapcsolatos tények összegyűjtésében nagy segítségünkre volt a kommunikációs ügynökség – a szerk.)

A mobilkommunikáció működését biztosító elektromágneses hullámok a szabad térben terjednek, a kezünkben lévő mobiltelefon és az összeköttetést biztosító bázisállomás antennája között. Ezek az elektromágneses hullámok az ún. nem ionizáló sugárzások közé tartoznak, amelyek jellemzőikben, biológiai hatásaikban lényegesen eltérnek az ionizáló (pl. röntgen-, gamma- stb.) sugárzásoktól.

A döntő különbség közöttük az, hogy a mobiltelefóniában alkalmazott elektromágneses sugárzás nem változtatja meg a szervezet molekuláinak szerkezetét (ezért is hívják nem ionizáló sugárzásnak), energiája olyan alacsony, hogy az élő szervezetek szerves molekuláira bizonyítottan nincs roncsoló hatása.

Ágneslak

E sugárzások élettani hatásaival kapcsolatban ez ideig több mint 12 ezer tudományos publikáció jelent meg. A tanulmányok nagy része azt a végkövetkeztetést vonja le, hogy a bázisállomások által sugárzott elektromos hullámok nem okozhatnak betegséget, hiszen mennyiségük jóval a lakosságra vonatkozó határértékek alatt marad.

A bázisállomások teljesítménye néhányszor 10 watt, így a sugárzás szintje az antennától már néhány méterre is olyan alacsony, hogy nem éri el az egészségügyi határértéket.

Az esztétikum hiánya

A bázisállomások vízszintesen, az autók fényszóróinak fényéhez hasonlóan sugároznak. A sugárzás általában az állomástól 50–200 méterre éri el a talajt,

egyötöd, egytized részei a munkahely esetében megengedett értékeknek.

A sugárvédelmi szabályozásban úgynevezett alapkorlátokat és abból származtatott expozíciós határértékeket alkalmaznak. Az RF-expozíció alapkorlátait mindig a fajlagosan elnyelt teljesítmény (Specific Absorptin Rate – SAR) határozza meg. Ebből származtatják az ajánlásban szereplő, mérendő (illetve mérhető), megengedhető expozíciós határértékeket W/m²-ben, mW/cm²-ben, V/m-ben vagy A/m-ben.

Az EU tagállamainak többsége elfogadja az EU 1999-es ajánlásait. A most csatlakozó tagországok közül egyedül Csehország fogadta el teljes mértékben ezeket, a többi állam még korábbi koncepció alapján alkalmazza előírásait, általában szigorúbb előírásokkal.

Az ICNIRP ajánlásának SAR-re vonatkozó alapkorlátai

	Frekvencia-tartomány	Átlagos SAR (egész testre) (W/kg)	Lokális SAR (fej, törzs) (W/kg)	Lokális SAR (végtagok) (W/kg)
Lakossági	10 MHz – 10 GHz	0,08	2	4
Foglalkozási	10 MHz – 10 GHz	0,40	10	20

A lakosságra érvényes referenciaszintek (megengedhető egészségügyi határértékek) a különböző szervezeteknél

Mobiltelefon-frekvencia	NRPB (UK) μW/cm²	ICNIRP (EU) μW/cm²	EüM (Magyarország) μW/cm²
GSM 900 MHz	3 300	450	10
GSM 1800 MHz	10 000	900	10

NRPB: National Radiological Protection Board, UK
ICNIRP: International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection
EU: Council Recommendation, 1999/519/EC, 1999
EüM: 32/2000 (XI. 16) rendelet

tehát nagyon kevés energia jut közvetlenül az antenna alatti területre. Ezért a bázisállomások sugárzása még az antenna közelében sem veszélyes.

Ha több berendezés (például tévé- és rádió-adótorony, bázisállomás, mikrosütő, mobiltelefon) működik a környezetünkben, akkor az általuk kibocsátott elektromos sugárzás összeadódhat. Az OSSKI (Országos Sugárbiológiai és Sugár-egészségügyi Kutató Intézet) szakemberei ezért is végeznek méréseket a bázisállomások üzembe helyezésekor, hogy az ilyen eseteket kizárhassák. A mérések eredményei publikusak. Ugyanakkor például a bázisállomások nem zavarják a rádió- vagy tévéműsorok vételét, nem befolyásolják azok minőségét, mivel teljesen más frekvencián működnek. (Aki ilyen zavaró hatást tapasztal, inkább szidja a szomszédban működő fogorvost.)

Sokan féltik az iskolába járó gyerekeket, a kórházi betegeket, ezért tiltakoznak az ellen, hogy a közelükben bázisállomásokat létesítsenek. Ezek működése valójában veszélytelen, azonban a WHO (Egészségügyi Világszervezet) ajánlása értelmében – amit a magyar hatóságok maximálisan figyelembe vesznek – a felesleges lakossági indulatok kivédése érdekében ajánlatos a gyermek- és egészségügyi intézmények 200 méteres körzetét elkerülni bázisállomás építésekor. Ez persze korántsem a káros sugárzások, hanem a közhangulat miatt tanácsos.

Első látásra fenyőfának tűnik a Létra utcai antenna, amely már az esztétikai követelményeket is kielégíti

A közvélemény gyakran hangot ad esztétikai kifogásainak is. Talán ez a legnehezebben kezelhető probléma. Telepítéskor a szolgáltatók igyekeznek messzemenően figyelembe venni a természeti és műemlékvédelmi értékek által diktált követelményeket, de még csak elvétve találhatók példák esztétikusabb megjelenési forma kialakítására. Ilyen például a Westel ragasztottfa-szerkezetű bázisállomása Dunabogdányban, illetve a XI. kerület Létra utcai fenyőfa-utánzatú torony.

Uniós szabályok

Idézetek az Európa Tanács 1999. július 12-ei 1999/519/EK ajánlásából a lakosságot érő elektromágneses sugárterhelés (0 Hz – 300 GHz) korlátozásáról:

„Az elektromágneses terekkel kapcsolatos intézkedéseknek a közösség minden polgára számára magas szintű védelmet kell biztosítaniuk; a tagállamoknak ezen a téren hozott intézkedéseinek közösen egyeztetett keretbe kell illeszkedniük, hogy az egész közösségen belül egységes védelmet lehessen biztosítani."

„Országos és közösségi szinten egyaránt jelentést kell készíteni a tagállamok által ezen a területen hozott intézkedésekről, függetlenül attól, hogy azok kötelező érvényűek-e, vagy sem, valamint arról, hogy milyen módon vették figyelembe a tagállamok az ajánlást."

„Figyelmet kell fordítani az elektromágneses terekkel kapcsolatos kockázatok megfelelő megismertetésére és megértésére, egyúttal figyelembe véve, hogy a közvélemény hogyan fogja fel az ilyen jellegű kockázatokat."

„A tagállamoknak tekintetbe kell venniük a nem ionizáló sugárzások elleni védelemmel kapcsolatos tudományos ismeretek és műszaki lehetőségek terén történt haladást, figyelembe véve az elővigyázatosság elvét, továbbá rendelkezniük kell a rendszeres és alapos vizsgálatról, illetve felülvizsgálatról, melynek során az illetékes nemzetközi szervezetek, például az ICNIRP által kiadott iránymutatás fényében rendszeres időközönként felmérést kell végezni."

SZOLGÁLATBAN AZ INFOSTRÁZSA

Kürti Sándorral a hálózati KRESZ-ről

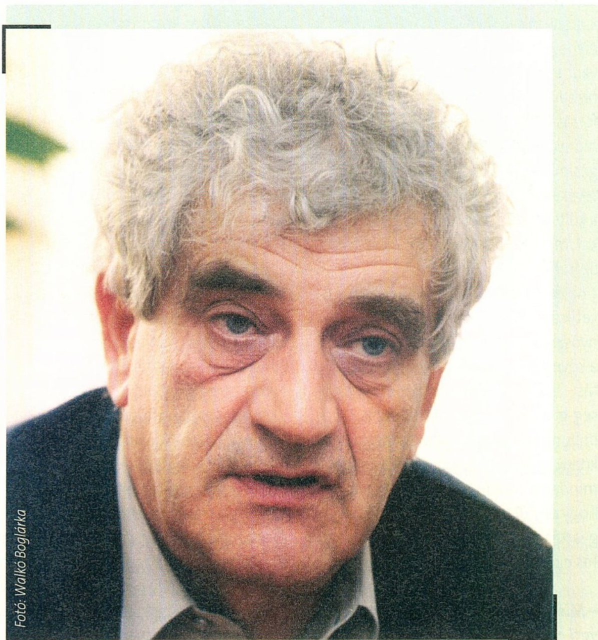
Vírusok, hackertámadások, az eszközök elavulása, szoftverhibák: megannyi veszély leselkedik a számítógépekre, az informatikai eszközöket alkalmazó rendszerekre. Az IT-iparágban különösen érvényesnek tűnik Murphy törvénye: ami elromolhat, az el is romlik. A problémák túlmutatnak az egyes emberek bosszúságán és a vállalatok üzleti kockázatán – a szabályozatlanság társadalmi veszélyeket is rejt magában. Az informatikai biztonság hiányát, illetve annak következményeit érzékletes példákkal és hasonlatokkal tárja elénk Kürti Sándor, *az adatmentés és informatikai biztonság piacán 15 éve sikeresen működő Kürt Computer vezérigazgatója.*

GALVÁCS LÁSZLÓ

– Lassan közhellyé válik, hogy az informatika a világon már mindent támogat, de elsősorban az informatikusok megélhetését. Ez, ugyebár, Önökre is érvényes...

– Nyilvánvalóan, de hozzá kell tennem, hogy nem mi teremtettünk magunknak piacot. Bár a számítástechnikát alkalmazó intézmények – és ma már minden valamirevaló cég ilyen – csillagászati összegeket költenek az információ biztonságos kezelésére és az adatvédelemre, mégis szinte mindenki hallott olyan esetről, vagy személyesen is átélte azt a szörnyűséget, amikor a biztosnak vélt védelem valamilyen okból fejre állt, hardverhiba, emberi mulasztás, vírus, természeti katasztrófa vagy bármi egyéb miatt.

– Mi lehet az oka, hogy az informatika kapcsán sokkal gyakrabban hallunk biztonsági kockázatokról, mint bármely más iparágban?

Fotó: Walkó Boglárka

– Az informatikai, információtechnológiai forradalom – számos pozitív hatása mellett – alapvetően figyelmen kívül hagyta a más iparágakban elfogadott rendet és a termelési folyamatok normális menetét. A nyolcvanas évek elejéig még nem jelentkeztek problémák, a számítógépgyártás a gépipar egyik ágaként működött volt, termékei integrálódtak a világ termelésébe, biztonságosak voltak.

A PC megjelenése valós forradalmi helyzetet idézett elő. A nagytőke rájött, hogy óriási üzlet tömegterméket gyártani, s a felhasználó is bedőlt ennek: megvette, hiszen valóban sok mindenre

használható eszközt kapott. De a forradalom azzal járt, hogy fel kellett rúgni a biztonságra, megbízhatóságra vonatkozó általános szabályokat, ami persze tovább növelte a kis számítógépek tömegjellegét, ugyanis azok az újabb verziók megjelenésével szinte „használat után eldobandó" eszközökké minősültek. Ebben a felpörgetett folyamatban nem jutott idő arra – s talán nem is volt érdekük a gyártóknak –, hogy a más iparágakban világméretű konszenzuson alapuló termelési rendszer szerint teszteljék eszközeiket.

Korábban, más területeken a világ önszabályozással képes volt az evolúcióra jellemző fejlődési ütemben fenntartani a rendszerek működését. Az informatikai forradalom után nem igazán mondható felhőtlennek a hagyományosan biztonságos iparágak – mint a gyógyszer-, az autó- és az atomenergia-ipar – kapcsolata az IT-piac szereplőivel. Ez érthető, hiszen az IT mindenütt beolvadt a termelési folyamatokba, de megbízhatatlansága számos probléma forrásává vált. Veszélyezteti a hagyományos piacokon korábban biztonságos módon működő felhasználók tevékenységét, védekezésre, tehát a költségek növelésére kényszeríti azokat, mert ellenkező esetben meginogna az irántuk táplált bizalom.

Az informatikai businessben nem követik az üzleti folyamatok hagyományos és bevált lépéseit, ami nagyjából a következő lenne: tudományos kutatás – ipari termelés – folyamatos minőség-ellenőrzés – jogi szabályozás. Gondoljunk csak a gyógyszerek vagy a gépkocsik gyártási folyamataira! Ezeknél mindenki tudomásul veszi, sőt elvárja, hogy egy új pirula vagy autótípus gyártásának elindítását komoly kutatás előzze meg.

– Miért baj, ha egy új iparág nem követi a régi módszereket?

– A világ elfogadta, hogy egy új gyógyszer felfedezését követően 12-15 évnek kell eltelnie, amíg a minőségbiztosítási folyamat lezajlik, és a készítmény a patikákba kerül. Ennek oka minden bizonnyal az, hogy a klasszikus iparágakban kialakult az egyensúlyi helyzet a gyártás, a technológiai és a jogi szabályozás háromlábú rendszerében. Az e folyamat eredményeként megszületett biztonságos termékek átalakítása általában nem engedélyezett, nem lehet „csak úgy" belepiszkálni. Az autójukat tuningoló lelkes amatőröknek rendszeresen meggyűlik a bajuk a műszaki vizsgán.

Azt is mindenki elfogadja – sőt elvárja –, hogy ha egy gyógyszer vagy egy autótípus valamilyen szempontból hibásnak bizonyul, akkor a gyártó azt mindaddig kivonja a forgalomból, amíg a hibát ki nem küszöböli. A termék felhasználóját a jog széles körűen védi. Ezzel szemben az informatikai forradalom nyomán – persze a sok-sok jótétemény mellett – az értékesítés lett az isten: teljesen maga alá gyűrte a tudományos kutatást és a jogi szabályozást. Elsősorban ennek a következménye, hogy a tömegesen használt informatikai termékek nem mindig felelnek meg az egyéb ipari termékekkel kapcsolatban kialakult természetes elvárásainknak. Nem is felelhetnek meg, hisz éppen az a forradalmi ezen a területen, hogy minden olcsó, minden mindennel összedugható, stb. S azért lehet olcsó, mert a biztonságot illető tudományos kutatásokat ez az iparág nem finanszírozza. Sok esetben nem is tudná, mert a „mindent mindennel összedugni" elvét nem lehet tudományosan megközelíteni.

Ma átlagos számítógép-felhasználóként az az érzésünk, hogy – a gépkocsi hasonlatánál maradva – összerakott eszközünk időnként nem kormányozható, nem fékezhető, néha minden észszerű magyarázat nélkül szét kell szedni, és ismét összerakni, hogy működjön.

Vagy vegyünk egy példát a gyógyszeriparból: gondoljunk csak bele, milyen jogi procedúra elé nézne az, aki két vagy akár több gyártó orvosságát összekeverve az így előállított kotyvalékot értékesítené?

– Való igaz, ha fáj a fejem, inkább beveszem a bevált aszpirint. De mit tanácsol számítástechnikai gondjaim orvoslására?

– Éppen ez az iparág problémája, hogy itt alig-alig találunk hagyományosan megbízható terméket. Érdekes dolgokra hívja fel a figyelmet *Carl Saphiro* és *Hal R. Varin* Az információ uralma, a digitális világ gazdaságtana című könyvében, amely 2000-ben magyarul is megjelent. Kiteregeti az informatikai forradalom szennyesét, bemutatja az ököljog kialakulását, vázolja az új gazdaság szükséges és elvárható szabályait, szabványait. A kulcsszó a szabvány. Érdemes idézni a szerzőket: „A szabványok mérséklik a fogyasztók technológiai kockázatát, ugyanakkor meggyorsítják az új technológia elfogadását. A sok támogatóval rendelkező szabvány rendkívül sokat tehet a technológia hitelének megteremtéséért, amely azután önmagát igazolja." Mi, az informatikai rendszerek kiszolgáltatottjai, továbbra is álmodozhatunk a gyártóktól független jogi és etikai szabályozottságról, amelyet a klasszikus iparágakban már réges-régen kitaláltak.

Ma még egyelőre a közgondolkodás aszerint tart egy terméket jónak vagy rossznak, hogy ki gyártotta.

– Ám korántsem elég a biztonsághoz, ha egy gép jó. Mire kell még ügyelni?

– Az informatikai rendszerek megalkotói sok-sok éven át csak a rendszerek működőképességét tesztelték, a hálózatok általánossá válásáig egyáltalán nem figyeltek oda arra, hogy azok működésébe kívülről ne lehessen beavatkozni. A leggyakrabban használt operációs rendszerek hibásan, biztonsági szempontból „lyukasan" kerültek, illetve kerülnek ma is a piacra. Ha a szoftvergyártók felfedeznek egy-egy biztonsági rést, nem hívják vissza a hibás terméket, hogy aztán kijavítva visszaküldjék a vásárlónak. Ehelyett csak úgynevezett foltozó (hotfix vagy patch) programokat állítanak elő, amelyek segítségével a rések betömhetők. Ezeket a javítóprogramokat a gyártók – az iparágra jellemző nagyvonalúsággal – lényegében bárki számára elérhető módon teszik közzé.

Hogy ez miért probléma? Más iparágból vett hasonlattal élve olyan ez, mintha egy biztonsági zárat gyártó cég tévéreklámban értesítené vásárlóit termékének hibáiról, megadva az álkulcs pontos paramétereit.

A szervezetek informatikai rendszereiben valószínűleg az adatok biztonsága a meghatározó jelentőségű, az eszközök biztonsága lényegében csak azok piaci értéke szempontjából érdekes. Talán meglepő, de hazánkban is vannak gyökerei az informatikai biztonság olykor törvényben is szabályozott védelmének. A 90-es évek előtt az átlagállampolgár ritkán találkozott ezzel a problémával, és a civil szervezetek esetében az állam vállalta magára az információk védelmét. Ezt persze az emberek az akkori politika egyik hatalomvédő eszközének tartották, így ennek megfelelő asszociációk is társultak hozzá. A rendszerváltás után az információvédelemben ugyancsak érvényesült a múlt gyors, differenciálatlan, éles és túlzottan leegyszerűsített tagadása, amely szerint a demokrácia szerves részét képezi az információkhoz – minden információhoz – való szabad hozzájutás joga. Napjainkra a helyzet megváltozott, az informatikai biztonság ismét minden területen előtérbe került.

– Mennyiben állít új helyzet elé bennünket az internet?

– Azzal, hogy bárki kiléphet a világhálóra, a biztonság hiánya társadalmi problémává vált. Ismét kedvenc példámra, a közlekedésre hivatkoznék. Az internet kialakulásával az információs sztráda használatára is a KRESZ-hez hasonló meghatározások lettek érvényesek.

A szakma speciális nehézsége, hogy itt még a „közlekedési szabályok" sem kiforrottak, és a létező szabályok is büntetlenül felrúghatók. Mivel ezen a területen a jogi szabályozás messze nem teljes körű, különösen fontos az oktatás, az ismeretterjesztés, az informatikai biztonság alapkultúrájának elterjesztése.

A biztonságos közlekedés feltétele, hogy a járművek forgalmi engedéllyel, a vezetők pedig érvényes jogosítvánnyal járjanak az utakon. A levegőben utakat sem kell építeni, mégis fokozottabban veszik figyelembe a légtér és a kijelölt légifolyosók használatának szabályait. Ezzel szemben a világhálón bárki, bármilyen géppel, minimális ismeretek nélkül „száguldhat". Az ehhez kapcsolódó veszélyek elleni védekezés lehetősége furcsa képet idéz elém. Olyan, mintha a közlekedésből nem a rossz autókat és vezetőket tiltanák ki, hanem az utakat borítanák be gumival, a fákat és oszlopokat hungarocellel vonnák be, az útpadkát és az árkot vattával bélelnék ki. Vagyis ma az informatikai ipar hibái miatt más iparágak kénytelenek alkalmazkodni és védekezni.

– Azt hiszem, nézeteivel kevesen értenek egyet a szabadságot hirdetők táborából...

– Tisztában vagyok vele, mégis vallom, és vállalom. Ma csupán etikai kérdés, hogy például ellátjuk-e a gépünket vírusvédelemmel. A MyDoom és társai ismeretében nem lenne célszerűbb ezt kötelezővé tenni? A tömegtermelés forradalmának mechanizmusával szemben a társadalmi közeg fejlődése evolúciós folyamat. Meggyőződésem, hogy a világ a biztonság növekedésére fog szavazni – akár a szabadság rovására is.

Együtt a hazai ügyfelekért

A T-Systems és a Matáv közös szolgáltatásai

Közösen nyújt minőségi nemzetközi hálózati szolgáltatásokat a magyarországi vállalati ügyfeleknek a Matáv és a T-Systems, a Deutsche Telekom legnagyobb ügyfeleit kiszolgáló német informatikai és távközlési vállalat. A március közepén aláírt megállapodás a két cég közötti kapcsolat elmélyülését jelzi – immár az informatikai és távközlési szolgáltatások területén is.

Nemcsak a politikában és a közgondolkodásban, hanem az üzleti életben, a távközlési piacon is – ezen belül elsősorban a Matáv háza táján – érezhető, hogy hamarosan szélesre tárulnak Európa kapui. A bevonulásban a legnagyobb hazai távközlési szolgáltató partnere és házigazdája a Deutsche Telekom lesz. Az összefonódást nemcsak a tulajdoni viszonyok jelzik, hiszen egyre több területen közösen lép fel a nagy család. A mobilpiacon hamarosan a DT leányának nevét veszi fel a magyarországi rokon, a Westel is, amely így májustól T-Mobile néven nyújtja szolgáltatásait.

A hazai vállalati ügyfélkör informatikai igényeit a bevezetőben említett megállapodás nyomán közösen igyekszik kiszolgálni a két testvér.

A Matáv így minimális tőkeberuházással, a nemzetközi tevékenységet folytató vállalatok magyarországi kiszolgálásával növelheti majd nemzetközi hatókörét és portfólióját. A T-Systems pedig az együttműködéssel olyan magyar vállalatokat érhet el, amelyek fő célpontja Nyugat-Európa, ám jelenleg más piacokon terjeszkednek. A T-Systems – kihasználva, hogy Európában a legnagyobb hálózati lefedettséggel rendelkezik – lehetővé teszi a magyar vállalatoknak, hogy a világon bárhol összekapcsolódhassanak kihelyezett irodáikkal és partnereikkel, üzletmenetüket még hatékonyabbá és rugalmasabbá tevő szolgáltatásokat nyújtva.

A T-Systems Hungary és a Matáv együtt fog működni kifejezetten a magyar piacra szánt beszéd- és adatmegoldások nyújtásában, s ezáltal új üzleti csatornák jönnek létre mindkét vállalat számára. Az együttműködés értelmében a T-Systems használhatja a Matáv hazai hálózati infrastruktúráját a magyar piacon terjeszkedő multinacionális vállalatok bekapcsolása érdekében.

„A Matáv tökéletes választás a magyarországi együttműködésre, mivel lehetővé teszi számunkra, hogy közös ügyfeleinknek a lehető legjobbat nyújtsuk: csúcstechnológiájú informatikai és távközlési szolgáltatásokat, megoldásokat, az egész világra kiterjedő összekapcsolhatóságot, valamint versenyképes árakat" – mondta *Konrad F. Reiss*, a Deutsche Telekom igazgatóságának tagja, a T-Systems vezérigazgatója. „Az együttműködés illeszkedik stratégiánkba, mely szerint hosszú távú kapcsolatokat építünk ki meglévő ügyfeleink jobb kiszolgálása és új üzleti lehetőségek megteremtése érdekében."

A közös fellépés előnyeit *Straub Elek*, a Matáv elnök-vezérigazgatója a következő szavakkal ecsetelte: „A T-Systemsszel való együttműködés stratégiai fontosságú számunkra, mivel a nagyvállalati szegmensben nyújtott szolgáltatások széles választéka mellett lehetővé teszi, hogy kiaknázzuk a nemzetközi színtéren való megjelenés lehetőségeit is. Ezáltal javulni fog versenypozíciónk az üzleti ügyfeleknek nyújtott nemzetközi bérelt vonali szolgáltatások terén, és szolgáltatásaink választéka is bővülni fog. Emellett mindez kiváló lehetőséget biztosít a közösen nyújtott szolgáltatások földrajzi kiterjesztésére."

A hálózati szolgáltatási megállapodás mellett a T-Systems a Matávval vegyes vállalat létrehozását is kezdeményezte, miáltal a Matáv kisebbségi részesedést szerez majd a T-Systems Hungary Kft.-ben. Az együttműködés további erősítéseként közös stratégiát dolgoznak ki a hazai piac lefedésére, a Matáv egyes informatikai tevékenységeinek a T-Systemshez történő kihelyezésére, valamint a régióban való nemzetközi szintű együttműködésre a T-Systems és a Matáv nemzetközi társszolgáltatói üzletágai között.

A T-Systems

Európa egyik vezető informatikai és hírközlési szolgáltatója. A Deutsche Telekom-csoporton belül a T-Systems feladata a nagy üzleti ügyfelek kiszolgálása több mint 20 országban.

A T-Systems megoldásai javítják az ügyfelek üzleti versenyképességét a távközlés, a szolgáltatások, a pénzügy, a közigazgatás és az egészségügy terén, valamint a gyártó ágazatokban. A vállalat optimalizálja a folyamatokat, csökkenti az ügyfeleinél felmerülő költségeket, s ezáltal növeli rugalmasságukat üzleti alaptevékenységük terén. A T-Systems célzott módon alkalmazza az ipari szakértelmet és csúcstechnológiát. Szolgáltatási választéka új ICT-megoldások meglévő ügyfélrendszerekbe történő integrálásától irodai rendszerek, adatközpontok és hálózatok telepítésén, illetve működtetésén keresztül távközlési szolgáltatások és megoldások nyújtásáig terjed nemzetközi szolgáltatók számára.

A CRI-SZINDRÓMA (III.)

Erkölcs és egészség, munka és sport

Legutóbbi cikkünkben belekezdtünk a számítógép-használat által okozott károsodások és azok kivédésének taglalásába. Ezúttal részben folytatjuk témánkat, részben a számítógépes munka társadalmi környezetére nézve teszünk észrevételeket.

TIHANYI LÁSZLÓ

Ha például van egy autóm, annak műszaki állapotáért felelős vagyok. E felelősség érvényesítésének érdekében a társadalom számos intézményt működtet, műszaki vizsga után juthatok hozzá a forgalmi engedélyhez, nem is szólva használati készségeim kötelező igazolásáról. Persze, hiszen a közlekedésben másokat is veszélyeztethetek. Fogalmazzuk meg ezt általánosabban: a társadalomnak terhére lehet, ha nem megfelelő állapotú autóban és/vagy szakavatatlanul közlekedem. Figyelemre méltó, hogy a vezető alkalmasságát nagyrészt egészségi állapotának ellenőrzéséhez kapcsolják. Szélsőség: ha valaki részegen vezet, manapság bűncselekményt követ el, még akkor is, ha nem okoz balesetet. Az orvos megelőző szűrést végez, és a felelősség egy részét magára, illetve tudományára vállalja, amikor vezetői alkalmasságomat igazolja.

A felhasználó felelőssége

Az ember szervezete, teste is egy jármű, amelyen a világban a lélek, az intellektus közlekedik. Ha ez a jármű nincs megfelelő műszaki állapotban, azért a járművezető a felelős. Igen, például egy idős ember maga is erkölcsileg felel teste rossz műszaki állapotáért, azért, hogy megtett-e minden szükségeset a megfelelő karbantartásért. Akár a lelépés a járdáról is megkövetel bizonyos készséget. Aki pedig nincs megfelelő edzésben egy ilyen teljesítményhez, az nagyobb eséllyel kerülhet kórházba, ahol a közös anyagi lehetőségek terhére hosszan ápolják bokatöréssel, avagy eshet autó alá, tönkretéve vétlen sofőrök egész életét, a sajátjáról nem is szólva, ami szintén bűntény. Nézetem szerint nem a jóllakott társadalom luxusa a mindennapi fiziológiai felkészülés az élet (munka, szórakozás, szocializáció) „műszaki" terhelésére, hanem erkölcsi kötelesség. Ez sajnos ma még messze nem eléggé tudatos.

Nem általános moralizálás ez – nagyon konkrét kötelezettségről van szó. A számítógépes munka tényezői között szerepel a gyártó (a maga ergonómiai felelősségével), a munkáltató, a használt eszköz és persze a gépet ténylegesen kezelő ember. Jogszabályok bástyázzák körül a szakterületet. Egy CRI-eset kapcsán perek folyhatnak, a bíróság kártérítést ítélhet meg, ami persze nem tudja a károsodás előtti állapotot maradéktalanul visszaállítani. Világos a gyártó és a munkáltató jogi felelőssége. Világosnak kell lennie azonban, hogy a felhasználó is felelős a használati módért, önmaga testi-lelki állapotáért, és ha kevesebbszer kerül is rá sor, hogy az esetleges károsodásért őt magát vonják felelősségre, azért ennek a lehetősége fennáll, ráadásul ő a szenvedő fél. Cikksorozatunk fő céljai közé tartozik, hogy erre a felelősségre felhívja a figyelmet. Nyilvánvalóan minden számítógép-használónak a veszélyeket és azok elhárításának módját kell megismernie, s már ebben az önképzésben is felelősséggel viseltetik. Ha esetenként elmarasztalható a munkáltató a nem megfelelő munkavédelmi tájékoztatásért, akkor ugyanúgy elmarasztalható a dolgozó is a hanyag felkészülésért. Igen, a társadalom számára terhet jelent a nem megfelelő színvonalú számítógép-használat.

A gyártó és felelőssége

Ami a gyártókat illeti, a stabil márkák kereskedelmi kultúrája javul. Egyre inkább lehet érvényesíteni például a garanciákat. És egyre inkább elérhető egy-egy károkozó tényező a felelősével együtt. Mindez arra indítja a gyártókat, hogy

műszaki erejük egészét mozgósítsák a lehető legjobb eszköz előállítására, s ennek része az ergonómia szempontjának érvényesítése is. Több gyártó sokféle módon, például az interneten igyekszik a technika használatára vonatkozó egészségügyi ismereteket terjeszteni. Az IBM egész webhelyet szentelt a kérdésnek: a **www.pc.ibm.com/ww/healthycomputing** oldalon egy Macromedia Flash-animáció fogadja a látogatót, amely a korábbi cikkünkben is érintett alapvető testtartási és munkahely-elrendezési tanácsokat sorolja. Ez a webhely gazdag és jól felépített, a munkásvédelem, az ergonómia különböző aspektusait rendszerezve vonultatja föl.

Hasonló weboldalt több más világcég is létrehozott, ismeretük, honosításuk voltaképpen kötelező volna.

Minden mindennel összefügg. A munkaergonómia szempontja az általános tudást idézi föl a fiziológiáról, az egészségről: csak az értheti meg az egészségi kockázatot, aki tisztában van a saját szervezetével. Ez súlyos oktatási probléma: nem eléggé gyakorlatorientált az az oktatási rendszer, amelyben a sporttal, élettannal, biológiával és technikával kapcsolatos ismeretek szétesők, s nem szerveződnek a különböző létfontosságú aspektusok köré. Tárgyunkra alkalmazva, konkrétabban: az életre való felkészítés jegyében nem foglalkoznak a munkaegészségtannal, nem térnek ki a CRI-re.

A webes ismerettárak között bőven akad színvonalas, a diákokat, munkavállalókat rá kellene szabadítani ezekre. Például a kanadai **www.combo.com/ergo** webhely kimondottan a munkaegészségüggyel foglalkozik.

Ismeretforrások

Mi indokolja, hogy az összes lehetséges műszaki, munkahelyi kockázat közül kiragadjuk a számítógéppel kapcsolatosakat, túl azon, hogy a számítógép speciális károsodásokat okozhat? Az, hogy a számítógépes tevékenység eltér a korábbi ipari szerveződési módoktól. Egyrészt igen nagyarányú a táv- és otthoni, munkavédelmi felügyelet nélküli tevékenység. Másrészt az intenzitása is szokatlan. Korábban nem fordult elő, hogy belső késztetésre folyamatosan tíz órát töltsön egynemű technikai tevékenységgel gyermek és felnőtt, éveken át. Nem telt még el elegendő idő, nem ismerhetjük azokat a statisztikákat, amelyek az előző generáció idegi, szemészeti, általános egészségügyi stb. állapotát összehasonlítanák a számítógép tömeges elterjedését követően felnövő nemzedékével, hiszen másfél évtizednél nem régebbi a kezdet. Egyelőre nem tudhatjuk, milyen lesz azok egészségi állapota hatvanévesen, akik tízéves koruktól naponta több órát töltenek a gépnél számítógépes játékok, majd munkaeszközként használt szoftverkörnyezet előtt. Az a gyanúm, hogy akár tartós lelki, idegi, szemléleti elváltozások is kialakulhatnak; már ma is észlelhetők olyan jelenségek, amelyeket az idősebb generáció értetlenséggel fogad.

Ilyen viszonyok között a weben gazdag és rendszerezett ismerettáraknak kellene a fiatalok, a munkavállalók rendelkezésére állniuk. Ezek egyelőre angol nyelven érhetők el, magyarul csak nagyon szegényesen.

Javaslatok a megelőzésre

Hadd egészítsem most ki a korábbi cikkekben ismertetett kockázatokat, követendő védelmi szabályokat, módszereket!

Testhelyzet. Az alapvetően helyes testtartás, amely a mozgások középhelyzeteként fogható fel, belülről sokszor nem kontrollálható a munka vagy a játék lázában. Igen hasznos, ha megkérünk valakit, hogy figyelje és értékelje a testhelyzetünket. Ugyanezt szülőként meg kell tennünk a gyermekünkkel is. Ez a tanács sajátos szempontra irányítja rá a figyelmet: a hatékony munkavédelem még a számítógépes munka individuális jellege mellett is többszemélyes. Az emberi környezet is felelős a személy egészségi állapotáért.

Elmerevedés. Húszpercenként, félóránként mindenképpen keljünk fel a gép elől, és pár perces átmozgatással „etessük meg" a csontfelszíneket. A csontfelszínekben, porcokban nincsenek vérerek, a csípőízület, a keresztcsonti tájék, a kar és a váll ízületei, a gerinc csontjainak csatlakozó felületei, amelyeket a számítógép előtti feszült üldögélés jócskán megterhel, anyagcseréjükhöz csak az ízületi folyadékból kaphatnak tápanyagokat, amely a mozgási ingerre és a mozgás által kerül a helyére. Ha ez elmarad, a csontfelszínek „kiéheznek", és egészen hétköznapi terhelést is nehezebben viselnek el. Gondoskodni kell rendszeres „megetetésükről".

Feszültségek. Időről időre rutinszerűen, tudatosan vizsgáljuk át izomzatunkat, nincs-e valahol szükségtelen, tartós feszültség a testhelyzetünk miatt. Erre rá kell nevelődni, az egészségvédelem egyik kulcsösszetevője az ember önmagára irányított rendszeres figyelme. Ehhez is igénybe vehetjük más segítségét: egyes testhelyzetek például közismerten az idegfeszültség önvédelmi következményei, ilyen például a lefelé kényszerített vagy a görcsösen felhúzott váll. Magunk nem vesszük észre, de külső szemlélő figyelmeztethet rá.

Általános állapot. Meg kell változtatni a sporthoz, rekreációhoz való hozzáállást, mert az nem fölösleges luxus. Aki megfelelő fizikai és idegállapotban van, mindenféle terhelést jobban visel el, tehát a munkahelyi károsodásoktól is jobban védett. Erőteljes, kidolgozott, sporttal rendszeresen karbantartott karokat például kevésbé fenyeget a teniszkönyök, az egérváll, az ínhüvelygyulladás. A sport (jóga stb.) továbbá dinamikus tevékenység, a terhelés és a pihenés, a feszült és az ellazult állapotok váltakoznak. Ez kívánatos a munkavégzésben is; hosszú ülőmunka után nem szabad sajnálni az időt a sétára, kocogásra, lazító meleg fürdőre. A pihenésre is fel kell készülni – ne próbáljunk közvetlenül munka után, feszült idegállapotban elaludni, úgysem sikerül.

KUTYATARTÁS AZ INTERNETEN

Az internet több módon is segítségünkre lehet a kutyatartásban. Először is kiválaszthatjuk a megvenni kívánt kutyafajtát, esetleg a tenyésztőt is, akitől be kívánjuk szerezni a kölyköt. Információkat kaphatunk gyógyszer-, állattáp-, műszer- és eszközgyártókról, -forgalmazókról, állatorvosokról, kutatóközpontokról, kutyás találkozókról, kiállításokról stb. Ha pedig esetleg elveszett a kutyusunk, hirdetést tehetünk fel a látogatottabb állatos oldalakra. Cikkünkben honlapokat ajánlunk mindazoknak, akiknek hobbijuk a kutyatartás.

DR. HORVÁTH DÁVID

Először is be kell szereznünk a kutyát. Ha nem akarunk drága, sokszor túltenyésztett, fajtiszta állatot, mindenkinek jót teszünk azzal, ha a különböző menhelyekről, állatvédőktől fogadunk be egy kóbor kutyust: a **www.arvacska.hu** a Szentendrei Árvácska Állatvédő Egyesület honlapja.

A **www.budaikisallatklinika.hu** oldalról a Hontalan Állatok Első Magyarországi Intézete Közhasznú Alapítvány oldalaira vezet egy link. Az alapítvány célja a talált, befogadott, gazdátlan állatok felvételi állomásának és állatorvosi helyének megteremtése, illetve üzemeltetése.

A **www.fauna.hu** a Fauna Egyesület és Alapítvány webhelye. Van itt állatvédők fóruma, Magyar Állatvédő Iránytű és állatvédők lapja is.

A **www.feherkereszt.hu**-t a Fehérkereszt Állatvédő Liga üzemelteti, az oldalon az örökbefogadásra váró kutyákon túl sok egyéb érdekességet találunk.

A **www.herosz.hu** a Herman Ottó Magyar Országos Állat- és Természetvédő Egyesület weblapja.

A **www.illatosut.hu** gazdája a sokak által ismert Állategészségügyi Telep. Itt mindig találunk fotóval és fontosabb tudnivalókkal megjelölt, örökbefogadásra váró kutyust.

A **www.misina.hu** a Misina Természet és Állatvédő Egyesület oldala, ahol a következő rovatcímek között böngészhetünk: Gazdira várva, Oktatás, Állatbemutató, Lovaglás, Állatmentés, Beszéljük meg, Tárlat.

A **www.rex.hu**-t a Rex Kutyaotthon Alapítvány működteti. Olvashatunk az alapítványról, az állatszigetről, a gazdikeresőről, a támogatási lehetőségekről és állati okosságokról is.

A **www.kutya.hu** a Kutya Szövetség című népszerű, havonta megjelenő, országosan terjesztett magazin és a Magyar Kynológiai Szövetség honlapja. Szó esik rajta a gyerekek és a kutyák viszonyáról, az ebek bírálatának folyamatáról, a kutyatartásra vonatkozó jogi szabályozásról és így tovább. Nagyon bőséges tartalommal rendelkező site, érdemes megnézni.

A **www.pointernet.pds.hu/Kutya/kutyamagazin** a másik népszerű kutyaújság, a Nemzetközi Kutya Magazin oldala. Regisztrálhatjuk magunkat kutyás fórumba, olvashatjuk az újság régi számait, és szakkönyvek között is válogathatunk.

A **kutya.lap.hu**-n a Startlap egyéb oldalaihoz hasonlóan különböző témák szerint csoportosított linkekre lehet kattintgatni. És ha már a Lap.hu gyűjteménynél járunk, megemlíthetünk még három ilyen tematikájú oldalt. A **magyar-kutya.lap.hu**-n az őshonos magyar kutyafajták szerint csoportosított linkeket találunk: magyar agár, erdélyi kopó, rövidszőrű magyar vizsla, drótszőrű magyar vizsla, mudi, puli, pumi, kuvasz, komondor, valamint magyar kutyafajtás lapok, kutyás rokonlapok és egyéb rokonlapok.

Ha beteg az eb

Aki már gyakorló kutyatartó, az tudja, hogy kedvence bármikor megbetegedhet. A Lap.hu-nál maradva ajánlhatjuk az **allatorvos.lap.hu** oldalt, ahol állatorvost kereshetünk, ha pedig utána szeretnénk nézni kedvencünk betegségének, a **kutyabetegseg.lap.hu** oldalt célszerű felkeresni. Ráadásként az **eblap.hu** szerepelhet, amely a **www.ebmester.hu** oldalhoz hasonlóan különböző csoportokba sorolja a kutyás témákat. Érdekességként megemlíthető, hogy az egyik link egy kutyanévkönyvhöz vezet.

A **www.vet.info.hu** állatorvosi információs oldalakat foglal magában. Találhatunk itt állatorvosi honlapokat, szakirodalmat s egyéb magyar, illetve angol nyelvű állatorvosi oldalakat, tenyésztők és szervezetek honlapjait, állatorvosok szaktanácsait és nyilvántartását.

A **haziallat.hu**-n válogathatunk az állatorvosok, a tenyésztők, a szakboltok, a kutyaiskolák és -kozmetikák, a menhelyek, az állatpanziók és -patikák, valamint az állatvédők között. Van itt szaknévsor, eseménynaptár, képes hirdetés és gazdát kereső állatok adatbázisa is.

A komolyabb állatorvosi rendelők és állatorvosok honlapjai közül a teljesség igénye nélkül álljon itt néhány:

A **www.budaikisallatklinika.hu** a Budai Kisállat Klinika Kft. *(dr. Juhász Csaba)* állatorvosi rendelőintézetét mutatja be. Az oldal gazdagon ellátott cikkekkel, és kérdéseinkre a szakemberek válaszolnak.

A **www.cats.hu** oldalon az Állatorvos gombra kattintva három rendelőt és egy kutyakozmetikát is bemutatnak, valamint a Ferencvárosi Kutyatartók Érdekvédelmi Civil Szervezetével is megismerkedhetünk.

A **www.drjuhaszkisallat.hu** *dr. Juhász Tamás* állatkórházát mutatja be.

A **www.webarculat.hu/allatmentő** az állatorvosi elsősegélyszolgálat honlapja, amelyet *dr. Horváth László* magánállatorvos üzemeltet.

A **www.primavetrendelo.hu** címét is érdemes megjegyezni.

Ha fogászati specialistára van a kutyának szüksége, jól jöhet a **www.vetfog.hu,** *dr. Kovács Katalin* állatorvos oldalának felkeresése.

A **www.univet.hu** címen a Szent István Egyetem Állatorvostudományi Karának tudnivalóit olvashatjuk, többek között a Sebészeti és Szemészeti, a Belgyógyászati, valamint a Szülészeti és Szaporodásbiológiai Tanszék és Klinika rendelési ideit.

Nem mindegy, mi kerül a tálba

Aki a különböző kutyatápok közül akarja kiválasztani a legmegfelelőbbet kedvencének, az a keresőbe az alábbi eledelek és importőrök kulcsszavait írhatja be (ezek kaphatók Magyarországon).

A Master Foods Bt. importálja a világ vezető kutyatápjait, a Waltham által gyártott Pedigree, Chappi, valamint a Frolic és a Cesar eledeleket.

A Nestlé Hungária Kft. jelenleg négy fő márkával van jelen a piacon, a Friskieszel, a Darlinggal, a Dokóval és a PurinaProPlannal.

A Zoohaus Kft. hozza be Magyarországra a Royal Canin kutyatápokat.

Az Alpha Pet Food Kereskedelmi Kft. a kizárólagos importőre az Eukanuba/Iams, a Shur-Gain, a kanadai Harrison Pet Products Inc. által gyártott Chicopee és az amerikai Magnum eledeleknek.

A komáromi Program 2000 Kft. a Hill's tápok hazai forgalmazója.

A Bosch Állateledel Bt. importálja a német Bosch Tiernahrung GmbH által gyártott Bosch kutyatápokat.

A Dunavet-B Rt. a minőségi spanyol Pylkron eledelek magyarországi forgalmazója.

Az AniVet Kft. az amerikai ProPac Dog szuper prémium és performance minőségű kutyatápokkal van jelen a piacon.

A Dog-Cat Bt. importálja a német Mera-Tiernahrung GmbH készítményeit.

A Vet-Profil Bt. portfóliójába tartoznak a francia Flatazor kutyatápok.

Az IPH Group Hungary Kft. a Premium Best Choice Pet Food és a Prima Food kutyaeledelek importőre.

Érdemes még a következő kutyatápokat is megemlíteni: Feed-full, Pamax (Grétimix, Bodri, Hamm), Teli-erő, Teli-tál, Capri-canin, Teli-pufi, Tele-tojás, Tele-fény, Pedro, Vitarex, Arion, Best Choice Pet Food, Acana, Porcijo, Dax.

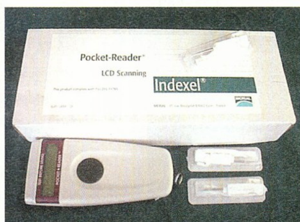
Indexel – elektronikus állatazonosító rendszer

Mostanában szinte naponta láthatjuk a tévében, olvashatjuk az újságban, hogy Magyarországon is kötelezővé akarják tenni a kutyák mikrochipes megjelölését. Az állatok egyedi azonosításának elsődleges célja a tulajdonlás jelölése. Így vitás esetekben (eltulajdonítás, elkóborlás, elvesztés) bizonyítható a hovatartozás. Segíti a megjelölés az adatok nyilvántartását is (könnyebben lehet egyes egészségügyi adatokhoz hozzáférni). A tartós megjelölés legfontosabb követelménye, hogy az ne legyen hamisítható, az állat egész élete során működjön, egyértelműen leolvasható legyen, felhelyezése ne legyen bonyolult, és ne járjon az állat adott testrészének jelentős deformálódásával.

DR. HORVÁTH DÁVID

A régebben alkalmazott módszerek az említett kritériumoknak nem feleltek meg maradéktalanul. A különféle nyakörvek, azokra rögzített érmék levehetők, kicserélhetők (tehát megváltoztathatók), a tetoválás az életkor előrehaladtával a pigmentált bőrű állatoknál elhalványul, elmosódik, a növekedés során változó testméret miatt deformálódik, nehezen olvashatóvá válik.

Az említett hátrányok az Indexel elektronikus állatazonosító rendszer segítségével kiküszöbölhetők. Egy modern eszközről van szó, amely nemcsak emlősök, hanem bizonyos méreten felül minden gerinces állat (tehát halak, kétéltűek, hüllők, madarak) megjelölésére is használható. A rendszer egy transzpondert (az állatba behelyezendő jeladót, amely az antennát és a kódot hordozó mikrochipet tartalmazza, mérete 11x2 mm), valamint egy readert (leolvasót) foglal magában. A leolvasó elektromágneses hullámaival aktiválja a jeladót, amely a kódot visszasugározza. Az aktiválás körülbelül 2 méteren belül működik. Ez azért fontos, mert az állattulajdonosok olykor azzal a kéréssel fordulnak az orvoshoz, hogy ültessen be egy jeladót az állatba, amelyet majd műholdon keresztül követhetnek, így ha a kutyájuk elkóborol, méterre pontosan meg lehet mondani, merre jár. Ilyen rendszer jelenleg még nem üzemel (a gépkocsik esetében már igen), mert borzasztóan költséges lenne.

Az Indexel segítségével megjelölt állatok gazdáit akkor értesítik, ha megtalálták az elveszett kedvencet, és a leolvasóval közelről azonosították az állatot, annak adatai alapján pedig a tulajdonost. A jeladó behelyezése hasonló a vakcinázáshoz, amit az állatorvos végez. A szövetbarát anyagból készült jeladót megállapodás szerint a nyak bal oldalán a bőr alá kell behelyezni, ami a higiéniai előírások betartásával gyorsan és fájdalommentesen végrehajtható. A behelyezett jeladó láthatatlan, így semmiféle esztétikai következménye nincs, az állatok jól tolerálják, a szövetekben nem vándorol. Az Indexel segítségével olyan számítógépes nyilvántartási rendszer valósítható meg, amelynek része a központi adatbank, az állatorvos és a tulajdonos. Országonként egy központi adatbank működik, az tárolja a mikrochiphez tartozó állat és állattartó adatait. Az Indexel az Európai Közösség országaiban és Magyarországon a legelterjedtebb állatazonosító rendszer. 1993-ig hozzávetőleg 300 000, 1995-ig több mint 1 000 000, napjainkban pedig több mint 2 000 000 állatot jelöltek meg ilyen módon. Ma már 300-nál is több leolvasó működik az országban (pl. határállomásokon, menhelyeken, állatorvosoknál stb.).

Az Európai Közösség országai közül idáig Belgiumban és Luxemburgban kötelező a kutyák microchipes megjelölése, illetve Spanyolország, Olaszország és Németország egyes tartományaiban, 2003-tól pedig Bécsben is bevezették. A központi adatbank segítségével a rendszer képes megtalálni és azonosítani az elveszett, ellopott állatokat, valamint hozzájárul az illegális állatkísérletek megakadályozásához. Magyarországon a központi adatbank az Országos Állategészségügyi Intézetben működik. Amikor az állatorvos beültet egy jeladót, rögtön kitölt egy űrlapot, amelyen a következők szerepelnek: a tulajdonos neve, címe, telefonszáma, rádiótelefon-száma, az állat adatai (faja, fajtája, neme, színe és jegyei, születési ideje, neve, oltásai), a beültető állatorvos adatai, a beültetés ideje, helye és természetesen a vonalkód. Az orvos az űrlapból egy példányt rögtön beküld a központi adatbankba, egyet a tulajdonosnak ad, és egyet magánál tart. Természetesen minden chiphez más és más vonalkód tartozik, így valamennyi állat egyértelműen azonosítható.

A TECHNOLÓGIA MÁGIÁJA

Változik-e az ember az újdonságok hatására?

Az új technológiai csodamasinák és kommunikációs megoldások alaposan próbára teszik az embert. Egy részüket, tipikusan a gyakorlati felhasználókat azzal, hogy képesek-e megtanulni a kezelésüket, megszokni és mindennapjaik részévé tenni az újdonságokat, a tudós, kutató elmét pedig azzal, hogy megértse eme újdonságok elfogadásának (vagy elutasításának) motívumait, vizsgálja az egyénre és a társadalomra gyakorolt hatásait. Ez utóbbira vállalkozott az MTA Filozófiai Kutatóintézete és a Westel közös, A XXI. század kommunikációja című kutatási programja.

GALVÁCS LÁSZLÓ

„Melyik az ember legügyesebb ujja?" – tette fel a kérdést baráti beszélgetés közben egy ismert szakember, expolitikus. Sokan kapásból azt válaszolnák, hogy a mutatóujja. Kollégánk azonban azzal lepte meg a hallgatóságot, hogy egy amerikai felmérés eredménye szerint immár a hüvelykujjunk a legmozgékonyabb – hála a temérdek SMS írása közben a mobiltelefon billentyűzetén szerzett nem csekély gyakorlatnak.

Ez a sztori, sok egyéb mellett, két jelenségre hívja fel a figyelmet. Egyrészt arra, hogy az új információs és kommunikációs technológiák (is) jelentősen hatnak ránk, szokásainkra, viselkedésünkre, másrészt hogy e hatások új kutatási terepet kínálnak a társadalomtudósoknak. S hogy e kutatások eredményei nem csupán egy szűk kör számára érdekes tudományos elméletek, hanem gyakorlati hasznuk is lehet, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy Magyarországon egy ilyen projekt az üzleti szféra – jelesül a Westel – támogatásával és együttműködésével valósul meg. Az immár 2001-től folyó kutatások alapkérdése – nagyon leegyszerűsítve – az, hogy vajon az eszközök változtatnak meg bennünket, vagy az évszázadok, évezredek alatt kialakult (biológiai, kognitív, társas) viselkedésünk korlátai közé illeszkednek be az új eszközök is.

A vallomás nem mobilképes

A kutatásban részt vevő három pszichológus, *Kovács Kristóf, Krajcsi Attila* és *Pléh Csaba* három alapvető álláspontot különböztet meg. Ezek közül az első kettő osztozik abban az alapfelvetésben, hogy az új eszközök megváltoztatják mindennapjainkat, gondolkodásunkat, személyiségünket, kommunikációs szokásainkat. Míg azonban az optimisták tábora

szerint ezek a változások derűlátásra adnak okot, hiszen az emberi érintkezést könnyebbé és gyorsabbá teszik, addig a pesszimisták borongósan látják a kommunikációs eszközök által okozott változásokat. Ők az állandó elérhetőségben a magán- és családi élet elsorvadását látják, s függőségről, elszemélytelenedésről, elszigeteltségről, a valós és közvetlen emberi érintkezés háttérbe szorulásáról beszélnek.

A harmadik álláspontot mindezekkel szemben a stabil biológiai rendszerek hívei képviselik, akik szerint az evolúció során kialakult emberi elme és viselkedés nem változik meg egykönnyen. Ezért a modern információtechnológia sem forgatja fel gyökeresen a már megszokott emberi világot, függetlenül attól, hogy az átalakulás kedvező lenne-e, vagy sem. A pszichológustrió azt vizsgálta, hogy miként hat a mobiltelefon mindennapi kommunikációs szokásainkra, a konkrét kérdések pedig arra irányultak, hogy a különféle helyzetekben melyik eszközt részesítjük előnyben. Érdemes néhány megállapítást idézni az egyetemi hallgatók körében végzett felmérésből. Például előre megbeszélt találkozó lemondása esetén a mobilbeszélgetés és az SMS együttesen meghatározó volt (a barátok, családtagok körében), a válaszadók több mint fele mobilkészüléket használ. Munkatársak, távoli ismerősök között ez az arány 46 százalék.

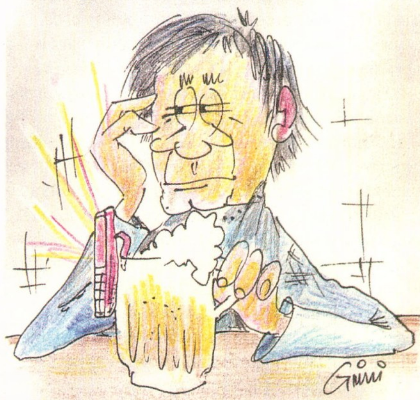
A két szegmens közötti különbség még szembetűnőbb bocsánatkérésnél. Az üzleti életben személyesen (kommunikációs eszköz igénybevétele nélkül) kér elnézést az emberek fele, közeli ismerősöknél viszont már 70 százalékuk viselkedik így. Tehát a mobil- (vagy akár a vezetékes) telefon minden előnye ellenére bizonyos szituációkban, különösen a közvetlen kapcsolatokban a személyes kommunikáció dominál.

S ha valaki még mindig a személyes érintkezés háttérbe szorulásától tartana, megnyugtatásul szolgálhat, hogy udvarláskor elsöprő arányú (73 százalékos) a személyes kontaktus. Való igaz, aligha lehet hatása és varázsa az SMS-ben elküldött „szeretlek" szónak, ha nem előzte meg egy klasszikus, szemtől szemben elrebegett vallomás. (Ezen a téren a mobil és az SMS 10-10 százalékkal jócskán maga mögé szorítja a 3 százalékos vezetékes telefont.)

A különböző kommunikációs helyzetek vizsgálatának átfogó tanulsága, hogy minél személyesebb egy adott szituáció, illetve minél inkább kötődünk a partnerhez, annál inkább előtérbe kerül a személyes érintkezés. Bizonyára vannak az életnek olyan pillanatai, amelyeket személyesen kell átélni. (Ha ez nem szükségszerű, akkor viszont tényleg a második legnépszerűbb eszköz a mobil.)

Szexuális figyelemfelkeltés

Ki hinné ezek után, hogy a technológia a személyes érvényesülésnél is előnyös, például a mobiltelefon szexuális figyelemfelkeltésre használható? Pedig *Robin Dunbar,* aki a liverpooli egyetemen az evolúciós pszichológia professzora, munkatársaival végzett kutatása eredményeként ezt mutatta ki. Az emberi párválasztásról szóló korábbi vizsgálatok nyomán az már világossá vált, hogy a nő számára fontos szempont a potenciális társ társadalmi helyzete és vagyona (a kettő sokszor majdnem ugyanaz). A kutatók azt feltételezték, hogy a mobil- »»»

telefon a társ minőségének jele. Ennek kimutatására irányuló vizsgálatukat egy liverpooli sörözőben végezték el, ahová főleg magas jövedelműek (üzletemberek, ügyvédek) járnak.

A várakozásnak megfelelően a férfiak lényegesen nagyobb számban tartották látható helyen (az asztalon) mobiltelefonjukat, mint a női vendégek. Még érdekesebb, hogy a férfiak nagyobb valószínűséggel tették ki a készüléküket, amint növekedett az asztalnál ülő férfiak száma, illetve aránya (több férfi jutott egy nőre). A látható mobiltelefonok száma többé-kevésbé lineárisan növekedett a nemek kiegyenlített arányánál tapasztalható 10 százalékról egészen 80 százalékig, amikor már három férfi jutott egy nőre.

A jelek szerint az erősödő konkurencia nagyobb magamutogatási, minőségjelzési igyekezetet váltott ki a férfiakból. Ebben az értelemben a mobilkészüléket ugyanúgy szerepeltették, ahogy a Rolex karórát és az Armani öltönyt – a gazdagság jeleként. Megjósolható, hogy ha a mobil olcsó és általánosan elterjedt lesz (ami felé közelítünk Magyarországon is), akkor veszít jelzésértékéből. Más, újabb technológiai eszköz vagy divatkellék veszi át a szerepét, amely persze ugyanazt az üzenetet hordozza. Dunbar szerint ez feltűnően hasonlít a fejlődésbiológiában ismert királynőeffektus jelenségére: az Alice csodaországban című remekműben szereplő királynőhöz hasonlóan az élőlényeknek mozgásban kell maradniuk (változtatva megjelenésükön), hogy megállják helyüket az élet nevű játékban. Az erre képtelen állatfajokat a versengés a kipusztulás felé sodorja. Hasonlóképpen nekünk, embereknek állandóan keresnünk kell valami mutogatnivalót, egy lépéssel a konkurencia előtt kell járnunk a társkereső játékban.

Funkciók kombinációja

Persze az előbb említettek a mobiltelefonnak csupán másodlagos – és vélhetően spontán módon kialakult – jellemzői. Elsődleges az alapszolgáltatás (a hang), illetve az extrák. De már ebben is felbukkannak ellentmondások. Az egyik készülékgyártó cég hazai vezetője maga is elismerte, hogy a mobilt minden különleges funkciója ellenére szinte kizárólag telefonálásra és SMS-ezésre használja. A funkciók – utólag olykor fölöslegesnek bizonyult – kombinációjával más területeken is kísérleteztek. A mai negyvenes menedzsernemzedék még emlékezhet a LED-kijelzős, számológéppel, vérnyomásmérővel egybeépített karórára. Mondani sem kell, hogy a kalkulátorok és orvosi műszerek gyártói nem mentek tönkre, e készülékeknek is kialakult az optimális formája, s az nem a karóra lett. Viszont ma már ismét jobban kedveljük, praktikusabbnak tartjuk a kis- és nagymutatós órát, még akkor is, ha az már nem rugós-felhúzós szerkezet. Jellemző példaként említik ilyenkor a túlélőkésként definiált, villát, ollót, fogpiszkálót, miegyebet tartalmazó bicskát is. Valóban lenyűgöző szerkezet, de vajon készült-e már felmérés arról, hogy hányan használják extra nyúlványait, s mennyit őrzött meg eredeti zsebkésfunkciójából?

Az újabb generációs mobiltelefonok elterjedésével egyre inkább feltűnik, hogy a technikai bravúrfejlesztések használata időnként az emberi képességek korlátaiba ütközik – állapítja meg *Csépe Valéria* pszichológus-kutató. Persze mindig is vannak piacvezetők és úttörők, akik minden újdonságot kipróbálnak, pár hónapos készüléküket is lecserélik, ha az nem képes a ma bejelentett szolgáltatáscsodára.

Úgy tűnik, ellentmondás vagy legalábbis a harmónia hiánya fedezhető fel az emberi képességek természetes fejlődése és az emberek által irányított műszaki fejlődés eredményei között.

Az ember jól ismert tulajdonsága – idézzük ismét Csépe Valériát –, hogy szeret kommunikálni, kapcsolatot teremteni, kifejezni magát, amint azt a mobiltelefonok használata is bizonyítja. Hogy kifejezhesse magát, szabadon kísérletezik az érzékelés világában: hangját, arckifejezését változtatja, gesztikulál, azaz mindent bevet ahhoz, hogy a jelentés finom árnyalatait közvetítse. Bár a mobiltelefonok legújabb generációi sokféle, korábban elképzelhetetlennek tűnő üzenettípus közvetítésére képesek, az előbb említett kommunikációs finomságok továbbítására még ma sem alkalmasak.

Az alap a hang

Az mindenestre már eredmény, hogy a létező, illetve a megszülető újabb kommunikációs eszközök és formák mind több érzékszervünket mozgósítják. A tapintás, ízlelés, szaglás, hallás és látás révén érzékelhető jelek közül a hang mágiáját elemezte az irodalmi nyelv fejlődésének összefüggéseit kutató *Benczik Vilmos*. Szerinte a betűírás, majd a nyomtatás megje-

Írd és/vagy mondd!

Vajon elgondolkodott-e már valaki azon, hogy *Rostand* regényhőse, Cyrano de Bergerac vajon mit kezdene a mai kommunikációs eszközökkel? Vagy fordítva: a mobiltelefon és az SMS vajon teret enged-e a választékos, ékesszóló stílusnak? Az aggodalmak ellenére tudományos vizsgálat mindeddig nem bizonyította a mobiltelefonálás nyelvromboló vagy éppen nyelvfejlesztő hatását. A vezetékes telefonálás kedves, udvarias hangneme azonban egyre kevésbé divat.

A helyhez kötött telefon használata még ma is megköveteli bizonyos udvariassági formulák betartását. A hívó a köszönés után általában bemutatkozik, hiszen nem lehet biztos abban, hogy ki veszi fel a kagylót a másik oldalon. A mobilbeszélgetések során ezek az udvariassági formulák gyakran elmaradnak, hiszen a hívó felet nemcsak a számkijelzés, de akár az előre beállított csengőhang alapján is azonosítani lehet. Ha mi tárcsázzuk valaki számát, a hívott fél személye szintén nyilvánvaló, nem igényel azonosítást. Így a beszélgetés bevezető része, az udvariassági formulák lemorzsolódásának lehetünk (fül)tanúi.

A mobilhasználat elleni vádak között emlegetik, hogy slendriánná teszi a stílust, s ezáltal laposabbá, érdektelenebbé válik a köznyelv. Egyes kutatók ezt a magas percdíjakkal magyarázzák, hiszen minél gyorsabban minél több információt kell belesűrítenünk egy rövid beszélgetésbe. Mások arra mutatnak rá, hogy a mobilhívás néha olyan váratlanul és olyan kellemetlen helyzetben ér bennünket, hogy csak egy kurta-furcsa válaszra futja erőnkből.

A mobilhasználat írásos funkciója, vagyis az SMS-ezés többek szerint az írásbeliség (sőt akár a szóbeliség) trónfosztását jelenti. A terjedelmi és anyagi korlátok a hosszadalmas, cirkalmas megfogalmazás ellen hatnak. Megfigyelhető, hogy a legtöbb SMS-ező ugyanazokat a szavakat használja üzenetei megfogalmazásakor, vagyis a szókincs bizonyos mértékű visszafejlődését tapasztaljuk. Az angol betűtípus használata, a magyar ékezetek szándékos, majd észrevétlen elhagyása a helyesírásra is káros hatással lehet. A percdíjakon való spórolás sok esetben a beszéd írásra váltását vonja maga után. A cél az információ olyan, minimális terjedelmű megfogalmazása, ami még nem megy az érthetőség kárára. Az SMS ugyanakkor gazdagítja is nyelvünket, hiszen olyan ötletes rövidítésekkel bővülhet szókincsünk, amelyek egyébként nehezen találnának utat a köznyelvbe.

Nádasdy Ádám nyelvész nem lát okot a vészharang megkondítására. Mint mondja: „A nyelvészet nem tud sem előrelépésről, sem visszalépésről. Ezek értékkategóriák, a nyelv pedig se nem javul, se nem romlik."

Sándor Klára, a Szegedi Tudományegyetem magyar nyelvi tanszékének tanára szerint a most felnövekvő generáció tagjai a mobiltelefont nem üzleti ügyek lebonyolítására, információátadásra, hanem hétköznapi, külső szemlélő számára jelentéktelen dolgok megvitatására („locsogásra") használják. Ez a közvetlenebb nyelvhasználat szorosabb közösségi kapcsolatokat vonhat maga után. Az ember több és gyakoribb kapcsolatot tarthat fenn ismerőseivel ilyen módon. Nyíri Kristóf filozófus pedig éppen a személyesség elvesztésére hívja fel a figyelmet: „Sokan így szabadulnak meg attól a gátlástól, amit a beszélgetőtárs személyes, metakommunikatív dimenziókat hordozó jelenléte okozna." Vagy ahogy a fiatalok manapság közérthetőbben megfogalmazzák: szerelmet vallani vezetékes telefonon, szakítani SMS-ben kell.

lenése több szempontból is csapást mért a hang világára. Mindenekelőtt azzal, hogy kiszakította az emberi nyelvet természetes és kizárólagos hangba ágyazottságából, alternatív, grafikus létformát teremtve számára. Ezáltal a nyelv – bár nehézkesen és féloldalasan – hang nélkül is tudott működni.

„A nyelv volt az utolsó, amely elfogadta a Gutenberg- »»»

technológia vizuális logikáját, és az első, amely az elektromosság korában eltávolodott attól" – írja *Marshall McLuhan.*

A hang iránti vonzódásunkban nehéz lenne nem látnunk annak a kötődésnek a megnyilvánulását – mondja Benczik –, amelyet az ember általában az analóg kódok iránt érez a digitálisakkal szemben. Az analóg és a digitális összevetése gyakorta a természetes és a mesterséges ellentétpárjaként tűnik fel. Hajlamosak vagyunk rá, hogy a digitális reprezentációkat kevésbé reálisaknak, kevésbé hiteleseknek és eredetiknek tekintsük.

Amennyiben a digitális jelek jobban kezelhetők az analóg jeleknél – s jól tudjuk, hogy ez az igazság –, akkor az elmúlt évtizedekben kibontakozott digitális forradalomnak lehetővé kellett volna tennie, hogy a hang is a tudástárolás fontos eszközévé váljék. A számítástechnika a számok digitális kezelése után a szöveg digitalizálásával birkózott meg, majd pedig a hangéval: az első digitális hanglemez alig húsz éve, 1982-ben készült el.

colatot erősen kiterjeszti a közbülső eredmények tárolásával, például könyv, kutatási és oktatási anyag formájában. Mérnöki logikára utal a professzor következő érve is: a szöveg jól strukturált, például fejezetekre, bekezdésekre, hivatkozásokra és tartalomjegyzékre tagolódik. Ezen elemek közül nem mindegyik fejlődik ki a tárolt beszédhez, és még eléggé távolinak tűnik az az idő – ha lesz ilyen egyáltalán –, amikor a hangok, a képek és a videók oly módon szerveződnek, ahogy a szövegek a könyvekben, folyóiratokban és könyvtárakban.

A látszólagos ellentmondást Nyíri Kristóf filozófiatörténész új nézőpontból közelítve meg a kérdést, az MMS példáját segítségül hívva oldja fel: „Magam sem vagyok híve a szigorúan vizuális nyelven történő kommunikációnak. Viszont meg vagyok győződve arról, hogy a verbális – hangzó vagy írott – kommunikáció képi dimenzióval kiegészítve fokozhatja az információcsere hatékonyságát."

Az MTA Filozófiai Kutatóintézetének igazgatója, a cikkben tárgyalt kutatások vezetője ezek után Neurath egyik emlékezetes megfogalmazását idézi: „A szavak elválasztanak, a képek kapcsolatot teremtenek." Ezzel persze nem azt állítja, hogy a szavak feleslegesek volnának. Valójában arról van szó, hogy a hangban, írásban és grafikában egyidejűleg zajló kommunikáció az emberi kohézió magasabb szintjét teremti meg, és tartja fenn, mint e dimenziók bármelyike egymagában.

Úgy tűnik, hogy a multimédiás üzenetküldés, a beszéd, a szöveg és a kép egyidejű, komplementer átvitele olyan társadalmi tevékenység, amely éppen azokat a kapcsolatokat tartja elevenen, amelyekből a valódi közösségek felépülnek.

Kell-e még a vezeték?

Ha valóban a technológiák versenyéről lenne szó, azt mondhatnánk, a mobil egyértelműen nyerésre áll a vezetékessel szemben. Ám a szakemberek a mobilkommunikáció diadalútjának elismerése mellett mégis úgy vélik, hogy ez semmiképpen sem jelenti a vezetékes telefon eltűnését, hiszen más iparágak is átmentek hasonló fejlődési folyamaton.

Tóth László, az IHM főosztályvezetője szerint a tévé mindennapossá válásával nem szorult ki a mozi, mint ahogy a digitális technika sem váltotta fel a nyomtatott könyvet. A vezetékes telefonnak most kell egy szusszanásnyi idő, amíg megtalálja a helyét a mobil kihívásai közepette.

A vezetékes telefon funkcióvesztését a Szonda Ipsos távközlési piacról készített átfogó kutatásának eredményei sem támasztják alá. Míg a mobilt használók 78 százaléka tartja a mobiltelefonálást valamelyest helyettesíthetőnek az SMS-ezéssel, a vezetékes telefonálást már csak 41 százalékuk szerint válthatja ki az SMS-ezés. Sőt 44 százalékuk egyáltalán nem tartja helyettesíthetőnek a vezetékes telefont a szöveges üzenetekkel.

A telefónia társadalomfilozófiai hátterét boncolgatva a szakértők egyértelműen a két kommunikációs eszköz egymást kiegészítő hatását hangsúlyozzák. Ez nem vagy-vagy kérdés – állapította meg *György Péter* esztéta –, hiszen minden egyes kommunikációs eszköznek megvan a maga kultúrtörténeti dimenziója. Gondoljunk a legalapvetőbb dologra: a vezetékes telefonálást sohasem kezdjük úgy, hogy hol vagy.

Nyíri Kristóf is arra utal, hogy a nem helyhez, hanem személyhez kötött mobiltelefonnál a beszélgetés kezdetén helyre kell állítani a térkoordináták valódiságát. Soha nem tudhatjuk, hogy a hívott fél hol és milyen körülmények között tartózkodik éppen. A vezetékes telefonálás során a kommunikációnak nincsenek nyugtalanító aspektusai. Nyugodt, bensőséges hangulatot biztosít. A kommunikációs eszközök használatának eltérő pszichológiai, antropológiai aspektusait, a szerepkör változását mutatja az is, hogy míg régen a mobilszámunkat titkoltuk, ma már a lakásunkban található vezetékes telefon száma az, ami igazán privát információnak számít.

Vegyesen hatékonyabb

A digitalizáció persze, minden hiányosságával és ellentmondásával együtt, valóságos jótétemény a kommunikáció és az adatmegőrzés számára. Amíg Benczik elsősorban a hang egyen- és teljes értékűségének híve, addig *Wolfgang Coy,* a berlini Humboldt Egyetem professzora az írott szöveg mellett törne lándzsát. Mint mondja, a szigorú logika és az összetett bizonyítás az írásbeliség eredménye. A szöveg az érvelési lán-

Tali, üzi, sali, tejci...

Behálózva: Balázs Géza nyelvész

„Nyelvművelő vagyok, és a városi folklórt kutató megszállott néprajzos, aki izgalommal figyeli a nyelvi szokások alakulását. A kapcsolattartás eszközei rohamléptekkel fejlődnek, ami a magyar nyelvet sem hagyja érintetlenül. Azon az állásponton vagyok, hogy akárcsak a természetet, a nyelvet is óvni kell, hogy fennmaradjon valami évezredek örökségéből. A világhálót naponta használom, de kirándulni jobban szeretek az erdőben, mint az információrengetegben. Tizenegy éve műegyetemista barátaim beszéltek rá az első számítógépre; akkoriban kétkedve adtam be a derekamat, mert rutinos ujjakkal és egy jó írógéppel az íróasztalomon nem tudtam elképzelni, mi az, amitől még egyszerűbben tudok majd dolgozni. Azóta viszont négy elavult gépet cipeltem már le a pincébe."

KARGINOV ALLEN – SZALAY DÁNIEL

– Gyermekkori szenvedélyeit, a rádiózást és az újságírást több mint egy évtizede űzi különböző nyelvművelő műsorokban. A rádióban a Tetten ért szavak című adásban, a televízióban többek között a Szószólóban működik közre. Sokak számára talán a legemlékezetesebb, hogy az egyik sorozatában úgy tanította a szavak helyes használatát, hogy közben egy számítógép billentyűzetén gépelte be az éppen tárgyalt terminusokat. Honnan jött ez az ötlet?

– Amikor a Duna Tv felkérésére 1998-ban nekiláttunk megalkotni a Hej, hej, helyesírás című „nyelvművelő öt perc" látványvilágát, arra gondoltunk, hogy még ilyen rövid ideig is dögunalmas látvány egy hapsi a képernyőn, aki ráadásul a nyelvről tart kiselőadást. Mivel ez a kép semmiképpen nem felelt meg a céljainknak, először egy animált figurán törtük a fejünket, hogy a képernyőn rohangálva társam legyen a műsorvezetésben. Amikor kiderült, hogy ez nagyon drága megoldás, eszünkbe jutott, mi lenne, ha egy számítógép mellől beszélnék a nyelvről, és mozgalmassá tenné a műsort, ha folyamatosan gépelném a szavakat, amelyekről magyarázok.

– A tévés, rádiós szereplések mellett két évtizede tanítja a bölcsészeket az ELTE mai magyar nyelvi tanszékén. Joggal feltételezzük, hogy ott ismerkedett meg a komputerrel?

– Az egyetemi oktatók szobáiba soha senki nem telepített „csak úgy" számítógépet. Minden munkaeszközünk, még a papír beszerzéséhez is pályázaton kell megindokolnunk, hogy miért van rá szükség. Az első masina is így került az asztalomra 1996-ban, de akkor odahaza már négy éve volt sajátom.

– Mire használja a világhálót, és mennyire vált megszokott eszközzé?

– Számomra a legnagyobb haszna a levelezés. Amióta módom van rá, kihasználom, hogy ilyen egyszerű kapcsolatot tartani azokkal a külföldi barátaimmal, akikkel egyébként csak hagyományos úton levelezhetnék – amire korábban egyikünk energiáiból sem futotta. Rendszeresen leveleket váltok két ifjú emberrel nyelvi kérdésekről, akik a drótpostán kerestek meg. Személyesen még nem is találkoztunk. A műsorvezetésben is jelentős hozadéka van a levelezésnek, a nézők könnyebben szánják rá magukat, hogy kérdezzenek tőlünk, s nekünk is könnyebb válaszolni. Azt hiszem, egyértelműen kezd lejárni a rongyosra lapozott telefonkönyvek és menetrendek kora. Sokat túrázom, szinte minden héten elutazunk valahová, így visszatérő látogatója vagyok ezek modern változatának. Igaz, legutóbb Sepsiszentgyörgy nevét hiába írtam be, ami azért furcsa, mert például Bécs és Pozsony magyarul szerepel.

– Mennyire fontos Önnek, hogy újabb és újabb számítógépekkel korszerűsítse otthonát?

– Négy masina költözött eddig a pincébe. Most már úgy érzem, ezek a maiak mindent tudnak, amire szükségem van. Régebben nehézkes volt nagy dokumentumokkal dolgozni, azokat tárolni. Ma viszont egy DVD-lemezen minden biztonságba helyezhető. Megvannak még a régi nagy flopik is, de már egy ideje nem férek hozzá a tartalmukhoz. Emléktárgyak lettek a pol-

comon, ámbátor lehet, hogy egyszer érdekes lesz majd beolvasni őket. Úgy jártam velük, mint a hagyományos lemezeimen lévő zenékkel, amelyek meghallgatásához már évek óta nincs lemezjátszóm. Számomra fontos dolgok szinte egyik napról a másikra kerültek – talán a gondos odafigyelés hiányában – múzeumi jelleget öltő tárgyak fogságába.

– A mindennapi érintkezésben is tapasztalunk hasonlót, hiszen például a telex vagy egyre inkább a távirat is már csak az emlékeinkben él. Milyen nyelvi, kommunikációs jelenségek fennmaradását veszélyeztetheti az informatikai eszközök elterjedése?

– Úgy tűnik, hogy a legbensőségesebb műfajok veszhetnek el az internetgalaxisban. Előbb a nyomtatott szöveg, majd a rádió és a tévé, nem is olyan régen pedig a video és a műholdvevő elterjedése alakította az emberek viszonyát a közösséghez, a kultúrához, a hagyományokhoz, miközben megváltoztak a hatékony kommunikációs eljárások a közéletben és a személyes kapcsolatokban egyaránt. Például a mesemondásra, a felolvasásra, a szavalásra gondolok, de az együttlét olyan formáira is, mint a természetjárás vagy talán maga a beszélgetés is. Vészesen archaizálódnak a magyar irodalom nagy alkotásai, s ennek csak részben oka, hogy az olvasási kedv is alábbhagyott. A másik tényező az, hogy nagyjaink nyelvét egyre idegenebbnek érezzük. Magam is tapasztalom az évszázadok súlyát, ami *Zrínyitől* elválaszt, a bölcsészeknek sem könnyű, de tőlünk elvárják. Viszont amikor a korábban töretlen népszerűségnek örvendő *Jókai*-művek fanyalgást váltanak ki a diákokból, már az is felmerül, hogy tanítsuk-e az „ósdi" szövegeket az iskolában. És ez már a kulturális azonosság kérdését is felveti az internet korában.

– Annak idején Ön az elsők között javasolta az e-levél kifejezés meghonosítását az e-mail helyett. Hogy érzi, bevált ez az ötlete?

– A digitális nyelvújítás szerintem korunk fontos nyelvművelési feladata. Az utóbbi években kaptunk a nyakunkba egy rakás e-szolgáltatást, e-tevékenységet. E-business, e-learning, e-commerce... Ezek a félmozaikszavak hasonlítanak arra, ami a honvédségi konyhákon volt kiírva: cs. leves, k. sajt. Az e-szavak tükörfordítása a magyar nyelvben sokszor kérdéses lehet, részben az írásmód miatt, részben azért, mert a nagyon hasonló, igaz, a szó végére illesztett -e kérdőszónknak már van szerepe. Az e-levél mellett az e-mail magyar megnevezésére sok elfogadható változatot használnak az emberek, például drótposta, villanyposta, e-posta, miközben nem szorult ki az angol e-mail kifejezés sem. Nekem nagyon tetszik az a fajta népi etimológia is, amely az „emil" kifejezést megalkotta a hangzásbeli hasonlóság alapján. De az sem baj, hogy vannak olyan jövevényszavak, amelyeket nehéz lefordítani, ilyen például a hardver, a szoftver. Könnyített helyesírással egyre több hasonlóképpen elfogadott idegen eredetű szavunk lesz a szótárakban. Sok országban küzdenek ugyanezzel a problémával, s érdekes, hogy milyen különbségek derültek ki például az elektronikus postaládák címében található kukac kapcsán. Ami a magyarokat az almában éldegélő kis állatra emlékeztette, az más nemzetek nyelvében mint hal vagy majomfarok jelent meg.

– A globalizáció egyik következménye, hogy az angol nyelv használata egyre általánosabbá válik, olyannyira, hogy többek szerint a köznyelv évszázadok alatt kiforrott egysége is veszélyben van. Mi a véleménye erről?

– Ma még nem tudhatjuk, hogy hosszú távon hogyan alakulnak a köznyelv ügyei. A kultúra változása csak hosszabb távon értékelhető. Korábban úgy zajlott az ilyesmi, hogy sokféle, egyszerre létező módosulás közül sok-sok év alatt viszonylag kevés maradt fent. Attól más ma a helyzet, hogy az informatika technikailag elősegíti rengeteg változat létrejöttét, ám az új kommunikációs feltételek közepette nem körvonalazódnak a szintézis esélyei. Az egyre szegmentáltabb médiavilág és a jövő társadalmi közösségeinek hálózata a sokféleséget kultiválja, ez kétségtelen. Én egyelőre nem akarok vészesen borúlátó lenni, mert úgy látom, a kulturális identitás iránti igény nagyon erős az emberekben. Ahány anyanyelv, annyi világlátás, szoktuk mondani, s erre a különbözőségre szükségük van a nemzeteknek.

– Ön gyakran publikál hasonló témákban, többek között az Édes Anyanyelvünk szaklap hasábjain, amely a hálón is elérhető. Merre keresgélhet még az internet magyar szegletében, aki nyelvi kérdésekben szeretne tájékozódni, művelődni?

– Kifejezetten az új nyelvi jelenségekkel foglalkozik az Elektronikus Nyelvi Portál (**www.e-nyelv.hu**). Több hasznos oldalt sorolhatnék még fel, de ezek szinte mindegyike elérhető az egyik ismert startoldal nyelvtudományi lapjáról.

– Néprajzkutatói munkásságából, például a szleng vagy a falfirkák sajátosságait, a tetoválások, a börtönlakók kultúráját bemutató könyveinek már a témaválasztásából is kitűnik, hogy szenvedélyesen érdeklődik a városi élet különböző szubkultúrái iránt. Az imént már érintettük, hogy a kommunikációs formák változásával új kapcsolattartási szokások alakultak ki, de vajon hogyan vélekedik az internethasználók közösségeiben tapasztalható nyelvi szokásokról?

– Úgy tűnik, hogy a világhálóval és az új kommunikációs lehetőségekkel nem egyértelműen a kreatív szabadság korszaka köszöntött be a nyelvhasználatban. A nagy sietségben inkább csak kopik a magyar nyelv, az évezredek alatt csiszolódó jellegzetességek a mindennapos használatban rohamosan veszítenek szépségükből. Sok-sok finomság tűnik el az elektronikus levelezés, a telefonba bepötyögött üzenetek szünet

nélküli folyamában, az internetes fórumokon és chathelyeken. Kialakult a beszélt nyelv írott változata, amelyben kevéssé érvényesülnek a köznyelvi szabályok. A „j" és „ly" használatában például nagyon nagy káosz tapasztalható. A kétféle jelölés a kisiskolások mumusa, mégsem hiszem, hogy jól mutat például Galyatető vagy Erdély j-vel írva. A helyesírás-ellenőrzők sem mindig tökéletesek, itt van például a csevej szó, amelyet így, j-vel kell leírni. Az internetes kommunikációban az elgépelések, az elmaradozó ékezetek és vesszők a megértés esélyét is ronthatják. A sietség miatt nem jut idő a leírt szöveg átolvasására, az igeidők egyeztetésére. Az angol eredetű rövidítések – például thx, azaz thanks – mellett a számokból és különféle jelekből képzett formák is terjednek, például +6ó, azaz megható. Ezek persze azt is mutatják, hogy a nyelvi leleményesség mindig él. Egy határon belül szellemes megoldások, rövidítések is születnek a világhálón, pont amiatt, hogy a gazdaságosság vezérli a nyelvhasználatot is. A hangsúlyt a tudatosságra helyezném, arra, hogy minél többen felismerjék, mikor mi a helyes – ez a választékosság alapja. Az írott és a beszélt nyelv, valamint a hálón tapasztalható másodlagos írásbeliség és a másodlagos szóbeliség – amikor egy írott szöveg hangzik el, például a médiában – a nyelv különböző létezési módja. Közöttük létezik valamennyi átjárás, de alapvetően más célt szolgálnak.

infantilizálódott – nyelvváltozat szerintem bizonyos helyzetekben jópofa, és stílusértékkel bír. Máskor viszont taszít, legutóbb éppen az a fordulat ütötte meg a fülemet, hogy „utazom Debibe", azaz Debrecenbe. Tudatosság híján könnyen automatizmussá válhat az ilyesmi. Csakhogy létezik egy kulturális szempont: bizony, a különböző nyelvi változatok fejezik ki a társadalom sokszínűségét, identitást jelölnek, közösséghez tartozást. Ha egy korosztálynak, egy csoportnak sajátos a nyelvezete, az a nyelvészben izgalmat kelt.

azt jelenti, működik. Attól válik a nyelvész számára igazán érdekessé, hogy levezethető a kialakulása. „Működni" szavunknak ugyan nincs sz-re végződő töve, de az igék egy hasonló csoportjánál van ilyen. Feküdni – fekszik, ez ugyebár lehetséges. Amikor a működik szónak megjelent a mükszik formája, az egyik igének a tulajdonságai ugrottak át a másikra, mert valami hasonlót fedeztek fel benne. Ilyen nyelvi változás az ómagyarban valószínűleg sokszor megtörtént. Az ilyesmi szintén izgalmas a nyelvész számára. De ha valamelyik napilapban olvasnám ezt a szót, ráadásul x-szel a közepén, lehet, hogy mérges lennék. Viszont azt nem tudhatjuk, hogy tíz év múlva szlengesebb, bulvárosabb lapokon keresztül nem fog-e ez a forma – vagy néhány olyan rövidülés, mint a „valszeg" és az „asszem" – a köznyelv részévé válni. Én ebben nem szeretnék élen járni, de ha így alakul, a nyelvészeknek tudomásul kell venniük.

Fotó: Walkó Boglárka

– A világhálón nemrég egy apróhirdetésben ez állt: „érdeklődhetsz telcsin, üzibe vagy privibe..." Mi erről a véleménye, ez is a nyelvi kreativitás része?

– Nem örülök annak, hogy a -ban, -ben rag eltűnni látszik a magyar nyelvből, mert funkciója van. De beletörődöm abba, hogy e funkció elvesztése nem jár információvesztéssel. A másik, a játszi szóképzésnek nevezett jelenség is terjed már egy ideje. A szavak lerövidülnek, és -i képzőt kapnak: tali, üzi, sali, tejci... Az így létrejövő – szakszóval:

– Úgy tűnik, azért nem minden izgalmas tapasztalat okoz örömöt...

– Erre nagyon nehéz válaszolni, mert esztétikai kérdésről van szó. Meggyőződésem, hogy a legvadabb dolgokat is értelmezni kell, s nem véleményt mondani róluk. A csevegőszobákban nagyon népszerű például a „müxik" („mükszik") szó, ami

– Mennyire elégedett a számítógépes programok magyarításával?

– A honosítókat feltétlenül dicséret illeti, mert komoly és pótolhatatlan szómagyarító tevékenységet végeznek. Nincs könnyű dolguk, hiszen olyan rövid szakszavakat kell alkotniuk, amelyeket egyféleképpen értelmeznek az emberek. Tisztelem azokat a nem nyelvészeket, akiknek fontos, hogy ezzel foglalkoznak, de sajnos nem minden esetben sikerül a legötletesebb, leghelyesebb megoldást megtalálniuk. Ki lehet próbálni, mit javasol a szövegszerkesztő helyesírás-ellenőrzője kakaspörkölt helyett. Elárulom: az egyik változatban nincsen s betű, és a másikon is hasonlóan jókat derülhetünk. Ennél súlyosabb jelenség, hogy terjedőben van a hónapnevek nagybetűvel kezdése, sokszor hivatalos levelekben is, mert a helyesírás-ellenőrző minden pont utáni kisbetűt automatikusan nagyra javít.

Fotó: Walkó Boglárka

– Ha már a kezdőbetűkről beszélünk: az internet szót egyesek kicsivel, mások naggyal írják. A helyesírás-ellenőrző pedig ez ügyben úgyszintén rossz verziót javasol.

– Pedig ma már egyértelmű, hogy az internet köznév, a világhálót jelenti általánosságban, tehát mondat közben kis kezdőbetűvel kell írni. A legutóbbi helyesírási szótár összeállításakor még úgy gondolták, hogy ha egyetlen konkrét számítógépes hálózatot jelöl, akkor tulajdonnév, de így szinte már senki nem használja.

– Az ezredfordulón Ön három kötetben adta közre elképzeléseit a magyar nyelvstratégiáról. Adódik a kérdés: mit szól a francia nyelvvédelmi törvény példájához, amelynek értelmében még az e-mail kifejezés köznyelvi használatát is betiltották?

– Sokkal inkább hiszek a jó nyelvstratégiában, a folyamatos kutatásban, a szómagyarosításban, a nyelvi ismeretterjesztésben, mint bármilyen törvénykezési megoldásban. A közös tulajdon védelmének más hagyományai vannak Franciaországban, mint nálunk. A köznyelv mindenkié, közös kincs itt is, ott is, hiszen mindenki használja, s egyben alkotja folyamatosan. A nyelvtörvényt azonban szinte egy emberként utasították el a hazai nyelvészek. Nyelvstratégiára viszont szükség van, ez meggyőződésem, és nyelvi tudatosításra is, hogy az embereknek legyen szemük és fülük ahhoz, hogy ne vegyenek át kritikátlanul minden szófordulatot, például a reklámokból vagy egymástól az interneten. A világhálóra jellemző nyelvi jelenségeket mindenekelőtt meg kell ismerni, és sajátos jellemzőiket figyelemmel kell kísérni. Sajnos akadályozza törekvéseinket, hogy ma Magyarországon a nyelvművelés igazi intézményi háttér nélkül működik. A szoftvercégek honosító tevékenységét minél előbb össze kell hangolni, hogy az idegen kifejezések és magyar megfelelőik terén ne alakulhasson ki káosz. A honlapokkal kapcsolatban pedig egy falusi szólás jut eszembe, amelyet a pálinkáról szóló könyvemben is idézek: az alkoholizmus legjobb ellenszere a jó pálinka és a jó bor. A világhálón terjedő nyelvi igénytelenség ellen az igényesség terjesztésével lehet a leginkább fellépni, amit egyáltalán nem könnyű megvalósítani.

Megszállott Adoniszok

Az utóbbi harminc évben divatba jött az XXL-es bicepsz, a szálkás izomzat, a kockás hasizom. A konditermek forgalma exponenciálisan nő, s csak a tájékozatlan cingárok terjesztik, hogy oda az „izomagyúak" járnak. Az újabb kutatások rávilágítanak, hogy nem is az intelligenciahányadossal van itt a baj: a helyzet sokkal rosszabb.

SZENDI GÁBOR

Évtizedek óta folynak a kutatások a női evési zavarok témakörében, két jól ismert szereplővel, az anorexia nervosával, vagyis a kóros soványsággal és a bulimia nervosával, amit leginkább a rohamszerű falás, az azt követő bűntudat és az önhánytatás jellemez. A két kórképet jellegzetesen női betegségnek tekintik, még ha nem is kizárólag nők körében fordul elő. Mivel különösen az anorexiába bele is lehet halni, jó lenne tudni az okát és hatásos kezelési módját.

Az evési zavarok számos elmélete közül egy a társadalmi ideálok káros szerepét hangsúlyozza, miszerint a lányokra nagy nyomás nehezedik a manökenek és filmsztárok kisfiúsan karcsú testideálja miatt, s sokan rögeszmésen kezdenek fogyókúrázni. Egy ponton aztán a fogyókúra átcsap önmaga tragikus karikatúrájába, és a lány – hacsak nem lép közbe a környezet – esetleg halálra fogyja magát. A módszer lényege a nem evés, a hánytatás, a hashajtózás és a túlhajtott sport (1.).

A kutatók sokáig nyugodtak voltak a férfinemet illetően, hiszen körükben olyan ritka az anorexia vagy a bulimia, mint a mellrák. Pár éve azonban felfigyeltek a testépítők sajátos szubkultúrájára, és vizsgálni kezdték a jelenséget.

A Psychology Today magazin 1997-ben felmérést végzett nők és férfiak körében (2.), hogy mennyire vannak kibékülve

a testükkel. A 13 és 19 év közötti fiúknak a 41%-a, a harminc felettieknek pedig már a 48%-a elégedetlen: 63%-uk a hasával, 52%-uk pedig a testsúlyával áll hadilábon. A hasonló, illetve kicsit komolyabb aggodalmak a nők részéről nem meglepőek, de nem azért, mert ez így jó, hanem mert már jobban megszoktuk.

Nem véletlen a téma kései felfedezése: egy 1972-és felmérés szerint a férfiaknak még csak 18%-a mondta azt, hogy elégedetlen a felsőtestével, ám ez az arány az 1997-es vizsgálatban már 38%-ra emelkedett! Amerikai egyetemeken végzett felmérések szerint a férfiak 91%-a szeretne izmosabb lenni (3.).

Annak mérésére, hogy ez az elégedetlenség mennyire súlyos, a Psychology Today kutatói a következő kérdést tették fel: hány évet adna az életéből, hogy céljait elérje? A férfiak 17%-a azt felelte, hogy hármat, de 11%-uk öt évet is odaadna az életéből, ha elérhetné ideális testsúlyát és izomméretét. Persze mondhatnánk, hogy könnyű egy tesztben éveket odadobni a vonzónak vélt külsőért, a valóságban úgysem lehetséges az efféle csere. Hát kiderült, hogy lehetséges, és egyre többen kötnek alkut a „testépítő ördöggel".

Adonisz-komplexus

Harrison G. Pope, Katharine Phillips és *Roberto Olivardia* 2000-ben jelentette meg kutatásainak népszerű összefoglalóját Adonisz-komplexus címmel. Adonisz a görögök félistene volt, maga a megtestesült férfiszépség, oly szép és vonzó testtel, hogy Aphrodité, a szépség istennője is beleszeretett. A szerzők ennek nyomán Adonisz-komplexusnak nevezik azt, amikor egy férfi egész életvitelét és gondolkodását áthatja a testével való kényszeres foglalkozás, aminek egyik alesete a mindent kitöltő, szenvedélyes testépítés. Ezenfelül lehet még foglalkozni a testsúllyal, a kopaszodással, a szőrösséggel, a péniszmérettel, illetve bármivel, amibe bele lehet vetíteni csökkentértékűség-érzésünket.

Egy eset a sok közül

Scott főállású edző egy testépítőklubban, kinézetre egy modern Adonisz, magas, hatalmas izmokkal, 7%-nyi testzsírral, vonzó arccal. Titkos félelme az, hogy az emberek túl kicsinek tartják. Minden reménye és álma az edzés – lassan visszavonult az életből. Amúgy sikeres üzletember lehetett volna, de még a főiskola alatt elkezdett lejárni edzeni, és aztán itt ragadt. Úgy érezte, számára ez az igazi munka, mert így szinte egész nap erősítheti magát. „Senki nem értette, miért dobom sutba a főiskolai éveket." Aztán Scott megnyílt, s beszámolt rejtett gondolatairól is: „Ha valaki látná, min gondolkodom egész nap, akkor azt tapasztalná, hogy időm 90%-át az tölti ki, hogy a súlyemelésen, a diétámon vagy a kinézetemen rágódok. Nem tudok elmenni úgy egy tükör vagy egy kirakatüveg előtt, hogy ne ugráltassam meg a bicepszemet, hogy lássam, elég erősnek látszom-e. Az elhaladó gépkocsik ablakában, de még a vendéglői kanálban is gyakran ellenőrzöm a külsőmet." Az eredmény általában gyászos: Scott hatalmas izmai ellenére

cingárnak és kicsinek látja magát, s olykor még rekkenő melegben is melegítőt visel, hogy elrejtse „kicsinységét". Nem jár uszodába, sem a tengerpartra, mert szégyelli testi gyengeségét. Egyszer télen a hóvihar miatt nem tudott lemenni edzeni, s ettől olyan ideges lett, hogy otthon a nappaliban a bútorokkal kezdett el súlyt emelni. Barátnője őrültnek nézte, s szenvedélye miatt végül el is hagyta Scottot. A lány szórakozni akart, a férfi pedig edzeni. Majd Scott bevallja legféltettebb titkát is: lelke mélyén azt gondolta, hogy ha enged a lánynak, és csökkenti az edzések számát, végül azért fogja elhagyni, mert puhánynak és gyengének tűnik a szemében.

A kutatók megkérdezték tőle, hogyan alakult ki a szenvedélye. Scott azt felelte, kezdetben egyszerűen egészséges tevékenység volt számára, aztán lassan kicsúszott a kezéből a kontroll, s most csapdában érzi magát, amelyből nem tud szabadulni. Őrült szorongás tör rá, ha nem mehet edzésre, ha nem küzdhet „kicsinysége" ellen, ez viszont lehetetlenné teszi számára a normális életet, hiszen elfoglaltsága egész napját kitölti.

Scott nem kivétel: átlagos a testépítők mezőnyében. Az „izomdiszmorfia", vagyis az izmok lekicsinylése hatalmas méretük ellenére, rendkívül hasonlatos ahhoz a rögeszméhez, amely az anorexiában tapasztalható. Az anorexiás nő, miközben a koncentrációs táborokról szóló filmek tökéletes statisztája lehetne, arról panaszkodik, hogy túl kövér. Hiába állítják szembe egy tükörrel, hiába látja kiálló csontjait, makacsul ragaszkodik hozzá, hogy túlsúlyos, és szorong, ha ennie kell. Egy vérbeli anorexiás órákat tud eltölteni azzal, hogy egyetlen sonkaszeletet – napi fejadagját – megfosszon minden zsírcafattól.

Bart, egy majdnem kétméteres, 130 kilós izompacsirta meséli, hogy mélyen megértette anorexiás barátnőjét, amikor az kóros soványsága ellenére kövérnek látta magát, mert saját problémája az volt, hogy hatalmas izmai ellenére gyengének találta magát. A két probléma szinte csak a torzítás irányában tér el.

Ahogy az anorexiás mindenre képes a fogyásért, ugyanúgy az „izomdiszmorfiás" is egészségét kockára téve edz és diétázik. Anabolikus szteroidokat szed, amelyek hosszú távon rendkívül veszélyesek, rengeteg fehérjét eszik, ami tönkreteszi pl. a veséjét, és sérülései, fájdalmai ellenére csak nyomja, nyomja a súlyokat.

Az „izomdiszmorfia" egyfajta kényszerbetegség: a body builder nagyfokú szorongást él át, ha megakadályozzák napi edzési rítusainak végrehajtásában. Élete teljesen beszűkül, izmai fejlesztésére összpontosul, s miközben énidegenként éli át szenvedélyét, szenved is tőle, de szabadulni nem tud.

Egy amerikai felmérés szerint a férfiak 45%-a elégedetlen az izmaival. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy ennyien szenvednek „izomdiszmorfiában", de közöttük találhatók a veszélyeztetett egyedek.

Adonisz táplálkozik

Az orvérzésig végzett súlyemelés természetesen nem elég. Ahol minden gramm zsír a testen vagy minden gramm elérhető izomnövekedés lelkileg tonnákat jelent, ott táplálkozni is tudományos alapon kell. Az igazi Adonisz kedvenc olvasmányai a kalóriatáblázatok és a testépítő-magazinok újabb és újabb életveszélyes táplálkozási tanácsai. Állandóan csak fehérjét eszik, mivel az könnyen beépülhet az izmaiba, és állandóan éhesnek érzi magát. De szacharinnal issza a kávéját, és megtagadja magától a fölösleges kalóriákat, mert retteg minden csepp hájtól a testén. Ez az életmód azonban annyira frusztráló, hogy sok Adonisz szenved falási rohamokban. Egész nap éhezik, ahogy ő mondja: „követi diétáját", majd edzés után otthon elszabadul a pokol, és halálra zabálja magát. Ezt követi a bűntudat, a fogadkozás, s másnap megpróbálja ledolgozni és levezekelni, amit este befalt. De aztán eljön megint az este.

Aki állandóan fegyelmezi magát a táplálkozásban, az gondolatban folyton az evéssel foglalkozik. A kalóriákkal és az evéssel való kényszeres törődés ugyanúgy része az Adoniszok életének, mint az edzés.

Tuning

A testépítőversenyek győztesei az ideálok, de olyan test nem érhető el egyszerű edzésekkel. A természet annyi izmot ád, amennyi még természetes hatást kelt. A hormonok használatát megelőző korok egyetlen hőse vagy atlétája sem bírt akkora izomzattal, mint ma egy átlagos testépítő. Anabolikus szteroidok nélkül nem lehet irreálisan és természetellenesen nagy muszklikat kifejleszteni. Ezek a szteroidok a legtöbb országban tiltottak, de feketepiac mindenhol léte-

zik. Tabletták, injekciók, koktélok formájában veszik magukhoz a különféle hormonokat és csodaszereket. Ahogy az alkoholista és a kábítószeres sem abban gondolkodik, hogy mi lesz később, úgy az Adoniszokat is csak az érdekli, hogy máról holnapra mekkora izomtömeget lehet felszedni. Az egész testépítés a mély depresszió és elégtelenségérzés ellen folytatott folyamatos küzdelem – egyensúlykeresés, amelyben nincs mód mérlegelni a kockázatokat. Nincs alternatív jövőkép, a testépítés és a „fejlődés" feladása maga a vég. Csak egy módon lehet kiszabadulni ebből a zsákutcából: ha az Adonisz „elég erős lesz". De mi az, hogy elég?

A szteroidok hatására nő a koleszterinszint, felgyorsul az erek elmeszesedése, leállnak a test normál hormontermelő mirigyei, tönkremegy a máj, az izmok, ízületek, inak sérülékennyé válnak, nő a vérnyomás, fokozódik az agresszió, az irritabilitás, a herék sorvadásnak indulnak, s impotencia jelentkezik (4.). Férfiaknak női mellük nőhet, és intenzív kopaszodási folyamat indulhat be. Szívnagyobbodás léphet fel, ami később szívrohamhoz vezethet. A fecskendőktől és a titkos laborok ellenőrizetlen körülményei között előállított szerektől fertőzéseket lehet kapni (AIDS, hepatitis B és C, szívburokgyulladás, ld. **www.nida.nih.gov/ResearchReports/Steroids/anabolicsteroids3.html**). De összefoglalóan elég az NDK sportolóinak tragédiáira gondolnunk (5.). Most hasonló történet érlelődik Kínában (6.).

Adonisz problémái

Egy testépítő férfiak körében végzett felmérés arra mutatott rá, hogy 25%-uk gyermekkorában szexuális vagy fizikai visszaélések áldozata volt (7.). A beteges vágy, hogy izmaikat óriásira növesszék, a védtelenség és gyengeség érzésének kompenzálását szolgálja. A maradék 75% egy része bizonyára hasonló, de rejtett motiváció miatt dolgozik keményen. A szeretet- és elismeréshiányos gyermekkor alattomos dolog, nem mindig lehet pofonokhoz vagy alkoholista papához kötni. Sok szülő egyszerűen nemtörődöm, rideg, elutasító, és aki ilyen légkörben nő fel, az nemigen tud mire visszaemlékezni. Az igazi trauma sokszor nem az, ami megtörtént, hanem az, aminek meg kellett volna történnie, de mégsem történt. A szeretet- és elismeréshiány eredménye a csökkent önértékelés, ám ez nem ilyen elvont formában jelentkezik, hanem az illető vagy a testképével elégedetlen, vagy az intelligenciájával, vagy az arcával, vagy a bőrszínével, vagy a származásával stb. Végül is bármire ráfoghatjuk, az ürügyek száma szinte kifogyhatatlan. A csökkent önértékelés szinte azonos a „nem vagyok méltó mások szeretetére és elismerésére" érzéssel. Ha pedig valaki gyenge testét, jelentéktelen megjelenését okolja az érzésért, könnyen gondolhatja úgy, hogy minden árat hajlandó megfizetni azért, hogy szeressék, elismerjék. Amikor edz, úgy véli, majd egyszer eléri azt a belső bizonyosságot, hogy most

már elég erős, és akkor majd szerethető lesz. De éppen azért, mert sokkal általánosabb problémáról van szó, amely a gyermekkorban gyökerezik, az soha nem fog megoldódni az izomnövekedés által (8.).

Ráadásul a testépítő-ideálok már régen elszakadtak a valós „igényektől": a nőknek egyáltalán nem tetszik az, amiről az Adoniszok álmodoznak. Felmérések szerint a nőket nem vonzza a betegesen felpuffasztott test. Általában is igaz, hogy torzak az elképzeléseink a másik nem elvárásairól. A férfiak jóval izmosabbnak, a nők jóval soványabbnak képzelik el azt a testalkatot, amely szerintük a másik nem számára ideális (9.).

Magyarán: minél jobban megközelíti valaki Mr. World Muscle arányait, annál jobban eltávolodik remélt céljától.

Van-e Adonisz-komplexusom?

Az Adonisz-komplexus alesete az „izomdiszmorfia", amiben nyilván a testépítők a legérintettebbek. Közülük azonban nem mindenki beteges, a testépítés végül is egy sport, amelyet ésszerű keretek között is lehet űzni. Nem *Woody Allen* és *Arnold Schwarzenegger* közt kell választanunk, bár Woody jó példa arra is, hogy a siker nem feltétlenül az izmokkal függ össze. Aki testépítő, annak azt kell megkérdeznie magától, hogy vajon nem fordít-e túl sok időt a külsejére gondolatban, a fürdőszobában és az edzőteremben. Vajon nem költ-e aránytalanul sokat izmai gyarapítására? Használ-e gyógyszereket, hormonokat, bármiféle ártalmas szert külseje fejlesztésére? Milyen gyakran aggódik külseje miatt? Szokta-e álcázni a testét vagy annak részeit a megítéléstől való félelmében? A külső felett érzett aggodalom mennyire befolyásolja életét? (10.)

Túl az „izomdiszmorfiás" zavaron, az Adonisz-komplexus más fajtáiban szenvedők izmaik helyett koncentrálhatnak a hajukra, a magasságukra, az orrukra, akármire.

Az Adonisz-komplexus nyilvánvalóan terjed, vannak jól látható és alattomosabb formái. Ahogy az ember maga is áruvá vált, mindenki érzi a nyomást, hogy „el kell adnia" magát a kapcsolataiban és a munkaerőpiacon egyaránt. Mindenki szeretne jobb árat kapni, s a fitnesz-, a film- és a divatipar vitorláit a mesterségesen gerjesztett emberpiaci verseny szele dagasztja. Az Adonisz-komplexus egyik olvasata: a manipulált ember, akivel elhitették, hogy többet ér, ha hatalmas izomzatú, fehér fogú, barna bőrű, dús hajú és örökifjú. Ezért az Adoniszok heroikus áldozatok árán az emberi faj csúcsteremtményei kívánnak lenni, miközben testük szánalmas rabságában élnek.

Csírájában persze mindannyiunk lelkében ott bujkál egy Adonisz vagy egy Aphrodité, például én a pocakomtól a jövő héten szeretnék megszabadulni.

Kapcsolódó webcímek:

1. www.jobbegeszseget.sote.hu/w_itapl1.htm
2. www.psychologytoday.com/htdocs/prod/PTOArticle/PTO-19970201-000023.ASP
3. www.beautyworlds.com/bodyimage.htm
4. www.somersetmedicalcenter.com/1933.cfm
5. www.medscape.com/viewarticle/408162
6. www-rohan.sdsu.edu/dept/coachsci/swimming/drugs/gendreau.htm
7. www.nida.nih.gov/ResearchReports/Steroids/anabolicsteroids3.html
8. www.rondagates.com/behavior/body_image.html
9. www.geocities.com/SouthBeach/Shores/6052/bodyimage.html
10. www.canoe.ca/lifewisemirrorsbodymindoo/0512_adonis.html

BEBOOTOLTUNK

Dr. Bódi Zoltán: A világháló nyelve

Ma már nem az a kérdés, hogy az információs társadalom, az internet, a mobiltelefon elterjedése megváltoztatja-e az emberi kommunikációt, hanem az, hogy milyen irányba. Igaz-e, hogy igénytelenebb az internetes nyelv, mint a „hagyományos"? Egy most megjelent, hiánypótló könyv szerzőjeként tudományos igényességgel, ámde közérthetően tárgyalja az internetes kommunikációs műfajok sajátosságait dr. Bódi Zoltán *nyelvész, az ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet Magyar Nyelvtudományi Tanszékének főiskolai docense, aki az internetes nyelvhasználati szokások kutatására szakosodott.*

SZALAY DÁNIEL

Az internet, ahogy egyre inkább a hétköznapi élet részévé válik, vitathatatlanul nagy hatással van életmódunkra, kultúránkra, kommunikációnkra és nyelvhasználatunkra is. A nyelvtudománynak épp ezért pontosan le kell írnia az internetes kommunikációs műfajokat, a világháló nyelvhasználatunkra gyakorolt hatását és az általa okozott változásokat.

Ahhoz, hogy e terület nyelvhasználatáról érvényes megállapításokat tehessünk, alapos vizsgálatokat kell végezni. Ebben a kötetben egy ilyen kutatás eredményeivel ismerkedhetünk meg.

A szerzőt a publikum a Modem idők című, csütörtök esténként a Petőfi adón jelentkező számítógépes rádióműsor Infoszótár rovatából (**www.modemidok.hu/szotar.shtml**) már ismerheti, amely az informatikához kötődő szakszavakat ismerteti közérthetően. A könyv az internet nyelvhasználatát vizsgáló online és offline kutatás eredményeit mutatja be, amelyek ismeretében megfogalmazza észrevételeit a hazai internetezők anyanyelvhez, nyelvhasználathoz való viszonyáról. Ezeket az adatokat és eredményeket gazdag szöveg- és illusztrációs anyaggal egészíti ki, így a munka az érdeklődő nagyközönség és a szűkebb szakmai kör számára is érdekes lehet.

A kutatási adatokat ismertető részben szembeötlő a számos grafikon, amelyből azonnal világossá válik, hogyan befolyásolja az internet használati módját a megkérdezettek életkora és iskolai végzettsége. Bódi Zoltán (vagy ahogy a rádióban említik őt: a „netnyelvész") még azt is szemléletesen mutatja be, hogy hogyan függ össze az internetes köszönési formulákkal a szörfözők foglalkozása. „Jól látható az adatok alapján, hogy a sok levelezőpartnerrel rendelkező és az e-mailt gyakran használó egyetemi, főiskolai hallgatók és diplomás értelmiségiek alkalmazzák a legválasztékosabb elköszönési fordulatokat" – írja a szerző, aki azt is megvizsgálja, és statisztikai úton igazolja, hogy a régebb óta internetezők jelentősebb arányban tartják fontosnak az elektronikus levelezés során a változatos, udvarias megszólítási formulákat, mint az újonnan érkezők. „Az internetezési múlt és az azzal együtt járó gyakorlat magával hozza a változatosabb nyelvhasználatot" – fogalmaz Bódi.

Dr. Bódi Zoltán a Modem idők stúdiójában

A könyvet tanulmányozva szembesülhetünk a nethasználók nyelvi önreflexiójával, az internetezési szokások, valamint az egyes világhálós kommunikációs műfajok, például az elektronikus levelezés és a csevegőfórumok nyelvhasználatával. A vizsgálat többek között érinti a stílus, a helyesírás és a nyelvhasználat közötti kapcsolatot, a válaszadóknak a világháló idegen nyelvi dominanciájához való viszonyát, a dialektusok megjelenését. A kutatás céljai közé tartozott az internetes nyelvhasználat egyik legjelentősebb újdonságának, az írott és a beszélt nyelv keveredésének vizsgálata is.

Bódi szakszerű és közérthető formában tálalja kutatási eredményeit, ráadásul bebizonyítja, hogy a világháló nyelvhaszná-

BÓDI ZOLTÁN

A világháló nyelve

Internetezők és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban

www.gondolatkiado.hu

latáról a köztudatban élő sztereotípiák nagy része tévedésen alapul. A „netnyelvész" igazolja, hogy a nyelvi igénytelenség, a fölösleges idegenszerűség, a tudatos „nyelvrontás", a szándékosan érthetetlen fogalmazás stb. általában nem jellemző az internetre, noha természetesen előfordul. Az igénytelenségek azonban többnyire összefüggésben állnak az illető végzettségével, ami nyilvánvalóan az offline világban is hasonlóképpen van, hiszen egy művelt ember nagyobb szókinccsel rendelkezik. A könyvben ismertetett kutatási eredmények megerősítik azt a véleményt, hogy a világhálón ugyanolyan emberek kommunikálnak, mint a neten kívüli világban, csak nyelvhasználatukat hozzáigazítják az internet műfaji, technológiai és csoportnyelvi követelményeihez.

Nem lenne meglepő, ha a könyv hamarosan egyetemi, főiskolai szakdolgozatírók, valamint a témával foglalkozó tudományos előadások, vitadélutánok egyik fontos forrása lenne. Valószínűleg ennek lehetőségét látta meg az ELTE és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, amely támogatta a kötet megjelenését. Érdemes megemlíteni, hogy a könyv egyik fejezete az internetes nyelvstratégiával, valamint a honosítással is foglalkozik, végül pedig Bódi további kutatási irányokat jelöl ki. Ez sejteni engedi, hogy a témát behatóan tanulmányozó nyelvész várhatóan újabb kötetben folytatja a világot átszövő hálózat nyelvezetének vizsgálatát.

Kiadó: Gondolat Kiadói Kör **Kiadás éve:** 2004
Terjedelem: 280 oldal **Ár:** 2980 Ft

Pszicho és retro

Áprilisban a misztikus thrillerek kedvelőinek és a laza szórakozásra vágyóknak egyaránt érdemes lesz mozijegyet váltaniuk. Halle Berry *és* Penélope Cruz *hátborzongató utazásra indul, míg* Owen Wilson *és* Ben Stiller *a 70-es évek kedvenc krimisorozata, a Starsky és Hutch kalandjait szedi elő a süllyesztőből.*

CSIKI JUDIT

Dr. Miranda Grey, a Gothika című thriller pszichiátere (Halle Berry) jó néhány év bombabiztos házasság és eminens szakmai munka után egyszer csak ápoltként ébred abban az intézetben, amelyben korábban női elítélteket kezelt. A férje meggyilkolásával vádolják, ám ő egyáltalán nem emlékszik a bűntény éjszakájára. Hiába bizonygatja ártatlanságát, egykori kollégái sem hisznek neki, egyedül kezelőorvosa szimpátiájára

számíthat. Korábbi betege, Chloe (Penélope Cruz) azonban olyan, a normális érzékelésen kívül eső dolgokról mesél Mirandának, amelyek egyre inkább elültetik a gyanút a doktornőben: a gyilkosság idején valamiféle természetfölötti erő vette át a hatalmat felette. Mindez azonban tökéletesen ellentmond addigi gyakorlatias gondolkodásának, s ahogyan a lány segítségével igyekszik felderíteni a lehetséges részleteket, a kétség is elhatalmasodik rajta: vajon az őrület vagy az igazság megismerése felé halad?

Borzongatásból jeles

A film hivatalos oldala (**gothikamovie.warnerbros.com**) látványvilágával tökéletesen illeszkedik a természetfölötti sztorihoz. Egyes aloldalak (fotógaléria, letöltések, filmelőzetes) már a főoldalról is elérhetők (sőt egy lábjegyzet azt is elárulja, hogy a galéria képeit hazánkfia, bizonyos *Attila Dory* készítette), ám a lényeg mégis akkor következik, amikor belépünk a Flash-animációkkal felszerelt oldalakra.

A letöltési idő múlását egy barátságos, régimódi injekciós fecskendő tartalmának fogyása jelzi, közben sejtelmes kísértetzene szól, majd a letöltés befejeztével elmosódott képekből összeálló animáció következik. Ez a folyamat kissé elhúzódik, ráadásul az intro átugrásának lehetősége valahogy kimaradt a tervezésből. Ám épp mire elunnánk a képsorokat, megérkeznek a menüpontok, valamint a jobb felső sarok hangszóróikonja, amelynek segítségével az érzékenyebb lelkületűek elnémíthatják az idegborzoló hangeffektusokat. A menü rendkívül egyszerű, s az információtartalom is leragad az alapoknál (sztori, stáblista, háttér-információk, fotógaléria – amelynek elemei levelezőlapként elküldhetők horrorkedvelő, illetve Halle Berryért vagy Penélope Cruzért rajongó ismerőseinknek –, letölthető hátterek, képernyővédők), a látvány azonban önmagáért beszél. A honlap tervezői sikerrel borzolják a látogató idegszálait a néha horrorba illő képekkel (például a vérfoltos lakásbelső fotójával) és a jó helyen, jó időben felvillanó

effektekkel, a tükrön hirtelen megcsillanó fénnyel, az itt-ott előtűnő árnyszerű alakokkal. Vagyis hátborsóztatásból jeles, a misztikum kedvelői elégedetten távoznak majd a honlapról csakúgy, mint a moziból.

Nosztalgia – poénokkal

Emlékszik még valaki Starskyra és Hutchra, valamint elmaradhatatlan informátorukra, Huggy Bearre? Nos, ha igen, tavasszal irány a mozi, némi nosztalgiával felszerelkezve. Ha pedig valaki olyan ifjú, hogy ezekre a kultikus figurákra kora okán nem emlékezhet, akkor szintén vegye az irányt a mozi felé, hogy megtudja, mit is néztek majd harminc éve anyuék. A régi sikersorozatot felelevenítő mozifim készítői persze „fiatalították", hiszen a zsarupárost *David Soul* és *Paul Michael Glaser* helyett *Owen Wilson* és *Ben Stiller* alakítja – s ez már önmagában felér egy paródiával. A kétórás mozi tulajdonképpen a sorozat előéletét eleveníti fel: az egymás mellé frissen beosztott két renitens zsaru először indul rosszfiú-űzőbe, egy drogdealerből lett fehérgalléros bűnöző nyomába.

A film hivatalos oldala (**starskyandhutchmovie.warnerbros.com**) is a paródiavonalat viszi tovább: a látványban a súlyosan ízléstelen retrominták dominálnak, a 70-es évek színvilága, s minderre Stiller és Wilson elszánt arckifejezése kontrázik rá. A szokásos filmes információkon kívül ezúttal extrákat is kapunk, a The Goods (Az áru) menüpontban játékok és kreatív ötletek várják a film és a retro-divatirányzat szerelmeseit. Aki játszani szeretne, nekiugorhat a flipperezésnek, ha pedig valaki azt szeretné kipróbálni, hogyan is festene a 70-es évek hajviseletével, nincs más dolga, mint feltölteni a fotóját az oldalra, s máris felpróbálhatja a szebbnél szebb frizurákat. Ha a letöltések között nem találtunk kedvünkre való háttérképet, a Desktop Design Station menüpont alatt magunk is megtervezhetjük a képernyőnket díszítő filmes relikviát. Aki viszont igazi 70-es évekbeli retropólóra vágyik, vasalható mintára tehet szert az Iron-ons menüpontban. Huggy Bear informátor úr pedig abban segít, hogy a nagyváros rossz hírű negyedeiben is pirulás nélkül viselhető, divatosan hangzó nevet generálhassunk magunknak. Azaz nemcsak a film, hanem az oldal is bátran ajánlható a némi humorérzékkel megáldott nosztalgiázóknak és ifjaknak egyaránt – már amennyiben van türelmük kivárni a kissé komótos letöltést.

A filmek főszereplőivel a következő honlapokon találkozhatunk:

Halle Berry
www.hallewood.com
members.aol.com/gwiz3333/halle.html
www.hallemedia.com

Penélope Cruz
www.penelope-cruz.net
www.allpenelopecruz.com
www.celebritypalace.com/penelopecruz

Owen Wilson
www.wilson-brothers.com/owen
owenwfs.freeservers.com

Ben Stiller
benstiller.virtual-obsession.com
www.celebritystorm.com/mcelebs/pics/BenStiller

Helyi honlapok a hálón (I.)

Ügyintézés gombnyomásra – aktív és inaktív hivatali ablakok

Minden állampolgárnak van (vagy lesz) elintéznivaló ügye a helyi önkormányzatnál, illetve annak okmányirodájánál. Ausztráliában vagy Svédországban persze ez a mondat nem így hangzana, hanem úgy: előbb vagy utóbb fel kell keresnie önkormányzatának weboldalát, hogy elintézze ügyeit. Nálunk inkább az „utóbb" szóra helyeződik a hangsúly, de lehet, hogy még pontosabb azt írni: „majd egyszer".
Most induló cikksorozatunkban az önkormányzati weboldalakat és az azokon elérhető szolgáltatásokat mutatjuk be. Kitérünk a mobiltelefonos ügyintézésre és a netpolgárok felelősségére ez ügyben, s feltesszük a kérdést: mit tehetünk már most, hogy könnyebben és gyorsabban intézhessük ügyeinket a neten?

FÜLÖP HAJNALKA

Több millió forint egy portál

Az elektronikus ügyintézésnek az a lényege, hogy nem az ügyfélnek kell a hatóságokhoz járnia, hanem az információknak, az adatoknak kell – elektronikus úton, védetten – eljutniuk a megfelelő fórumra, végpontra. Az új törvény szerint a hatóságok nem kérhetnek az ügyfelektől olyan adatot, amelyek már valamelyik hatóság birtokába kerültek, azoknak a belső hálózaton el kell érniük egymást. Az új rendszer előnye, hogy nemcsak a renitens, későn fizető vagy engedélyek nélkül élő vállalkozót, állampolgárt lehet majd utolérni, hanem a sokat szöszmötölő, későn döntést hozó ügyintéző is tetten érhető lesz (saját főnökei által).

Az e-önkormányzat és az e-ügyintézés működésének tehát alapvető feltétele, hogy az önkormányzatok használható honlappal rendelkezzenek. Az informatikai tárca 2002-ben kétmilliárd forintos keretösszeggel pályázatot hirdetett (SZT-IS 17 megjelöléssel) önkormányzati portálok megvalósítására, s tavaly ősz elejére az első tapasztalatok is összegyűltek a több mint kétezer önkormányzati oldal gyakorlati használáról. (A pályázaton nyertes önkormányzatok neve és az elnyert összeg megtalálható a **www.ihm.hu/palyazatok/ikb/sztis17eredmeny.pdf** címen.)

A pályázó és a minisztériumtól támogatást nyerő önkormányzatok három konzorcium háromféle operációs rendszerre – Linux (Econet és Consulting Önkormányzati Rt.), Windows (Viadesign és Localinfo), Unix (HP, Geoview és Matávcom) – támaszkodó ajánlatai közül válogathattak. Mindegyik csapat száznegyvenszázötven helyhatóságot indított el az e-önkormányzás útján a technikai háttér, a portál, illetve a tartalom létrehozásával és fejlesztésével, ami közvetlenül több mint egymillió lakost érint. (A három konzorcium összesen négyszáznyolc önkormányzati portált készített el.)

A tapasztalatok szerint a helyhatóságok általában a lehető legolcsóbb lehetőséget keresték: a kisebb települések kétszázezer és egymillió forint közötti összegben gondolkodtak, de a tehetősebbek akár néhány milliót is rászántak. A pályázaton elnyerhető leg-

E-go

Az Informatikai és Hírközlési Minisztérium E-go néven programot indított az önkormányzatok segítésére, az informatika lehetőségeinek hatékonyabb kihasználása érdekében. A programot 2004. március 9-én, az E-go konferencián (**www.e-go2004.hu**) mutatták be, amelyet Budapesten rendezett meg a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége.

A rendezvény résztvevői megismerkedhettek az alprogramokkal:

– az önkormányzati döntéshozatalt megkönnyítő országos informatikai minősítő rendszer,

– az operációs rendszerek tájékoztató programja,

– a digitális aláírás mintaprojektje,

– az SMS-rendszer mint az információáramlás fontos eszköze.

Az E-go 2004-et a konferencia fővédnöke, *Kovács Kálmán* miniszter nyitotta meg. A kiállításon az önkormányzati informatikával kapcsolatos legfrissebb megoldásokat mutatták be, valamint átadták az E-go Díjat, amelyet minden évben a legjobb önkormányzati honlapnak ítél oda a szakmai zsűri. Idén összesen öt elismerést osztottak ki, településkategóriánként (község, város, nagyváros) egyet-egyet, továbbá egy megyei, valamint egy különdíjat az abszolút győztesnek. A nyertesek: Nyíregyháza (abszolút kategória és nagyvárosok), Kazincbarcika (városok), Ábrahámhegy (község) és Somogy megye (különdíj).

kisebb összeg pár százezer forint volt, ám az igényesebb portálok támogatása a hárommillió forintot is elérhette. Az önkormányzatok megpróbáltak minél kisebb önerőt bevonni a fejlesztésbe, és több száz önkormányzat egyáltalán nem pályázott, mondván, más – alapvető – infrastruktúra sincs még kiépítve a településükön. (Nem beszélve arról a tényről, hogy a háromezer-kétszáz önkormányzat közül mintegy ezerben polgármesteri hivatal sincs, általában körjegyzőségen intézik ügyeiket a polgárok.)

Mit találhatunk a helyi honlapon?

A jól működő elektronikus önkormányzati rendszer többek között biztosítja a települések internetes megjelenését, az érdeklődők és a helyi lakosok tájékoztatását, a közérdekű adatokhoz való hozzáférést, az elektronikus ügyintézést és a települések közötti belső szakmai kommunikációt. Hogy ezek közül mi mennyire valósul meg, arról több felmérés is készült. Az egyik legátfogóbb – bár nem a legfrissebb – összegzést az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet készítette el 2003. január 18-a és 2003. február 10-e között a huszonkét megyei jogú város hivatalos honlapját alapul véve (**www.eking.org**).

A tapasztalatok szerint a vidéki önkormányzatok számára elsősorban maga az internetes elérhetőség és a jelenlét a fontos, a weboldal tartalma, minősége, használhatósága csak ez után következik. Az önkormányzatoknak általában nincs határozott elképzelésük arról, hogy milyen információknak kellene szerepelniük a honlapon, ezért szívesen fogadják a külső javaslatokat.

Nézzük, mi az, ami kötelező, és mi az, ami hasznos!

Az adatvédelmi törvény szerint az önkormányzatoknak két körben vannak közérdekű adatközlési kötelességei. Az elsőbe az önkormányzatok hatósági funkciójához kötődő területek tartoznak, míg a másodikba a közszolgálati, a tájékoztatással, széles körű adatáramoltatással kapcsolatos területek.

(A Népszabadság információi szerint az önkormányzatoknál évente nyolc-kilenc millió hatósági eljárás zajlik le. Sokszor talán maguk sem tudják, mi minden tartozik hozzájuk, az eboltástól a lyukas iskolatetőn keresztül a zajos kocsmáig...)

Online országjárás

Az összes magyarországi önkormányzati honlap címét a **www.localinfo.hu** oldalon találjuk meg, megyék szerint csoportosítva.

Az ügymenetek leírásai, a letölthető nyomtatványok, űrlapok már sok helyen megjelentek, például a **www.miskolc.hu**, **www.gyomro.hu**, **www.baja.hu**, **www.godollo.hu** oldalon. A nagyobb városok honlapján megtalálhatjuk a képviselő-testület bemutatását, tagjainak elérhetőségeit, a testületi ülések tervezett témáit, jegyzőkönyveit is, pl. **www.godollo.hu**, **www.kaposvar.hu**, **www.fehervar.hu**.

A közszereplőkkel, ügyintézőkkel interaktív kapcsolatteremtési lehetőségeket (fórum, e-mail, chat, online fogadóóra stb.) kínál a **www.budaors.hu**, **www.fehervar.hu**, **www.masodikkerulet.hu**.

Milyen helyi rendeletek vannak érvényben? Megtudhatjuk a **www.szarvas.hu**, **www.tapolca.hu** és más honlapokról.

Mi kell egy jó helyi weblapra?

- A közhivatalokat ellátó személyekre vonatkozó adatok,
- a képviselő-testületekre és a polgármesteri hivatal működésére vonatkozó információk,
- határozatok,
- rendeletek,
- jegyzőkönyvek,
- pályázatok,
- a település története, földrajzi elhelyezkedése, térképe,
- látnivalók, nevezetességek, turisztikai szolgáltatások,
- közérdekű adatok (menetrendek, helyi intézmények nyitva tartása, ügyfélfogadási ideje),
- oktatási, szociális, egészségügyi stb. intézmények címjegyzéke, linkek azok honlapjaira,
- a polgármesteri hivatal szervezeti felépítése,
- az ügyintézők beosztása, elérhetőségei.

Mire mennyi pénzt tervez a helyi költségvetés, és költ az önkormányzat? A válaszra példák: **www.szerencs.hu**, **www.oroshaza.hu**, **www.pomaz.hu**.

Milyen vagyonhasznosítási, befektetési lehetőségeket, kedvezményeket kínál az önkormányzat? Remek megoldások: **www.nagykanizsa.hu**, **www.komarom.hu**, **www.tatabanya.hu**.

Egy sor helyi weboldalról megtudhatjuk azt is, hogy a szervezetektől milyen segítséget, támogatást kaphatnak a lakosok, és milyen feltételekkel.

A következő hónapok egyik nagy kérdése az lesz, hogy az állami pénzből felépített portálok közül mennyi marad életben akkor, amikor a működtetést már a tulajdonos önkormányzatoknak kell finanszírozniuk. A másik, hogy hogyan fejlődik a most még meglehetősen kezdetleges szolgáltatásválaszték. A fejlődést azzal lehet lemérni, hogy az ügyintézéshez szükséges dokumentumok elérhetőek-e (kinyomtathatók-e), kitölthetőek-e és visszaküldhetőek-e elektronikus úton. Jelenleg több helyen megtalálhatók ugyan a nyomtatványok, de a visszaküldhetőség már ritka, mint a fehér holló. És ha valaki sóvárogva figyelné az amerikai államoknak az e-kormányzati honlapok szolgáltatásai révén szerzett tekintélyes e-kereskedelmi bevételét, annak eláruljuk, hogy a hozzánk hasonló fejlettségű Észtországban az önkormányzati ügyek több mint fele elintézhető az interneten.

(Lapzártánk idején indul néhány okmányirodában az információkéréssel egybekötött ügyintézés-indítás, azaz a hivatalos eljáráshoz szükséges igazolások, nyomtatványok, okménybélyegek stb. listája lekérdezhető. Következő számunkban reményeink szerint már az első tapasztalatokról és a fejlesztés irányairól is be tudunk majd számolni.)

HR a XXI. században

A vállalat motorja

A HR mint vállalati funkció befolyásolni, támogatni, fejleszteni képes a teljes szervezetet, segíthet a költségek csökkentésében, és piaci versenyelőnyt teremthet. Nem véletlen ez, hiszen a XXI. század emberének élete elsősorban a munkáról szól. Baráti beszélgetések során, konditeremben, családi összejöveteleken egyaránt előkerül a munkahely, a karrier, az üzlet vagy éppen a napi rutin fogalma. Dr. Tihanyi Lajos *Münchenben élő magyar gazdaságpszichológus úgy véli, hogy amikor valódi munkáról beszélünk, jelentőségteljes, célorientált és értékteremtő tevékenységet értünk alatta. Ez kétségkívül az emberi társadalom egyik legfontosabb tevékenysége, mivel szociális érzékenységünk, jólétünk és szociális szerepeink egyaránt azon múlnak, hogy milyen munkát végzünk. „A régi mondás mintájára, miszerint azzá válsz, amit eszel, újat alkothatunk: azok vagyunk, amit csinálunk" – fogalmaz a szakember.*

KOCZÓ ILDIKÓ

Az emberi történelem során természetesen megváltoztak a munkaterületek prioritásai, eszközei, megváltoztak a munkahelyek és a munkavállalók is. Nem is olyan régen, a mezőgazdaság alapú társadalomban a talaj volt a legfontosabb erőforrás, később, az ipari társadalom kialakulásával pedig a tőke dominált. Jelenleg a tudás alapú társadalom megteremtése zajlik, amelyben a legnagyobb szerepet a fejekben rejlő tudás kapja. Sokat hallani e-learningről, egész életen át tartó tanulásról, és ez nem véletlen, hiszen a tudás alapú társadalomban a munka a tudással és a tanulással kapcsolódik össze, elavulttá téve a legtöbb ismert modellt és koncepciót.

Digitális és tudás alapú gazdaság

A digitális gazdaság fogalma három terület, a telekommunikáció, az internethasználat és a tartalomszolgáltatás összeolvadásából alakult ki. Ez a legösszetettebb, egyesek szerint a legfajsúlyosabb tényezője a tudás alapú gazdaságnak, amelyre gyakran csak úgy hivatkoznak, hogy az új gazdaság.

Ebben a világban minden felgyorsult, gazdasági és informatikai szakemberek egyaránt állítják: két hónap a digitális gazdaságban pontosan egy évnek felel meg a „régi" gazdaságban. Így annak ellenére, hogy a digitális gazdaság történéseit sokan átláthatóbbnak és kiszámíthatóbbnak tartják, olyan sebességgel zajlanak a folyamatok, hogy azok követése komoly figyelmet és energiát igényel.

A Münchenben élő magyar gazdaságpszichológus humorosan azt javasolja: mindenki kérdezze meg a főnökét, vagy még jobb, ha egyből a cég első számú vezetőjének szegezi a kérdést: mit is jelent vállalatuknál a tudás alapú gazda-

Fontos kérdések

Az üzleti szerkezetre vonatkozó kérdések, amelyeket a cég felső vezetőjének kell feltennie és megválaszolnia:

Melyek a vezető trendek ma, és melyek lesznek holnap?

Megvizsgálta már a digitális gazdaság hatását a vállalatára nézve?

Tudja, vállalatának melyek a jövőbeni céljai?

Mi a stratégiája, egyszerűen és érthetően megfogalmazva?

Közvetítette ezt a munkatársai felé?

Tudja, kik azok az emberek a cégnél, akiket feltétlenül meg kell tartania?

Ismeri az igényeiket, elvárásaikat, szükségleteiket, kívánságaikat, álmaikat?

Tett már célzott lépéseket a vágyaik és igényeik kielégítésére?

Tudja, miképpen teremthet értéket vállalkozásában?

Megfelelő-e a meglévő stratégia és az irányítási folyamatok?

Tudja, hogyan csökkentheti a vállalaton belül az adminisztrációs terheket?

Átlátja a pénzügyi és beruházási folyamatokat az üzleti világban?

Tudja, mi mindent kell megtennie a cég értékeinek megteremtése és megtartása érdekében?

Tisztában van azzal, hogyan befolyásolja a szervezeti kultúra az alapvető értékek megteremtését?

Megvan Önben a szükséges változásra, átalakulásra való hajlam?

A közeljövőben tervezett változások egészséges szervezetet eredményeznek?

Definiált-e a fentieken túl kulcsfontosságú kérdéseket?

(Forrás: Managing in the Knowledge-based Economy)

ság? És mi a terve, a jövőképe a szervezetnek ezen a területen? Dr. Tihanyi Lajos szerint, ha a vezető sokat és részletesen mesél a tudásmenedzsmentről, valamint a humán tőke szerepéről, amelyet folyamatosan fejleszteni kell, akkor minden rendben van. De ha tanácstalanul tárja szét a karját, akkor

A HR-szakembereket a vállalatot irányító csapat teljes jogú tagjaiként kell kezelni

a vállalatnak befellegzett, a cég az új gazdaság egyik leendő halottja.

„A tréfát félretéve – mondja a szakember –, ha a vállalat túl akarja élni a folyamatos piaci változásokat, és gyarapodni is szeretne, akkor fel kell tennie magának néhány alapvető kérdést, és azokat a gyakorlatban meg is kell válaszolnia."

A hazai multinacionális cégek komoly versenyelőnnyel indulnak a tudás alapú gazdaságban, hiszen az anyacég üzleti modellje, az értékteremtő folyamatok ismerete nemcsak kötelezettségeket ró a leányvállalatokra, hanem a gyorsabb fejlődést is biztosítja számukra. A magyar tulajdonban lévő, a multikultúrát nélkülöző vállalatok számára mindenképpen javasolt annak tanulmányozása, hogy más cégek hogyan tudtak alkalmazkodni ehhez a gazdasághoz.

Felső vezetői kérdések és válaszok

Tehát a tudás alapú gazdaságban a fejlődést jó néhány, az üzleti szerkezetre vonatkozó kérdés megválaszolása alapozhatja meg. Tisztában kell lenni az adott vállalat jövőképével, és közérthetővé kell tenni a vezetés által megfogalmazott stratégiát a legegyszerűbb munkakörökben dolgozó munkatársak számára is. A tudás alapú gazdaságban tisztában kell lenni azoknak a munkatársaknak a személyével és kompetenciáival, akiket feltétlenül, szinte bármi áron meg kell tartania a vállalatnak. És meg kell találni azokat a tényezőket is, amelyek befolyásolják a szervezeti kultúrát.

Az elmúlt néhány évben teljesen megváltozott az emberi erőforrás szerepe a vállalatok életében. Az emberi erőforrások már nem pusztán a költségfaktorba számítanak bele, sőt egyre inkább a profit forrásának kell lenniük, és az adott vállalat humán tőkéjével piaci versenyelőnyt kell teremteniük.

Éppen ezért a fenti kérdések legtöbbjére csakis az adott vállalat humánerőforrás-gazdálkodási szakembereinek segítségével lehet megbízható választ adni.

Elvárások a humánerőforrás-gazdálkodással szemben

A tudás alapú gazdaságban a HR komplexen látja át a vállalatot, a folyamatok és a szervezeti kultúra összefüggéseit. Ez komoly követelményeket fogalmaz meg a HR-területen dolgozókkal szemben. Befolyásolniuk kell például a szervezeti kultúrát, miközben a vállalathoz vonzzák a legtehetségesebb szakembereket. A vállalati tudást kezelniük és folyamatosan fejleszteniük kell, emellett pedig támogatniuk kell a szervezet kommunikációját.

Mindezt pedig jó lenne úgy megoldani, hogy még a vállalaton belüli adminisztrációs teher is csökkenthető legyen. A HR-nek ebben is komoly szerepe lehet, természetesen amennyiben a vállalatvezetés támogatja ebben. Egy amerikai felmérés szerint a digitális gazdaság, illetve az internet és az intranet alkalmazása az emberi erőforrások területén komolyan segítheti

a vállalat életét. A Central Group amerikai tanácsadócég 132 olyan céget keresett meg, ahol minimum 500 munkavállaló dolgozik, és informatikai megoldásokkal segítik e terület munkáját.

A vizsgált vállalatoknál a leggyakrabban használt humáninformatikai alkalmazás a bér- és munkaügyi, a teljesítményértékelési, illetve a karriertervezési rendszer.

A megkérdezettek szerint ezek a megoldások nemcsak az adminisztrációs terheket csökkentik, hanem a költségeket is, és bár bevezetésük nem mindig zökkenőmentes, hosszú távon segítik a szervezet átláthatóságát, és komoly kultúraformáló hatásuk is van. *Ocskay Szilárd,* a Nexon Kft. ügyvezetője szerint az amerikai kutatás által legnépszerűbbként említett humáninformatikai megoldások Magyarországon is elérhetők. Véleménye szerint érdemes olyan komplex rendszert alkalmazni, amelynek moduljai a HR-gazdálkodás minden területét lefedik, és aktívan támogatják az adminisztrációs feladatokat.

A szakember elismeri, hogy már akkor is komoly adminisztrációs terhektől szabadulhat meg a humánerőforrás-gazdálkodás, ha csak egyes részterületeket támogatnak informatikai megoldással.

Angyal Gábor, a cég kereskedelmi igazgatója szerint a hazai vállalatok körében a bér- és munkaügyi rendszerek bevezetése a legelterjedtebb, de egyre többen alkalmazzák az elektronikus beléptető- és munkaidő-nyilvántartó, valamint a humánerőforrás-gazdálkodási rendszereket is.

Az amerikai kutatás és a hazai tanácsadók nagy része egyetért abban, hogy a HR-szakértők csak akkor válnak a vezetői csapatban kulcsfontosságú játékosokká, ha tudják, hogyan kell az emberekkel bánni, ha az eredményeket a legalsó szinteken is képesek befolyásolni, kezelik a vállalaton belüli tudást, és új értékeket teremtenek cégük számára. A jó HR-nek az egész szervezet menedzsmentjét vezetnie kell (a kézzelfogható, a nem kézzelfogható és a virtuális részeket is), tudva azt, hogy a tudásmenedzsment, az új megoldások integrálása, a digitális gazdaság előnyeinek kihasználása és a szervezeti kultúra fejlesztése elengedhetetlen a vállalat sikerének fenntartásához.

Követelmények a HR-munkatársakkal szemben

- Vonzaniuk kell, ki kell választaniuk, és segíteniük kell a legtehetségesebbeket,
- segíteniük kell a szervezeti feladatok középpontba állításában,
- segíteniük kell a szervezeti és az egyéni szakértelem fejlesztését,
- új módszereket kell kifejleszteniük és bevezetniük a cég versenyképességének növeléséhez,
- ismerniük kell a legjobb módszereket és e-praktikákat az emberek irányításához,
- befolyásolniuk kell a szervezeti kultúrát mint a piaci verseny során az egyik legdöntőbb tényezőt,
- fokozniuk kell az üzleti kreativitást és innovációt,
- kezelniük kell a vállalaton belüli tudást,
- segíteniük kell a vállalat stratégiai szerkezetének fejlesztését,
- támogatniuk kell a szervezet kommunikációjának fejlesztését,
- támogatniuk kell a kapcsolatmenedzsmentet a dolgozókkal és minden fontos partnerrel,
- segíteniük kell a kapcsolathálózat kezelését,
- ki kell fejleszteniük, el kell fogadtatniuk, és be kell vezetniük a szükséges HR-irányelveket,
- meg kell könnyíteniük a vállalaton belüli változásokat, átalakulási folyamatokat.

(Forrás: Human Resource Champions)

Microsoft Üzleti Megoldások Konferencia

„Ügyfeleink szempontjából Magyarország uniós csatlakozását követően a piaci lehetőségek bővülni fognak, de egyúttal kiélezettebb piaci versenyre is számíthatnak a vállatok. Így a csatlakozás után még nagyobb jelentősége lesz a vállalati hatékonyságnak. A verseny erősödésével azok a cégek, amelyek hatékonyabban tudnak dolgozni – és itt nyilvánvalóan nagy szerepet kapnak az információs technológiák és módszerek –, jobban kihasználhatják az európai uniós lehetőségeket, mint azok, amelyek nem ismerték fel az IT jelentőségét" – mondta el lapunknak Székely Tamás, *a Microsoft Magyarország marketingigazgatója az immáron másodszor megrendezett Microsoft Üzleti Megoldások Konferencia szünetében.*

SZALAY DÁNIEL

„Már második alkalommal rendezünk ilyen, kimondottan az üzleti folyamatokra koncentráló konferenciát Budapesten, és a jelek alapján egyre nagyobb igény mutatkozik rá. Úgy próbáljuk ugyanis bemutatni az üzleti kihívásokat és az azokra adott informatikai válaszokat, hogy a hangsúlyt arra helyezzük, miként lehet a technológiai újítások kihasználásával üzleti előnyre s ezáltal közvetve és közvetlenül profitra szert tenni. Azt látjuk ugyanis, hogy a szoftverek által kínált és az üzleti folyamatokban rejlő lehetőségek egyre inkább összeérnek, vagyis azok a vállalatok, amelyek az információtechnológiában meglévő újításokat fel tudják használni, úgy, hogy üzleti folyamataik és a szoftveres lehetőségek egymáshoz illeszkednek, helyzeti előnyre tudnak szert tenni" – foglalta össze a 39 nappal Magyarország EU-csatlakozása előtt a Mariott Hotelben megrendezett egész napos előadássorozat legfőbb üzenetét a marketingigazgató.

Székely Tamás, a Microsoft Magyarország marketingigazgatója

Mint *Székely Tamás* beszámolt róla, szép számmal vettek részt a rendezvényen a közigazgatás szereplői is, bár a négyszázötven fős hallgatóság nagy részét a közép- és nagyvállalati szegmens szereplői tették ki. A Microsoft Magyarország marketingigazgatójának meglátása szerint a hatékonyság növelése iránt nagy érdeklődés mutatkozik a közigazgatásban is. Az államigazgatás szereplői elsősorban arra kíváncsiak, hogyan lehetne a technológia fejlődésével folyamataikat egyszerűsíteni, az ügyfelek, az állampolgárok életét kényelmesebbé, az ügyintézést gyorsabbá és könnyebben elérhetővé tenni az elektronikus rendszerek, az e-ügyintézés révén. A rendezvény legizgalmasabb része kétségkívül a Microsoft Corporation ez alkalomból Magyarországra látogató alelnöke, *Jeff Raikes* Redefining

Economics for the Information Age (A közgazdaságtan újradefiniálása az információs társadalom korszakához) című előadása volt, amely egy manapság aktuális kérdést, a hatékonyság mérését feszegette.

Új közgazdaságtan?

„Ma már senki sem vonja kétségbe, hogy az információtechnológia fokozza a gazdaság teljesítőképességét, de hogy pontosan milyen mértékben, azt mérhetővé kell tenni, mert csak így javíthatjuk tovább megoldásaink hatásfokát" – szögezte le rögtön Jeff Raikes délelőtti nyitó előadásában. Arra hívta fel a figyelmet, hogy az IT hatékonyságnövelő szerepét nem elég érezni. Korunk közgazdászaira vár a feladat, hogy azt pontosan mérhetővé tegyék, de az ehhez szükséges elméletek és eljárások kidolgozásában az ágazat meghatározó szereplői is aktívan közreműködnek. „A kérdés az, hogy a technológia milyen mértékben képes javítani az egyéni és a csoportmunka hatékonyságát, a vállalatok eredményességét és együttműködését" – fogalmazta meg Raikes. „Miközben az információtechnológia átveszi az ipar szerepét, a gazdaság fő hajtóerejévé lépve elő, egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a gazdaságtudomány jelenlegi, termelékenységre összpontosító eszközeivel nem képes az infomunkások ettől eltérő jellegű teljesítményét egyértelműen mérni. Ehhez adjuk hozzá, hogy fél évszázad alatt a felére, 10 évre csökkent az az idő, amelyet egy alkalmazott átlagosan egy munkahelyen, illetve egy adott területen eltölt. Az elmúlt két évtizedben ráadásul a technológia fejlődésének köszönhetően új foglalkozások sora született, s a munka evolúciója ezzel nem állt meg. Mindez rendkívül izgalmas kutatási területté teszi a gazdaságtudományt, amelyben tudósok és kutatócsoportok nagy felfedezéseket tehetnek még. Az információtechnológia hatásának értékelésében nem hagyatkozhatunk a megérzéseinkre. Gazdasági modelljeinket finomítanunk kell, hogy a változást ne csak észleljük, hanem a javulás mértékét mérhessük is" – hangzott el Raikes előadásában.

A hallottakat Székely Tamás azzal egészítette ki, hogy az információs munka hatékonyságának mérhetővé tétele érdekében a Microsoft alapító tagként részt vesz az Information Work Productivity Council (IWPC) nevű szervezet munkájában. Az IWPC a technológiai ágazat meghatározó szereplői és egyetemi kutatóközpontok által létrehozott független csoport, amelynek célja, hogy a XXI. század információközpontú üzleti környezetében a teljesítmény mérésére alkalmas modelleket dolgozzon ki. „A termelékenység növelése korunkban egyre inkább a szervezeti tőke – az emberek, a folyamatok, az infrastruktúra, a technológia és a szolgáltatások – összefüggéseinek jobb megértésén múlik" – fejtegette Székely. Az IWPC által szponzorált kutatás keretében az egyetemek, a technológiai ágazat szállítói és ügyfeleik olyan metodológia szabványosítására törekednek, amely útmutatást ad az információs munka hatékonyságának növeléséhez, azonosítja az infomunkás-specifikus technológiákat és bevezetésük optimális módját, valamint ismerteti a sikeres szervezetek által alkalmazott folyamatokat. Az IWPC munkájában a Microsoft mellett a technológiai ágazat képviseletében az Accenture, a Cisco Systems, a Hewlett-Packard, az Intel és a Xerox is részt vesz.

A tanácskozás ebéd utáni részében a hallgatóság négy szekcióban kísérhette figyelemmel az egyes előadásokat, amelyekben a Microsoft szakemberei, üzleti partnerei és ügyfelei konkrét eseteken keresztül demonstrálták az informatikai biztonság, a rendszerintegráció és a projektmenedzsment, a csoportmunka és a hatékonyságnövelés, valamint az integrált vállalatirányítási rendszerek Microsoft alapú üzleti megoldásainak bevezetéséből fakadó előnyöket.

Jeff Raikes, a Microsoft Corporation alelnöke

Biztonsági szekció

„Szekciónkban azokat a módszereket ismertettük, amelyek segítségével a vállalatok feltérképezhetik, szabályozhatják, és folyamatosan ellenőrizhetik informatikai rendszereik biztonságát. Megnéztük, hogyan lehet távol tartani az elképesztő mennyiségű levélszemetet (spam) a rendszerektől, bemutattuk, hogyan lehet a vírusfertőzések és a rosszindulatú számítógépes behatolási kísérletek ellen fellépni, illetve milyen lehetőségek léteznek a bizalmas információk jogosultsági szintek alapján tör-

tënő elérésére és kezelésére. A technológia ma már adott ahhoz, hogy az információk véletlenszerű kiszivárgását megakadályozzuk, hiszen a digitális jogkezelés (Digital Rights Management – DRM) révén pontosan szabályozható, hogy adott fájlokat ki nyomtathat ki, vagy küldhet tovább e-mailben, illetve ki szerkesztheti ezeket a dokumentumokat" – mondta *Dénes Gábor*, a biztonsági szekció vezetője. Az egyik nagyvállalat előadója egy konkrét rendszer működtetésével kapcsolatos tapasztalatait ismertetve bemutatta azt is, milyen egyszerűen megoldható a szoftverek folyamatos frissítése, aminek révén számos probléma előzhető meg.

Nagyvállalati integráció és projektmenedzsment

Az informatikai rendszerek számának és bonyolultságának folyamatos növekedése miatt a vállalatok és intézmények egyre komolyabb integrációs problémákkal kénytelenek szembe nézni, ha biztosítani akarják üzleti folyamataik költséghatékony informatikai támogatását. „Olyan hazai esettanulmányokat mutattunk be, ahol a vállalaton belüli és vállalatok közötti integrációs és üzleti folyamatkezelési feladatokat a Microsoft szerverére épülő megoldásokkal sikerült megoldani" – ismertette a szekciójában történteket *Bátorfi Péter*. „A rendszerintegráció ma már nem pusztán két-három rendszer összeillesztését jelenti, lényege ezen túlmutat: az üzleti folyamatokat teljes egészként kezelve biztosítunk egységes támogatást a vállalatoknak, függetlenül attól, hogy az egyes részesemények hányféle részlegen és különböző rendszeren keresztül zajlanak. A korszerű integrációs platformok olyan képességgel rendelkeznek, hogy a megfelelő rendszerek között végig kezelni tudják a folyamatot. Egy ilyen integrációnak nagyon komoly üzleti kihatása lehet; a megtérülés annak köszönhető, hogy az üzleti folyamatok optimalizálhatók, sőt több ponton is automatizálhatók és felügyelhetők. Azt tapasztaljuk, hogy egy ilyen integrációt követően körülbelül egy év múlva már megtérül a befektetés, és ez Magyarországon is igaz" – tette hozzá Bátorfi.

A nagyvállalati projektmenedzsment (Enterprise Project Management – EPM) célja, hogy biztosítsa a szervezet projektportfóliójának átláthatóságát, javítsa az emberi és anyagi erőforrások felhasználásának hatékonyságát, s áramvonalasabbá tegye a végrehajtást, a projektszervezet működését. Fontos követelmény, hogy az EPM együttműködjön a humánerőforrás- és munkaidő-elszámoló rendszerekkel, valamint integrálható legyen a vállalati folyamatokba. „A szekció idevágó részében azt mutattuk be, hogy miként tesz eleget a fentieknek a Microsoft Project termékcsalád 2003-as verziója" – mondta a szekció felelőse.

Székely Tamással Szalay Dániel beszélget

Nagyvállalati csoportmunka és dokumentumkezelés

„A szekció előadásaiban először a csoportmunka- és portáltechnológiát tekintettük át, s esettanulmányokon keresztül mutattuk be az ezekre épülő vállalati portálokat, dokumentumkezelő megoldásokat" – számolt be a történtekről Bátorfi Péter. „Néhány éve még az jelentette a csoportmunkát, hogy a kollégák e-mailben küldözgették egymásnak a közösen készített dokumentum különböző verzióit, így sok változtatás esetén azokat már igen nehezen lehetett követni. Manapság egy fájlon többen is dolgozhatnak, amit egy olyan intranetes portáltechnológia tesz lehetővé, ahol pontosan látható, hogy ki mit változtatott az adott fájlon, és akár valamely korábbi verzióra is vissza lehet térni, ha a változtatásokat a többiek nem fogadják el. Mindez a munka hatékonyságának jelentős növekedését eredményezi."

Integrált vállalatirányítási rendszerek

„A konferenciához kötődő szekcióelőadásokban azt vizsgáltuk, hogy az ERP-rendszerek hogyan teszik hatékonyabbá a vállalatok működését, hol tapintható ki hasznosságuk, és miért éri meg a bevezetésük. Mindezt konkrét vállalati tapasztalataikkal is illusztrálták azoknak a vállalatoknak a vezetői, amelyek átestek már Microsoft alapú ERP-beruházáson" – mondta *Ládonyi János*, a Microsoft ERP-üzletágának vezetője, aki a vállalatirányítási szekciót irányította.

Médiaterminálok a McDonald's éttermekben

Magyar fejlesztésű és gyártású médiaterminálok, üzemelnek, egyre több McDonald's étteremben, Magyarországon.
Teljes kiépítésben, több mint 150 db terminálos, on-line médiahálózat szolgálja ki, az éttermeket felkereső vendégeket.

A terminálok, a McDonald'sban megforduló törzsvásárlók, az oda látogató turisták, fiatalok információval és on-line szolgáltatásokkal való kiszolgálására hivatottak.

Fontos feladatuk az Interneten lévő információk célba juttatása, egyszerű elérhetőséggel, valamint on-line reklámok megjelenítése, a McDonald's vendég köre számára.

Próbálja ki és élvezze Ön is az on-line médiareklám előnyeit.

Hirdesse szolgáltatását, termékét online médiaterminálokon, a McDonald's éttermek több mint 67 milliós vendégkörében.

A terminálok médiafelületeinek kizárólagos értékesítője a Prakticomp, **www.prakticomp.hu**

Bővebb információ a lehetőségekről, és a díjakról:

66-520-660, 20-9465-703, 30-653-0377

Prakticomp

Médiapontok

Médiaterminál

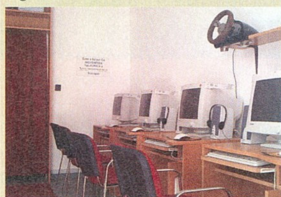

Médiafelület

INTERNETKÁVÉZÓK

A játéktól a tudásig

A GamePla-Net internetkávézó sokféle szolgáltatásával több mint egyszerű netcafé. A Pentium 3-as és 4-es gépekkel felszerelt üzletben a felhasználók komplett irodát találnak (Office program, szkennelési, fénymásolási, nyomtatási lehetőség, archiválás). A felnőttek leginkább délelőtt jönnek, a délután a fiataloké és a gyerekeké, a játéké: hangos zsivaj mellett zajlanak a hálózatos játékok, amelyekből sokszor bajnokságot is rendeznek.

A látogatottságot a sokféle kedvezmény és változatos díjkonstrukció is biztosítja: a felnőttek a percdíjas formát kedvelik, a diákok a kedvezményes bérletet – utóbbiból van 15 és 30 órás változat is. Nemrégiben vezették be a korlátlan használatot biztosító napijegyet, a heti- és havibérletet.

A GamePla-netnek már kialakult a törzsközönsége, amely kellemes környezetben, kávé, üdítő, chips és csoki mellett számítógépezhet, de az sem elhanyagolható, hogy itt tudásra is szert lehet tenni. Az üzlet egyben ECDL-szalon is, a számítógépes jogosítvány megszerzéséhez szükséges oktatóanyag rendelkezésre áll annak, aki jövője érdekében szeretné megszerezni ezt a lassan elengedhetetlen képesítést, sőt hozzáértő oktató segítségére is számíthat. A tanulási folyamat végén az üzlet munkatársai vállalják a vizsgával kapcsolatos adminisztrációt.

S ha már valaki megtanulta a számítógép kezelését, az internethasználatot, és otthonra is szeretne gépet, a GamePla-Netben vásárolhat alkatrészt, összeszerelt gépet, akár OTP-hitelre, s szervizháttérrel és internet-előfizetéssel is rendelkezésére állnak. Ha pedig egy jó filmet szeretne estére, kölcsönözhet a DVD-kínálatból.

www.pla-net.hu

Café Online
8800 Nagykanizsa, Kálvin tér 4.
Tel./fax: 93-310-080
www.cafeonline.hu
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 14-től 22 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, irodai szolgáltatások (nyomtatás, szkennelés, fénymásolás, fax), hálózati játékok

GamePla-Net
1158 Budapest, Drégelyvár u. 57–63. (Adria–Drégelyvár-sarok)
Tel./fax: 410-8031
www.pla-net.hu
Nyitva tartás: vasárnap–hétfő 14-től 22 óráig, kedd–szombat 10-től 22 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, irodai szolgáltatások (nyomtatás, fax, szkennelés), hálózati játékok

Game Planet Internet Kávézó
2000 Szentendre, Petőfi Sándor u. 1.
Tel.: 26-505-068
www.gameplanet.hu
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 10-től 22 óráig
Szolgáltatás: internetezés, gépbérlés, játék, nyomtatás, szkennelés, CD-írás, szövegszerkesztés, könyvtárbérlés, igény szerint éjszakai játék, étel-ital szolgáltatás

Hifi Klub – Externet Internet Cyber Cafe
2800 Tatabánya, Béla király körtér 53.
Tel.: 34-329-698
www.hifiklub.hu/netcafe-1.htm
Nyitva tartás: mindennap 10-től 20 óráig (hétvégén és ünnepnap is)
Szolgáltatás: internetezés, multimédiás számítógépek használata, szkennelés, nyomtatás, hálózati játékok, vendéglátói meglepetések

interNetgame Stúdió
2083 Solymár, Mátyás kir. útja 64/a
Tel.: 26-564-149
E-mail: integ@axelero.hu
Nyitva tartás: hétfő–péntek 12-től 20 óráig, szombat–vasárnap 10-től 20 óráig
Szolgáltatás: internetezés, hálójátékok, nyomtatás, szkennelés, számítógépek használata, szervizelése, új gépek értékesítése, összeállítása, használt alkatrészek és gépek árusítása, mobiltelefon-szerviz, grafikai szolgáltatások, kávé, üdítő, csoki, ropi

Internext Stúdió Kft.
1066 Budapest, Zichy Jenő u. 3.
Tel.: 473-1060, fax: 473-0703
www.inext.hu
Nyitva tartás: hétfő–péntek 9-től 18 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, nyomtatás, szkennelés, fénymásolás, szoftver- és dokumentumkezelés oktatása, mentés (floppy az árban)

Média-Star Internet-Cafe
2800 Tatabánya, Győri út 27.
Tel./fax: 34-309-020
www.media-star.hu
Nyitva tartás: hétfő–szombat 9-től 21 óráig, vasárnap 15-től 20 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, irodai szolgáltatások (színes és fekete-fehér nyomtatás, fotónyomtatás, fax, papírkép-, dia- és negatívszkennelés), számítástechnikai eszközök, szerviz

Óvárosi Művész Kávéház
8230 Balatonfüred, Kossuth Lajos u. 31.
Tel.: 87-580-652
www.start.regionalis.hu/netcafe
Nyitva tartás: hétfő–szombat 11-től 22 óráig
Szolgáltatás: internethasználat, levelezés

Planet Cafe Internetkávézó
2310 Szigetszentmiklós, Jókai u. 33.
Tel.: 24-530-601
www.eszemiszom.hu/planetcafe
Nyitva tartás: hétfő–péntek 10-től 19 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, nyomtatás, szkennelés, fénymásolás, CD-írás, adatarchiválás, betanítás, diákkedvezmény, Sunbooks-könyvrendelés, Új Hekki-hirdetésfelvétel

Undernet Internet
5200 Törökszentmiklós, Kossuth tér 00.
Tel.: 30-3305-504
www.undernet.hu
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 16-tól 22 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, szkennelés, nyomtatás, CD-írás (CD-vel), mobil rack használata

ORSZÁGSZERTE

Space Center Internet Café és Számítógépes Bemutatóterem
4032 Debrecen, Lehel u. 20.
Tel.: 52-522-470
www.extra.hu/space.center/index.html
Nyitva tartás: hétköznap 12-től 23 óráig, hétvégén 10-től 23 óráig
Szolgáltatás: internetezés, multimédiás számítógépek használata, nyomtatás, hálózati játékok, CD-, floppyárusítás, mentés

Szóda kávézó és mulató
1075 Budapest, Wesselényi u. 18.
Tel.: 461-0007
www.szoda.com
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 9 órától hajnalig
Szolgáltatás: ingyenes drótnélküli internetkapcsolat, hálózati csatoló, pénzbedobós internetterminál

TELEHÁZAK

Berettyóújfalu Teleház
4100 Berettyóújfalu, Tardy u. 2.
Tel.: 54-401-563
Nyitva tartás: hétfő–péntek 7.30-tól 16 óráig
Szolgáltatás: tanfolyamok

Csákberényi Teleház
8073 Csákberény, Kossuth u. 4.
Tel.: 22-424-002
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 15-től 24 óráig
Szolgáltatás: teljes körű irodai szolgáltatás, hálózati játékok

Esztergomi Ifjúsági Informatikai Iroda és Teleház
2500 Esztergom, Lőrinc u. 6.
Tel.: 33-501-741
Nyitva tartás: hétfő–péntek 10-től 20 óráig
Szolgáltatás: teljes körű irodai szolgáltatás, tanfolyamok

Mezőkövesdi Teleház
3400 Mezőkövesd, Mátyás király út 112.
Tel.: 49-500-160
Nyitva tartás: hétfő–péntek 8-tól 16 óráig
Szolgáltatás: teljes körű irodai szolgáltatás, pályázatfigyelés

Neszmélyi Teleház
2544 Neszmély, Fő út 185.
Tel.: 34-451-997
Nyitva tartás: hétfő–péntek 8-tól 18 óráig, szombat 8-tól 12 óráig
Szolgáltatás: tanfolyamok, számítógépes játékok

Pákai Teleház
8956 Páka, Ifjúság út 13.
Tel.: 92-579-007
Nyitva tartás: hétfő–csütörtök 14-től 16 óráig, péntek 16-tól 20 óráig
Szolgáltatás: irodai szolgáltatás, tanfolyamok

Pestszentimrei Közösségi Ház
1188 Budapest, Vasút u. 48.
Tel.: 294-5971
Nyitva tartás: hétfő–péntek 8-tól 21 óráig, szombat 9-től 14 óráig, vasárnap 9-től 18 óráig
Szolgáltatás: teljes körű irodai szolgáltatás, hálózati játékok

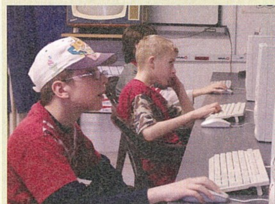
Szőnyi Kulturális Egyesület
2921 Komárom, Petőfi út 3.
Tel.: 34-540-288
Nyitva tartás: hétfő–péntek 10-től 19 óráig
Szolgáltatás: számítógép-használat, nyomtatás, szkennelés, hálózati játékok

Városi Kulturális Központ
8700 Marcali, Széchenyi u. 3.
Tel.: 85-310-085
Nyitva tartás: hétfő–péntek 8-tól 20 óráig
Szolgáltatás: komplett irodai szolgáltatás

Rászorulóknak ingyen

A H.I.FI. Számítógépes Játék és Internet Klub Tatabányán 1986-tól szolgálja a város lakosságának szabadidős és oktatási igényeit. Az intézmény történetéről és terveiről *Apsitos Istvánt*, a klub vezetőjét kérdeztük.

– Már a kilencvenes évek második felében, a modemes korszakban biztosítottuk a városlakóknak az internet használatát, 2000-től pedig a szolnoki Externettel közösen 8 gépen, széles sávon szolgáltatunk. A net mellett a hálózatos játékok a legsikeresebbek, amelyeket a játékosok maguk hoznak, s óriási körmeccseket játszanak. Mindennap, szombaton, vasárnap és ünnepnapokon is nyitva a klub 10-től 20 óráig, de ha igény van rá, akkor akár éjfélig is. 1986 óta játszóházként is üzemelünk, s a gyermekek számítógépes ismereteket sajátíthatnak el. A klubban rádióamatőr-állomás működik, és az érdeklődő gyermekek részére elektronikai oktatást nyújtunk. Szolgáltatásaink: nyomtatás, mágneslemez, CD és hozott winchester használata – az internetről letöltött adatokat ezeken az adathordozókon lehet elvinni. A fiatalok 7-től 17 éves korig 500 forintos napijegy váltásával korlátlanul játszhatnak és internetezhetnek. A tanítási szünetben informatikai és rádiós tábort szervezünk a 13–17 éves korú diákoknak. Igyekszünk odafigyelni a hátrányos helyzetű gyermekekre, ők – korlátozott számban – ingyen használhatják berendezéseinket, vehetik igénybe szolgáltatásainkat. A vendégeknek, akik fizetnek az internethasználatért, kávét, teát vagy üdítőt adunk ajándékba, bízva abban, hogy visszatérő látogatók lesznek nálunk.

www.hifiklub.hu
www.eter.hu

Fogd, és vidd!

A „drag and drop" funkció az IE4 megjelenése óta áll rendelkezésünkre; lényege, hogy a böngészőablakban lévő elemeket ide-oda húzhatjuk. Alábbi cikkünkben a képek áthelyezésével foglalkozunk.

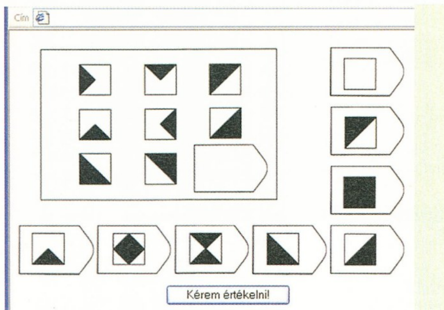
SZENDI GÁBOR

A „**drag and drop**" elsőre luxusnak tűnik, leginkább olyan játékok juthatnak róla eszünkbe, mint például az öltöztetőbaba, vagy amikor egy ellenszenves politikust úgy gúnyolhatunk ki, hogy a weboldalon bajuszt, sebhelyet, miegyebet húzunk szegény fejére.

Ennél sokkal értelmesebb ötletnek tűnik programot írni egy képeket tartalmazó teszt kitöltésére. A Raven intelligenciatesztet mintha erre találták volna ki. Az ábrán valamilyen logika szerint grafikai mintákat helyeztek el sorokban és oszlopokban, de egyetlen elem hiányzik a jobb alsó sarokban. A teszt megoldójának az alul felkínált lehetőségekből kell kiválasztania azt a mintát, amely szerinte odaillik.

A képek elhelyezése

A tesztábrát és a hozzá tartozó kis képeket abszolút pozicionálással helyeztem el a képernyőn.

A jobb alsó lyukba kell majd beleilleszteni az odaillő kis képecskét. A képek elhelyezését csak néhány mintasorral jelzem:

```
<Style type=text/css>
#foabra {position: absolute; left: 30px; top: 20px}
#tesztminta1 {position: absolute; left: 10px; top: 230px}
#tesztminta2 {position: absolute; left: 100px; top: 230px}
.....
</Style>
</head>
```

Ez a következő kódrészletre vonatkozik a <**Body**> részben:

```
<Body>
```

```
<img id="tesztabra" src="tesztabra.gif" border="0">
<img id="tesztminta1" src="tesztminta1.gif" border="0">
<img id="tesztminta2" src="tesztminta2.gif" border="0">
.....
```

Leheljünk életet a képernyőbe!

Az alábbi kód figyel arra, hogy a ráhúzott kép mindig a legfelső rétegben legyen, vagyis a **z-index** értéke nagyobb legyen, mint az alatta lévő képé. (Aki esetleg ezt nem érti, vagy valami mást a későbbiekben, annak is működni fog.) Először néhány változó, amelyre később lesz szükség:

```
<SCRIPT language=JavaScript>
var offsetX = 0
var offsetY = 0
var valasztott
var felsoreteg
```

```
document.onmousedown = fogod
document.onmouseup = engeddel
```

Az utolsó két sorban a jobb egérgomb lenyomásának, illetve felengedésének eseményéhez kapcsolunk két függvényt (lásd később). Most megragadjuk az első képet, és ezt „megjegyezzük". Ehhez több függvényre is szükségünk lesz. Amikor lenyomjuk az egérgombot egy kép felett, akkor aktiváljuk a **fogod**() függvényt, amely meghívja az **ezakivalasztott**() függvényt. Az **ezakivalasztott**() beteszi a **kep** változóba annak a képnek az azonosítóját (**ID**), amely felett lenyomtuk az egérgombot (**window.eventsrcElement**), majd megnézi, szerepel-e benne a **teszt** szó, vagyis a húzható elemek közé tartozik-e. Ha igen, a korábban megragadott kép **z-index** tulajdonságát nullára állítja, a most megfogottét pedig 1-re, s ezzel az lesz a legfelső réteg.

Ha a visszaadott **valasztott** változó értéke nem **null**, akkor az **onmousemove** eseményhez hozzárendeljük a **huzd**() függvényt, s az **offsetX** és **offsetY** változókba betesszük annak a pontnak a képen belüli relatív koordinátáit, amelyen a képet megragadtuk, és levonjuk belőle azt az (**x;y**) értékpárt, amennyit **scrollozni** kell a kép eléréséhez. Ez bonyolultan hangzik, de minden dicséret és átok **Danny Goodmant** illet, aki kiagyalta ezt a scriptet.

Mivel az **onmousemove** eseményhez hozzárendeltük a **huzd**() függvényt, ahogy mozgatjuk a képet, a függvény folyamatosan meghívódik, az pedig folyamatosan meghívja a **viddoda**() függvényt, átadva neki a megragadott kép azonosítóját (**ID**) és a kép **bal fölső sar-**

kának az oldal tetejéhez viszonyított, folyamatosan változó koordinátáit. Ez utóbbi miatt kellett kalkulálnunk a scrollozással és a kis képen belüli relatív koordinátákkal. Mivel az **onmousemove** esemény minden elmozdított pixel után aktiválódik, folyamatosan újraszámolódik a kép bal fölső sarkának pozíciója, s mindig tudjuk, hol járunk.

```
function fogod() {
ezakivalasztott();
if (valasztott) {document.onmousemove = huzd;
        offsetX = window.event.offsetX -
document.body.scrollLeft;
        offsetY = window.event.offsetY -
document.body.scrollTop;}
}

function ezakivalasztott() {
var kep = window.event.srcElement
if (kep.id.indexOf("teszt") == 0) {
valasztott = kep
elorehoz(valasztott)
return
}
valasztott = null
return
}

function huzd() {
if (valasztott) {viddoda(valasztott, (event.clientX - offsetX),
(event.clientY - offsetY))
return false}
}

function elorehoz(ekepnek) {
if (felsoreteg) {felsoreteg.style.zIndex = 0}
felsoreteg = ekepnek
felsoreteg.style.zIndex = 1}
```

Amikor a képet vonszolva egyszer csak felengedjük az egérgombot, az **engeddel**() függvény aktiválódik, aminek hatására a kép ott rögzül, ahová letettük.

```
function engeddel() {
if (valasztott) {document.onmousemove = null; valasztott = null}
}
```

Ezzel töröljük az egérmozgatás és a **huzd**() függvény kapcsolatát.

Értékeljük a webpolgár válaszát!

Most következik szerény hozzájárulásom a szkripthez.
Mivel ez egy teszt, jó lenne visszajelezni, vajon jól választott-e látogatónk. Ezért elhelyezünk egy kiértékelőgombot, amely klikkelésre meghívja az **ertekel**() függvényt.

A gomb:

```
<div style="position:absolute; top:300px; left:180px"><input
type="submit" value="Kérem értékelni!"
onClick="ertekel()"></div>
```

Az értékelés lényege az, hogy a megfelelő – és csakis a megfelelő – odavonszolt, illetve elengedett kép bal felső sarkának koordinátái megközelítőleg egyezzenek meg az előre megadott „lyuk" bal felső sarkának koordinátáival. Nyilván itt egy megközelítő intervallumot érdemes vizsgálni, hiszen nem várható el, hogy pixelpontossággal húzzon a webpolgár.

```
function ertekel(){
var iksz=document.getElementById('tesztminta5').style.left;
var ipszilon=document.getElementById('tesztminta5').style.top
levagando=iksz.lastIndexOf('px');
iksz=iksz.slice(0, levagando);
levagando=ipszilon.lastIndexOf('px');
ipszilon=ipszilon.slice(0, levagando);
if ((iksz > 200 && iksz < 220)&& ( ipszilon < 145 && ipszilon > 125))
alert ("Bravóóó!");
}
```

Hogy a megfelelő képet választotta-e a látogató, onnan fogjuk tudni, hogy a megfelelő kép koordinátáit kérdezzük le. Ha a jó képet húzta oda, akkor annak a koordinátái bele fognak esni a kérdéses intervallumba. Az értékek természetesen csak a konkrét példára vonatkoznak. Persze bárki bekukucskálhat az oldal forrásába, és megtudhatja a megoldást. Ez ellen némiképp lehet védekezni a jobb egérgombbal való klikkelés letiltásával és a böngésző menüjének eltüntetésével.

Ha több oldalon keresztül kívánjuk gyűjtögetni a webpolgár helyes megoldásokkal szerzett pontjait, akkor ahhoz egy rejtett keretre és az abban definiált változóra van szükségünk (lásd Internet Kalauz, 2002. november–december, 24–47. old).

Összefoglalás

A script az **IE4**-től működik, a kiértékelés viszont csak az **IE5**-től!
A fenti keretekbe írt kódokat egy **<SCRIPT language=JavaScript> </Script>** közé tesszük, s bepakoljuk a **</Head>** elé. A mozgatandó képek eleje kezdődjön ugyanúgy, és mindegyiket a **<Style> </Style>** között kell elhelyeznünk abszolút pozicionálással. Aki utál gépelni, az menjen el a **www.magtud.sote.hu** címre, és ott a legördülő listából válassza a „**Fogd és vidd**" menüpontot. Az oldal nem az igazi megoldást mutatja! Azt mindenki találja ki maga...

Behálózott veszprémi nők

Tollfosztásról, tán disznóvágásról álmodtak régen, a dolgos hétköznapok során, ha arra gondoltak, hogy mit volna jó csinálni a hosszú téli estéken. Huszár Józsefné, Júlia *ma, a XXI. század elején erről mást gondol: „Falusi iskolákról és közösségi házakról álmodom, ahol a hosszú téli estéken anyukák és nagymamák internetezni tanulnak." De Veszprém polgáraként arról is álmodik, hogy városuk nyugdíjas és nem nyugdíjas polgárai az internet segítségével – ahogy ő írta e-mailjében – a hozzáértő nép okos gyülekezetévé válnak, és így tárgyalják meg közös, lakóhelyüket érintő dolgaikat.*
Amikor Júlia asszonyt, a nyugdíjas vegyészmérnököt nőszervezetéről kezdtük faggatni, rögtön azt említette, hogy a Veszprémi Nők Kerekasztala Egyesületről az érdeklődő minden fontos információt megtalál honlapjukon (www.venoke.hu).

CSAPÓ IDA

– Hogyan emlékszik vissza a kezdetekre?

– A kilencvenes évek közepén jártunk. Nem volt pénz, nem voltak kapcsolatok, nem volt helyiség. Magáncímre érkeztek a telefonok, a romantikus hőskort idézték a fénymásolások. Küzdöttünk az időhiánnyal, hiszen mindenki rohant, lefoglalt a kenyérkereset, és küzdöttünk a család egyensúlyának megtartásáért. A mostoha körülmények ellenére induláskor megfogalmazott nagy álmaink elegendőek voltak ahhoz, hogy megvessük lábunkat a veszprémi sziklákon mindig is virágzó kulturális közegben. Városunk befogadott és elfogadott bennünket. Létszámunk mára megsokszorozódott, anyagi lehetőségeinket a sikeres pályázatokkal szerényen, de kitágítottuk. Egyesületünket országosan ismerik és elismerik. Bár elsősorban a királynék városában tevékenykedünk, nagy öröm számunkra, ha másutt élő nőkre is inspirálóan hatunk. Így nagyon örültünk a Várpalotai Írisz Nőegylet létrejöttének, amelyhez szoros, mondhatnám, barátnői szálak fűznek bennünket.

– Milyen küldetéssel jött létre a Veszprémi Nők Kerekasztala?

– Az egyesület alapszabályban rögzített célja, hogy elősegítse a nők részvételét a közéletben. Ezenkívül találkozók,

Hogyan alakult meg a Veszprémi Nők Kerekasztala?

Részlet a nőszervezet honlapjáról:

„A rendszerváltás után az új demokrácia megerősödését szolgálta a Soros Alapítvány által támogatott, az Amerikai Szavazó Nők Ligája által megvalósított Demokrácia program. Az egyik legrégebbi, legtekintélyesebb amerikai nőszervezet tagjai – praktikus asszonyok lévén – úgy gondolkodtak, hogy a demokráciát nem tanítani kell, hanem meg kell mutatni.

1994 nyarán pályázat útján kiválasztott húsz magyar nőt kivittek az Egyesült Államokba, és megmutatták nekik, hogy egy jól működő államban mekkora erő a gondolkodás szabadsága, az önbizalom és a másokért érzett felelősség alapján működő civil világ.

A kiválasztott nők között volt a közélet után mindig érdeklődő veszprémi nyugdíjas vegyészmérnök, Huszár Józsefné, Júlia, aki Utah államban, Ogdenben, egy Veszprémhez hasonló nagyságú városban dolgozott együtt a liga tagjaival.

Az amerikai utat követően, 1995 januárjában, Budapesten a liga segítségével, az ösztöndíjas asszonyok közreműködésével többnapos konferenciát szerveztek, amelyen már veszprémi asszonyok is részt vettek. Témája a nők demokratikus közéletének megszervezése volt. Ennek inspiráló hatására Júlia és társai 1995. április 26-án a veszprémi önkormányzat kis tanácstermében 17 veszprémi asszony részvételével megalakították a Veszprémi Nők Kerekasztala Egyesületet."

(Forrás: www.venoke.hu/tortenet.htm)

A királynék városa

Az oklevelek adatai szerint Veszprém az államalapítás körüli évtizedekben – Székesfehérvár és Esztergom mellett – „fejedelmi (illetve királyi) szállás- és tartózkodási hely” volt. A XIII. századi krónikák említik, hogy a várostól nem messze, a sziklás fennsíkon aratott döntő győzelmet *István*, az ifjú király a lázadó pogány herceg, *Koppány* felett.

A veszprémi püspökség alapítását 1000-ben a ravennai zsinaton hagyták jóvá, s 1009-ben királyi oklevélben rögzítették birtokainak határát. Joghatósága öt királyi megyére, csaknem az egész Dunántúlra kiterjedt. A székesegyházat, amelyet István felesége, a bajor származású *Gizella* királyné alapított, és szerelt fel, Magyarország első és legrégibb püspöki székesegyházaként említik az oklevelek. A magyar királynék Veszprém székesegyházának örökös kegyurai lettek. A szentélyben állt a trónszékük, koronájukat a székesegyház kincstárában őrizték. Mindez a veszprémi püspökök számára számos kiváltság forrása lett. Őket illette a királynék koronázásának előjoga, s ők vezették a királyné kancelláriájának hivatalát.

Veszprém határában, a Séd partján alapította 1020 körül István király fia, *Imre* herceg bizánci felesége, valamint kísérete részére a Veszprém-völgyi görög apácamonostort. Ennek görög nyelvű alapítólevele egy 1109-ben keltezett oklevélmásolatban maradt fenn. A hagyomány szerint az itt készült koronázási palást gazdag hímzésén Gizella királyné is dolgozott.

A gyakran országos tisztségeket is betöltő püspökök azon fáradoztak, hogy újabb és újabb építkezésekkel emeljék székhelyük rangját. A XIII. században épült az evangélisták alakjaival díszített, a XVIII. században Gizelláról elnevezett, magánáhítatot szolgáló palotakápolna.

(Forrás: www.veszpreminfo.hu/magyar/historia.html)

kiadványok, előadások, tanfolyamok szervezésével szeretnénk biztosítani, hogy a nők nagyobb számban és hatékonysággal vegyenek részt a döntéshozó szervezetek munkájában, valamint érdekvédelmi és szociális tevékenységgel is foglalkozunk. Tavaly ősszel tagja lettünk a Női Érdeknek, a Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetségnek. Ez egy országos női ernyőszervezet negyvenhárom tagszervezettel, amely a nők ügyéért, a nemek esélyegyenlőségéért kíván tenni lobbizással, azaz a jogszabály-alkotási folyamatot az előkészítéstől a végrehajtásig végigkísérve. Jómagam abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy a Női Érdek döntéshozatali munkacsoportjának vezetőjévé választottak.

– Mennyire van jelen a tagok civil életében az internet?

– Az internet a napi munkánk része. Használjuk tájékozódásra, levelezésre, főleg a kapcsolattartás miatt. Van saját házi levelezőlistánk, ott vagyunk a városi honlapon (**www.veszprem.hu**) és a közép-dunántúli civil portálon (**www.civil.k-dunantul.hu/modules/news**). Ez utóbbira mi magunk is rendszeresen küldünk híreket házunk tájáról. Nagyon örültünk, amikor elindult a VDV, a Veszprémi Digitális Város (**www.vdv.hu**), amelynek működéséhez mi magunk is adtunk ötleteket. A VDV-n egy nonprofit portál is üzemel. Úgy vélem, ma már elengedhetetlen az internet használata. Megkönnyíti a szervezést, segíti a megbeszéléseket, és általa hírt adhatunk magunkról.

A kivétel

– Nagyon kevés civil nőszervezet rendelkezik honlappal. A kivételek egyike az Önök egyesülete.

– Lassan másfél éve van honlapunk, a Soros Alapítvány „Háló a nőkért” pályázatán nyertük a támogatást. Munkatársunk, *Cseke Jolán* megszállott internetes, „a számítógép ördöge” – ő készítette, tartja karban, és alakítja. Minden ezzel kapcsolatos tevékenység önkéntes, társadalmi munka. Az előfizetési kiadások – tárhely, internet-hozzáférés – fedezésében az önkormányzat is segít. A tagok közül mindössze öt-hat főnek

van internetezési lehetősége, így a honlapot közösen nézzük meg, nálam vagy valahol másutt.

– Sokan autodidakta módon sajátítják el a net használatát. Hogy vannak ezzel a Veszprémi Nők Kerekasztalának tagjai?

– Az elmúlt télen huszonhat tagunk végzett el számítógépes tanfolyamot az Eötvös Károly Megyei Könyvtárban. A csekély részvételi díjat egyesületünk fizette. Tagjaink közül azok, akiknek azóta sem sikerült géphez jutniuk, újra elvégeznék a tanfolyamot, néhányan magasabb szinten. Nagy az érdeklődés belső levelezőlistánk iránt. A nők szeretnék használni a netet, de drága. A civil szervezeteken keresztül lehetne őket nemcsak géphez, hanem tanfolyami részvételhez és működési költséghez is hozzájuttatni.

„Ha én miniszter lennék...”

– Ha én miniszter lennék, akkor a városi, községi önkormányzatoknál egy-egy rátermett személyt kineveznék informatikai tanácsnoknak. Ő lenne a felelős azért, hogy jó helyre kerüljenek a készülékek, tanfolyamok induljanak, és a városi költségvetésben különítsenek el pénzt erre a célra. A közösségi életet helyi levelezőlistákkal kellene demokratikussá tenni, s biztos vagyok benne, hogy a nők élen járnának a használatában. Az iskolák versenyt hirdethetnének a gyerekeknek „Tanítsd a mamát internetezni” címmel. Az a gyermek nyerne, akinek az anyukája ügyesebb a számítógép-kezelésben. De a dolgok szerencsére már nemcsak álomszinten léteznek, mert a Veszprémi Digitális Város nyert egy pályázatot, aminek révén 160 nyugdíjas tanulhatja egy 30 órás ingyenes tanfolyamon a számítógép-, majd az internetkezelést. A kurzusokat a Városi Művelődési Központ bonyolítja le, saját, erre a célra felszerelt helyiségében, harminc géppel, váltott turnusokban. A program február elején indult, és május végéig tart, kifejezetten nyugdíjasoknak. Akkora volt a túljelentkezés, hogy az fantasztikus! A gond tehát nem az érdeklődés vagy a technika hiánya. A dolgok felgyorsulnának, ha a pénzhiány nem lenne akadálya a folyamatnak. Az átlagos nyugdíjas még a telefont sem engedheti meg magának korlátlanul, nemhogy az internethasználatot. Veszprém a legdemokratikusabb városok egyike Magyarországon, sokat igyekszik tenni az e-demokráciáért is. Mi, asszonyok megtaláljuk ebben a helyünket.

